STRIP SCHRIFT

Maandblad / Nr. 180 / Losse nummers f6,– / Bfrs. 124

JSB 29/03/84

Interview met: ROBERT VAN DER KROFT tekenaar van Sjors en Sjimmie

GARFIELD

GEORGE ORWELL ALS STRIPFIGUUR

CARTOONS

De dood van REISER

STRIP SCHRIFT

nr. 180 – 18e jaargang, februari 1984

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).
Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, telex 70042.
Advertentie-exploitatie: Inlichtingen en tarieven: Bureau Nassau, Jan van Nassaustraat 18, 2596 BT Den Haag, telefoon 070-249500. U kunt ook uw advertenties direct inzenden aan de uitgever, Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Peter de Raaf, Mat Schifferstein.

Nieuwsredaktie: Donald Stroomberg.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Møhlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Jan Smet, H. F. Smit, Hennie Wesseling, Rein van Willigen.

Vormgeving: Hans Frederiks.

Omslagtekening: © Oberon b.v./Robert van der Kroft.

Kleuromslagtekening: Ineke Kok.

Stripschrift is verkrijgbaar:

- via een lidmaatschap/abonnement à f 62,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à f 47,50. (buitenland f 59,—.
- via een CJP-abonnement à f 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à f 6,— Dubbele nummers f 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar. Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein- Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSB BR. 0165-845.

Druk: Vonk Zeist.

INHOUD

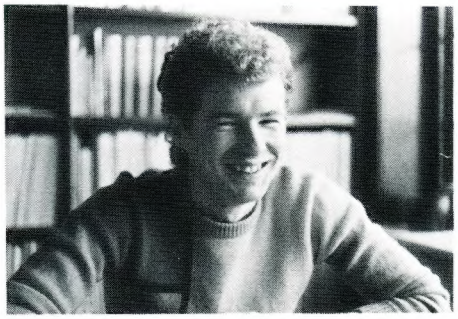

Het oer-hollandse karakter van Sjors en Sjimmie!
Sinds 1975 heeft de strip Sjors en Sjimmie weer hetzelfde karakter als zo'n slordige 40 jaar daarvoor. Het succes heeft dan ook niet op zich laten wachten. Tekenaar Robert van der Kroft vertelt het hoe en waarom en doet getuigenis van zijn liefde voor muziek. Tekstschrijvers Jan van Die en Wilbert Plijnaar over Sjors, Eppo, het ouder worden en censuur. / **3**

Garfield, geen kat in de zak voor Jim Davis!
Het verhaal van een huiskat die een rage werd en daardoor miljonair. Tekenaar Jim Davis over zijn luie, dikke, egoïstische, cynische maar ook innemende kat: 'Als het een mens was geweest zou men hem verachten, maar als kat kan hij ongestraft zijn gang gaan!' / **14**

George Orwell als stripfiguur in 1984
Har Brok hoorde met gemengde gevoelens een toespraak van minister Deetman aan, las de strip 1984 van Eric Schreurs en Wim Hanssen en kwam tot de ontdekking dat 1984 goed is begonnen. Arme Orwell! / **16**

Skopje World Cartoon Gallery 1983
Stripschrift's nieuwe medewerker Peter Nieuwendijk reisde naar Joegoslavië en zag daar duizenden cartoons. Op persoonlijke wijze doet hij verslag van zijn ervaringen. Het eerste deel van een vaste cartoon-rubriek in Stripschrift. / **20**

Over Reiser niets dan vrolijks!
Vorig jaar overleed Jean-Marc Reiser, een van Frankrijks meest controversiële tekenaars. Tijdens zijn leven stak hij de draak met alles wat zijn omgeving ook maar enigszins dierbaar was en zelfs zijn naderende dood was voor hem aanleiding een tijdschrift vol morbide grappen over zichzelf te maken. Een portret. / **26**

Stripschrift enquete 1984
Om de zoveel jaar houdt de redaktie van Stripschrift een enquete om van de lezers te vernemen of zij goed of slecht werkt, wat men graag veranderd zou zien, of men zin heeft om mee te werken of informatie te verstrekken. Kortom, een stukje zelfwerkzaamheid voor u en iets om over na te denken voor ons. / **24**

Poststriptum 27
Cartoom (cartoonrubriek) . 28
Boeken in 't kort 29
Nieuws 31
Stripschappagina 34

Vergeten mededeling
Zoals de oplettende lezer al had kunnen konstateren stonden er in het vorige nummer voor het eerst de nieuwe (getekende) koppen boven de vaste rubrieken zoals 'Boeken in het kort' en 'Nieuws'. Deze koppen werden getekend door striptekenaar Ben Jansen.

Het oer-Hollandse karakter van Sjors en Sjimmie!

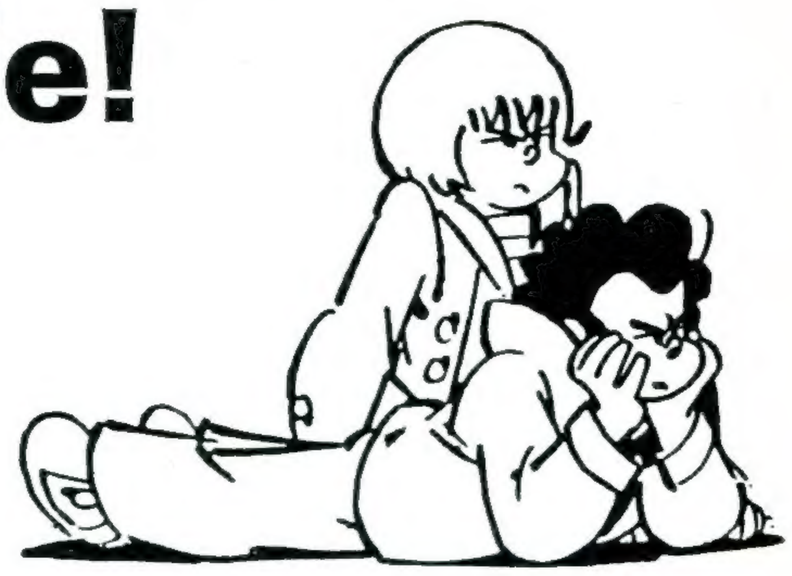

door Hans van den Boom en Peter de Raaf

Sjors en Sjimmie, ooit ontstaan als Nederlandse voortzetting van de Amerikaanse strip 'Winny Winkle', heeft in de loop van de jaren heel wat gedaanteverwisselingen ondergaan.
Aanvankelijk een gagstrip, groeide Sjors en Sjimmie langzaam maar zeker toe naar een vervolgstrip, eerst getekend door Frans Piët, later ondermeer door Carol Voges, Jan Kruis en Jan Steeman.
Sinds 1975 is de strip weer teruggekeerd naar de oorspronkelijke vorm van de éénpaginagrappen. Tekenaar is Robert van der Kroft, die er met tekstschrijvers Wilbert Plijnaar en Jan Van Die in geslaagd is de serie weer tot een van de succesvolste – en regelmatig zelfs *de* succesvolste – van *Eppo* te maken.
In onderstaand vraaggesprek, dat wij kortgeleden in Rotterdam met Robert Van der Kroft, en in tweede instantie ook met Wilbert Plijnaar en Jan Van Die hadden, gingen wij in op de strip zelf, Robert's andere tekenwerk, de problemen rond het maken van stripscenario's en de op het moment dat het interview afgenomen werd wel zeer aktuele vraag welke grenzen er gesteld worden aan scenario's voor een jeugdblad als Eppo.

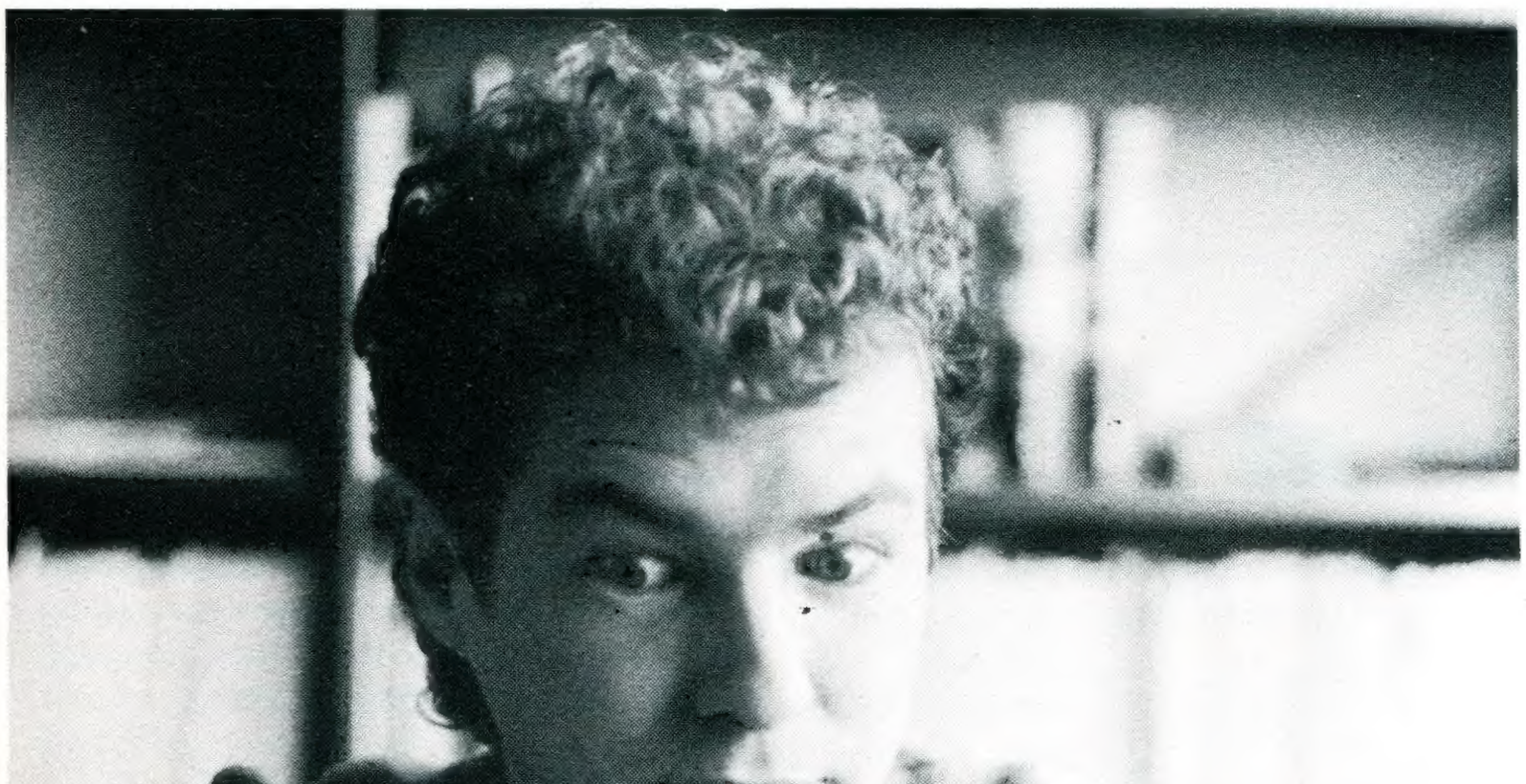

We zullen maar bij het begin beginnen. Hoe ben je er toe gekomen om strips te gaan tekenen?
Mijn eerste strip verscheen in de schoolkrant van de HBS waarop ik zat. Ik was blijven zitten en had dus wel wat tijd om voor de schoolkrant te werken. Dat zal in 1969 geweest zijn. Die strip is er min of meer per ongeluk ingekomen daar ik eigenlijk aan de schoolkrant ging meewerken met het idee om leuke interviews te gaan maken. Toen er op een gegeven moment een pagina over was heb ik een strip gemaakt.

Was je toen al geïnteresseerd in strips?
Ja, ik, verzamelde al een tijd strips en daar ik redelijk goed kon tekenen lag de combinatie eigenlijk wel voor de hand. Wat later heb ik het verhaal *Operatie Geheim* gemaakt, wat in *Aloha* verschenen is.

Je eerste strips doen erg Belgisch aan...
Dat klopt. Ik vond de tekenaars uit *Robbedoes* erg goed, *Franquin, Tillieux, Walthéry,* en dat is ook duidelijk te zien aan mijn stijl uit die tijd. Dat verhaal in Aloha heb in ondertekend met *Vandeque* omdat ik dacht dat alle tekenaars een schuilnaam hadden dus ik moest er ook een hebben.

Je bent vanaf die tijd doorgegaan met strips maken?
Ja, ik vond het zo leuk dat ik er mee door-

Robert van der Kroft (foto: Hans van den Boom)

gegaan ben. Eerst heb ik mijn HBS-B diploma gehaald en toen heb ik een jaar op een cultureel studiecentrum gezeten. Daar werd aan tekenen, muziek en schilderen gedaan. Daarna wilde ik naar de kunstacademie. Ik wilde een echte opleiding gaan volgen omdat ik toen nog niet wist dat je met strips maken geld kon verdienen. Na drie weken in het eerste jaar van die academie gezeten te hebben werd ik overgeplaatst naar het tweede jaar, waar ik een paar weken een opleiding publiciteit deed. Daar ik voor mezelf al had uitgemaakt dat ik strips wilde tekenen ben ik op een gegeven moment met een aantal tekeningen onder m'n arm naar het weekblad *Pep* gestapt. Die waren net aan het verhuizen en ik heb die tekeningen daar toen achtergelaten. *Paul Dekkers,* de toenmalige hoofdredakteur van *Donald Duck,* kreeg die tekeningen onder ogen en nam kontakt met mij op. Of ik eens wat Donald Duckjes wilde tekenen. Dat heb ik gedaan en vanaf die tijd ben ik voor Donald Duck gaan werken.

Terwijl je nog op de academie zat?
Nee, daar ben ik gelijk vanaf gegaan.

Ben je meteen met Donald Duck-verhalen begonnen?
Ja, dat was in 1973. Later heb ik ook andere figuren getekend, zoals de *Grote Boze Wolf.* Ook heb ik een hele reeks voorplaten getekend, zowel voor het tijdschrift als voor album-uitgaven.

Was dat de tijd dat Donald er Barks-achtig uit moest zien?
Ik geloof dat ze daar toen net mee begonnen. Wanneer ik nu naar die eerste strips van mij kijk vind ik het vreemd dat ze geaccepteerd zijn. Ik zie nu een heleboel fouten in die strips. Verkeerde afsnijdingen enzo, dat zou ik nu wel anders gedaan hebben. De lijnvoering is ook niet je van het. Het was de eerste keer dat ik met een penseel werkte en dat deed ik heel voorzichtig. Maar ik geloof dat ze er toch wel wat in zagen want echt slecht is het eigenlijk niet. Het was de tijd dat *Carol Voges* er mee ophield dus veel slechter kon het eigenlijk niet.

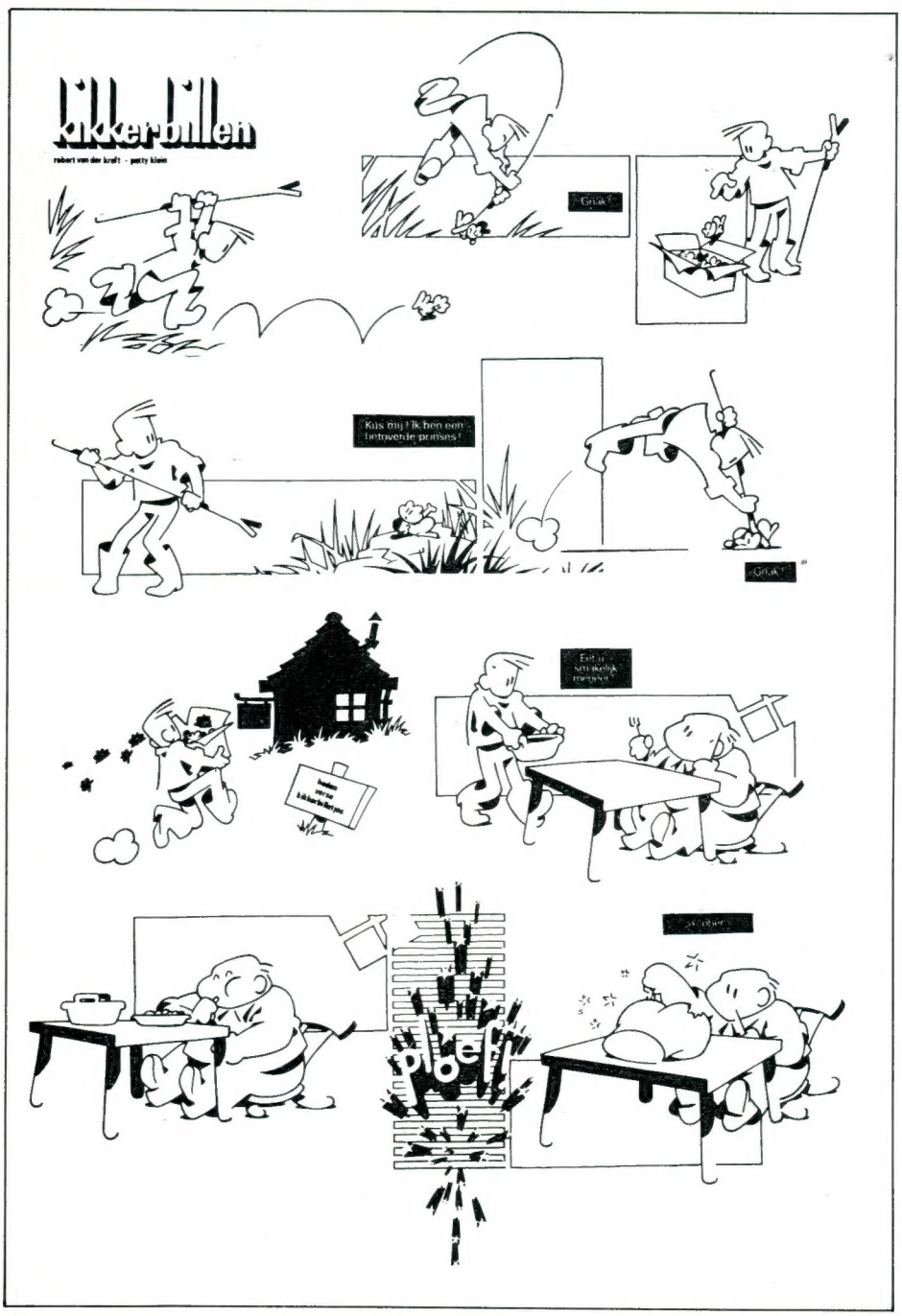

Je bent eind 1973 ook voor Pep gaan werken?
Ja, Pep zat op dezelfde verdieping en ik liep daar wel eens binnen. Ik weet niet meer precies hoe het gegaan is, maar ik denk dat ik ze eens een pagina aangeboden heb toen er een pagina over was.

Je hebt toen een tijd voor zowel Duck als Pep getekend. Vond je het leuker om voor Pep te werken? Dat werk kon je immers ondertekenen met je eigen naam terwijl het werk in Donald Duck anoniem bleef?
Ik geloof dat ik het werk voor Pep leuker vond omdat ik met eigen figuren kon komen terwijl je bij Donald Duck aan vaste figuren vastzat. Niet dat ik Duck niet leuk vond, hoor. Ik ben er tot 1977 of zo mee doorgegaan, mijn eerste strips in Pep waren vrij Disney-achtig, vrij logisch na bijna een jaar voor Donald Duck gewerkt te hebben.

Je hebt toen een serie gags rond Pepijn gemaakt
Ja, in eerste instantie heb ik met Pepijn een aantal kader-grapjes gemaakt. Toen *Peptoe* erbij zou komen heb ik eerst een aantal aankondigingen gemaakt rond Pepijn en in Peptoe kreeg ik wekelijks een halve pagina waarin ik aankondigingen voor de volgende week deed. Ik moest toen allerlei andere stripfiguren tekenen en daar heb ik veel van geleerd. Voor elke figuur moest ik uitzoeken hoe de opbouw en samenstelling was, in wat voor inktlijn ik 'm moest zetten enz...

Was het niet moeilijk om de neiging te onderdrukken om er eentje over te trekken?
Nee, dat heb ik eigenlijk nooit gedaan.

Je kreeg van te voren op wie je moest tekenen?
Ja, en het vervelende was dat ik soms een avond van te voren te horen kreeg welke figuren er in moesten, dus er zitten een paar afleveringen bij waar ik heel kort over gedaan heb, wat ook duidelijk te zien is.

Je schreef je teksten toen zelf!
Ja, maar daar moet je je niet teveel van voorstellen. Door de enorme haast waarmee ik deze pagina's maakte begon ik vaak met het eerste plaatje en ik zag dan wel waar ik uit kwam.

Op een gegeven moment zijn die aankondigingen gestopt
Ja, de redaktie wilde een andere vorm van aankondigingen maar niemand wist precies wat. Zelf vond ik dat niet zo erg want ik had er zo ontzettend weinig tijd voor en vaak moest ik op het laatste moment weer iets veranderen omdat een serie in Pep stopge-

Uit de Vrije Balloon

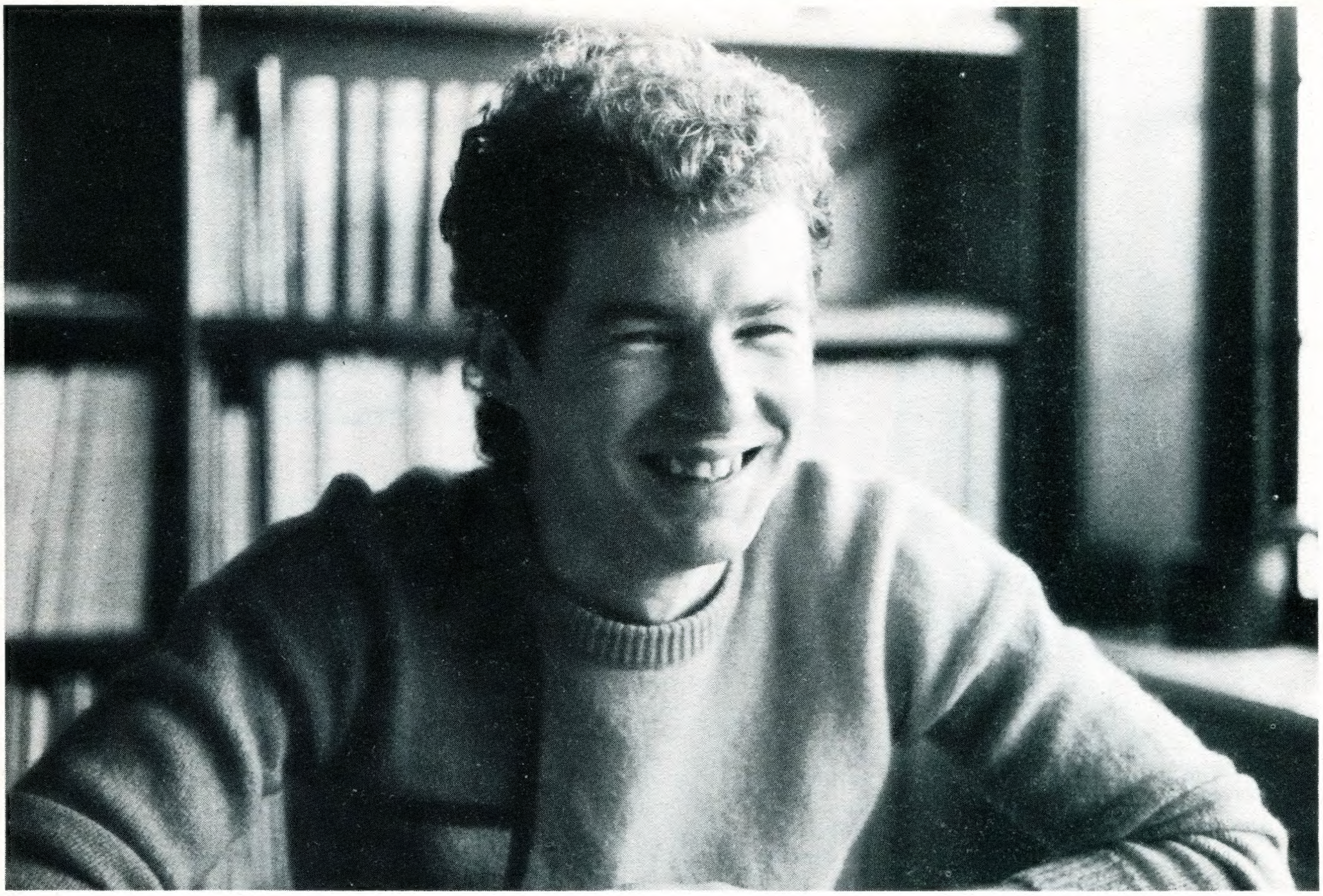

Robert van der Kroft (foto: Hans van den Boom)

zet was, dus echt leuk vond ik het ook niet meer.

Hierna ben je voor de Vrije Balloon gaan werken?
Ja, terwijl ik natuurlijk ook voor Donald Duck werkte, want daar moest ik van leven. *De Vrije Balloon* betaalde niet, maar ik vond het in het begin erg leuk om te doen. Het aardige was dat je van alles kon doen wat je daarvoor nog nooit gedaan had, allemaal verschillende stijlen. Er heeft zelfs een verhaal ingestaan dat ik oorspronkelijk voor Pep gemaakt had. Het was toen de tijd dat Pep en Sjors op zouden gaan in *Eppo.* Ik had een verhaal voor Pep gemaakt (Jack in de box, De Vrije Balloen nr. 3 – red.) dat door de toenmalige hoofdredakteur van Pep, *Jan de Rooij,* goedgekeurd was. Jan werd echter ontslagen en opgevolgd door *Frits van der Heide* en die vond het verhaal maar niets. Dus heb ik het in de Vrije Balloen geplaatst.

Waarom ben je na een aantal nummers met de Vrije Balloen gestopt?
Dat was toen ik al met *Sjors en Sjimmie* bezig was. Ik had het eenvoudig te druk en daar kwam bij dat het blad niet geworden was wat ik gedacht had. Ik had het meer gezien als een blad waarin je allerlei experimenten kon doen die je nooit eerder gedaan had, maar het verzandde nogal in sex en gruwel. Dat is wel leuk voor een keertje maar niet elke maand.

Hoe ben je toen met Sjors en Sjimmie begonnen?
In 1975 werd *Eppo* opgezet. Oorspronkelijk ben ik met *Billie Turf* begonnen. Ik heb daar een heleboel schetsen voor gemaakt en een halve proefpagina. Voor Sjors en Sjimmie hadden ze in eerste instantie *Eddy Ryssack* gevraagd. Die heeft wat tekeningen gemaakt, maar die vonden ze waarschijnlijk teveel op *Brammetje Bram* lijken. Ik moest toen onmiddellijk ophouden met *Billie Turf* en werd aan Sjors en Sjimmie gezet, wat ik nog steeds en met veel plezier doe.

Waarschijnlijk hebben ze jou gevraagd omdat je zo soepel met allerlei stijlen kon omgaan?
Ja, door mijn werk voor de Vrije Balloen en dankzij die aankondigingen in Peptoe was het voor mij makkelijk om in andere stijlen te tekenen. Sjors en Sjimmie moest weer in de oude stijl getekend worden, tot en met het aantal plaatjes en het formaat van de plaatjes toe. Bij de eerste pagina's heeft Martin Lodewijk me begeleid, aangegeven hoe het er uit moest zien, me zijn oude Sjors en Sjimmie-boeken geleend enz...

Wat was de reden om in stijl weer terug te gaan naar de oude Sjors en Sjimmie?
Waarschijnlijk omdat de serie inmiddels zo ver afgedwaald was dat niemand het eigenlijk leuk meer vond.

Je hebt toen een tijdje met Patty Klein als tekstschrijfster gewerkt
Ja, dat heeft zo'n anderhalf jaar geduurd. Het laatste half jaar verzonnen *Wilbert Plijnaar* en *Jan van Die* de grappen en Patty werkte die op haar beurt uit. Later zijn Wilbert en Jan het helemaal zelf gaan doen en dat gebeurt nog wel steeds. Wel is er een tijd geweest dat Wilbert en Jan er mee gestopt zijn en in die tijd heb ik gewerkt met bijdragen van o.a. *Martin Lodewijk*, m'n broer *Erik, Gerrit Stapel, Toon van Driel* en *Peter de Wit.*

Zijn er ooit plannen geweest om een lang Sjors en Sjimmie-verhaal te maken?
Nee, niet als je bedoelt een 48-pagina verhaal. Wel zijn er plannen om een tien- of twintig-pagina verhaal te maken. Het probleem is echter dat ik met moeite twee pagina's per week kan maken. Daar Eppo een lang verhaal pas plaatst als het verhaal helemaal klaar is betekent het dat ik naast mijn wekelijkse pagina ook nog eens een lang verhaal moet maken en ik weet niet of ik dat dan nog wel zo leuk vind, want dan ben ik konstant met Sjors en Sjimmie bezig.

Doe je dan nog andere dingen naast Sjors en Sjimmie?
Zo nu en dan heb ik wat reklamewerk en ik doe veel aan muziek.

Dat reklamewerk, zijn dat strips?
Soms, zoals het werk wat ik voor de *Calvé Pindakaaskrant* gemaakt heb, maar vaak zijn het enkel illustraties. Verder heb ik voor diverse mensen briefpapier ontworpen, winkelruiten beschilderd, tasjes ontworpen, teveel om op te noemen eigenlijk. Oh ja, ik heb

ook nog een tijd een strip in de *KRO-gids* gehad, *Jopper en Bars,* dat was in 1977. Daar is nog een hele rel over geweest en ik heb die strip voortijdig moeten beëindigen, wat ik niet zo erg vond want ik had er op een gegeven moment toch al niet zo veel zin meer in want ik kreeg nooit reakties op die strip. Ik ging wel eens een paar afleveringen brengen en daar kreeg ik te horen 'oh, de strip, prima, leg daar maar neer' en kon ik weer gaan. Op een gegeven moment vonden ze dat de strip iets heviger moest worden, het was allemaal een beetje te zoet, te veel Sjors en Sjimmie-achtig denk ik. De verkiezingen waren toen in aantocht en in een van de gags maakte een politietekenaar naar een beschrijving van een vrouw, die van haar tasje is beroofd, een tekening van de verdachte. Ik heb toen *van Agt* als verdachte getekend, er geen rekening mee houdend dat de *KRO* en het *CDA* zo'n beetje hetzelfde was. Maar omdat ze nooit aandacht aan mijn strip schonken zagen ze pas waar die aflevering over ging toen hij al gedrukt was. Onmiddellijk verschenen er artikelen in kranten en ingezonden brieven in de KRO-gids. Een excuus verscheen in de gids met als tekst: Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden is er in het vorige nummer een strip verschenen waarin op onheuse wijze de spot is gedreven met de lijsttrekker van het CDA'. Nou, je begrijpt wel dat ik toen gelijk met de strip kon ophouden. Ik vond dit eigenlijk een veel leuker einde dan gewoon met de strip te stoppen, wat ik toch al van plan was. Later heb ik via via vernomen dat van Agt zelf de strip nog wel leuk vond ook.

Je zei net dat je veel aan muziek deed, kun je daar wat over vertellen?
Ja, ik heb in diverse bandjes gezeten en momenteel ben ik, wanneer het mooi weer is, op de *Lijnbaan* (drukke winkelstraat in Rotterdam – red.) te zien waar ik met een vriend van mij Rock and Roll muziek maak. Dat levert net genoeg op om, wanneer we na afloop wat gaan drinken, de rekening te betalen. Met die vriend treed ik ook op op feesten en partijen. Het is de eerste band waarin ik zelf zing, wat ik vooral in het begin heel eng vond. We zingen heel mooi tweestemmig en staan daarbij op een akoestische gitaar te rammen.

Hoe heten jullie?
We hebben eigenlijk geen naam, we heten iedere keer weer anders.

Je voorliefde voor muziek vinden we ook pas in je Sjors en Sjimmie strips terug. Op een gegeven moment heb je Haddock (gespecialiseerde platenzaak in Rotterdam – red.) afgebeeld en zien we op muren kreten als Gabba-Gabba-Hey, en namen als Siouxsie, Depeche Mode, Bow Wow Wow verschijnen, terwijl je ook The Swindle (Rotterdamse Punkwinkel) afgebeeld hebt. Hoeveel elpees heb je van Haddock gekregen voor het afbeelden van zijn winkel?
Geeneen, dat was meer een grapje, en bij *The Swindle* was mijn vriendin betrokken, vandaar. Waar ik wel elpees voor heb gekregen is het tasje wat ik voor Haddock ont-

Platenzaak 'Haddock' in Rotterdam

worpen had. Ik woonde toen naast Haddock en kwam daar regelmatig over de vloer. Hij kreeg in die tijd (1977) veel vreemde platen uit Engeland binnen en ik weet nog goed dat ik een singeltje van *Nick Lowe* aanschafte. *Nick Lowe* speelde toen een aantal weken later met *Dave Edmunds,* waar ik al jaren fan van was, in *Eksit* (open jongerencentrum in Rotterdam – red.). Daarna kwamen de *Ramones* voor een optreden naar Rotterdam en vanaf die tijd zie je dus de *Gabba-Gabba-Hey* kreten in m'n strips verschijnen. Er kwamen toen veel punkgroepen naar Rotterdam en doordat ik die concerten bezocht kende ik op een gegeven moment veel mensen in *Eksit* en *Kasee.* Een aantal van die mensen speelde in de groep de *Rondo's* die ook het tijdschrift *Raket* maakten. Ik ben aan dat blad gaan meewerken en later heb ik ook meegewerkt aan de *Eksitkrant.* De *Rondo's* hadden een eigen oefenruimte en daar ben ik met mijn broer een eigen bandje begonnen. We hadden samen een ritmebox gekocht en ik had thuis nog een oude gitaar staan. De bedoeling was om nog een basgitaar aan te schaffen en in die ruimte van de *Rondo's* te gaan oefenen. Maar voor het zover kwam werd er in *Kasee* een festival ge-

Ontwerp voor Briefpapier

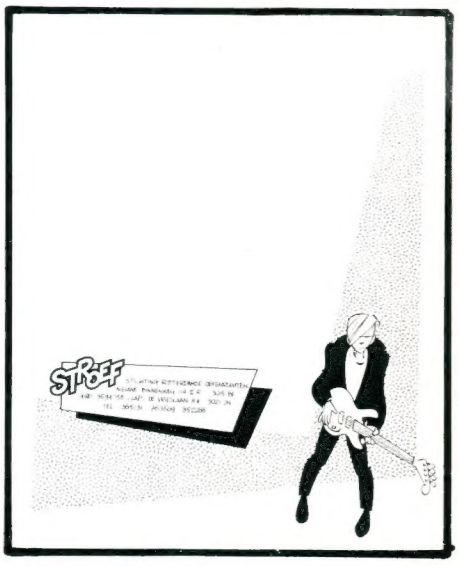

'The Swindle', Rotterdamse punkwinkel

organiseerd en de gitarist van de *Rondo's,* die ik inmiddels vrij goed kende, wilde toen een Ska-bandje oprichten om daar te gaan spelen. Mijn broer en ik waren al vanaf het eerste uur fans van de *Specials (Een Engelse Ska-band – red.)* en voor we het wisten hadden we een Ska-band opgericht. We hebben er en zanger bijgezocht en met die jongen sta ik op dit moment op de Lijnbaan. Dat optreden in *Kasee* is door de *VPRO* opgenomen en op de radio uitgezonden. Het eerste deel van het festival is ook op de televisie uitgezonden in het programma *Neon.* Misschien herinner je je dat wel, het was het programma waarin *Jules Deelder* helemaal ondergespuwd werd, maar ondanks dat zijn voordracht toch afmaakte. Het gedeelte waarin wij speelden zou ook uitgezonden worden, maar door een ruzie tussen de VPRO en de maker van de film is dat er helaas nooit van gekomen.

Heb je ambities om verder te gaan in de muziek?
Reken maar, alleen neem ik er op dit moment niet genoeg de tijd voor. Ik zou er wel in verder willen, het gaat eigenlijk steeds makkelijker en beter, dus het zou best kunnen dat het nog wel eens een keer gebeurt. Van de zomer hopen we met echte optredens te gaan beginnen. We denken er op dit moment over om er een drummer of drumster bij te nemen.

Heb je ooit strips over muziek willen maken?
Ja, ik heb daar zelfs heel wat schetsen voor gemaakt. Dat was in de punk-periode. Een gedeelte van dat werk is terecht gekomen in die blaadjes waar ik toen pas aan meewerkte.

Heb je ooit platenhoezen gemaakt?
Nee, wel werd ik onlang opgebeld door de groep *Tröckener Kecks* met de vraag of ik voor hun nieuwe plaat een hoes wilde tekenen, maar ik zou toen net op vakantie gaan dus dat is niet doorgegaan. *(Tröckener Kecks verraste in 1981 de muziek- en de stripwereld met de single 'Rik Ringers'.*

Rik Ringers – elke boef verstart
Rik Ringers – heeft een gouden hart
Rik Ringers – drinkt zijn koffie zwart
Rik Ringers – heeft het in zijn vingers
Met Baardemakers aan zijn zij
maakt hij steden misdaadvrij
soms ontkomt hij tenauwernood
aan een afschuwelijke dood
Maar de Beul en Vogles en dr. X
maken hem uiteindelijk niks
Kogels, bommen her en der
deren slechts zijn grijs colbert.'

En ook op de hoes van deze single treffen we Rik Ringers aan – Red.)

Door je kontakten in de punkwereld ben je waarschijnlijk in kontakt gekomen met allerlei aktiegroepen waarvoor je affiches e.d. gemaakt hebt.
Ja, dat klopt. Van het een kwam het ander. Ook ben ik nog voorzitter geweest van de *Stichting Rotterdamse Oefenruimten.* Dat kwam zo, toen we dat Ska-bandje hadden wilden we een eigen oefenruimte hebben want de oefenruimte van de *Rondo's* zat helemaal vol. Toen zijn we die stichting begonnen. Het rare is dat, hoewel ik zelf voorzitter was ik er nooit zelf geoefend heb. In die tijd was ik een van de weinige mensen die naast punkmuziek ook van disco hield. Je zag mij regelmatig op en neer lopen van *Eksit* naar *Bristol (Rotterdamse Discotheek – Red.)* en weer terug. Toen heb ik *Rommel Productions* opgericht, een organisatie die zich bezighield met het verzorgen van de *Anti-Disco Disco.* We presenteerde ons aan een aantal Rotterdamse gelegenheden met de volgende tekst:
'In navolging van Engeland en U.S.A. kunnen wij ook in Nederland de presentatie verzorgen van de Anti-Disco Disco.
Wij beogen hierbij het draaien van platen die over het algemeen niet als 'disco-muziek' worden beschouwd. Desalniettemin zal deze, wat minder gangbare muziek toch dansbaar blijken, om aan de verwachtingen van het publiek te voldoen.
Wij stellen u in de gelegenheid dit, voor Nederland unieke, gebeuren bij U te laten plaatsvinden.
Aangezien het hier een experiment betreft,

Illustratie voor aktie

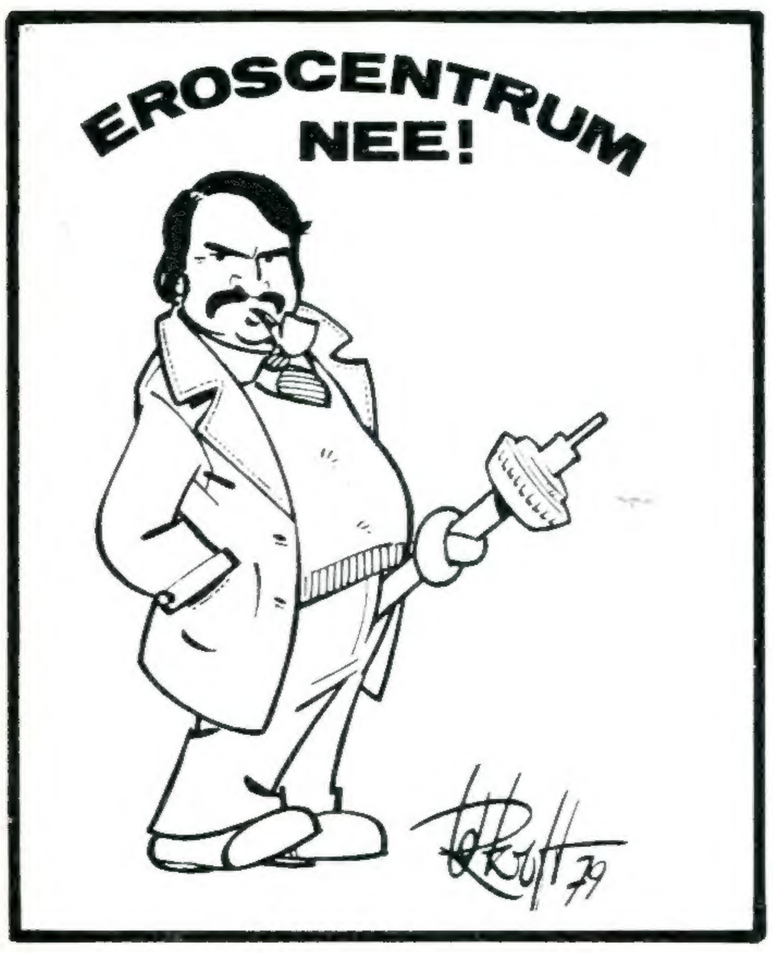

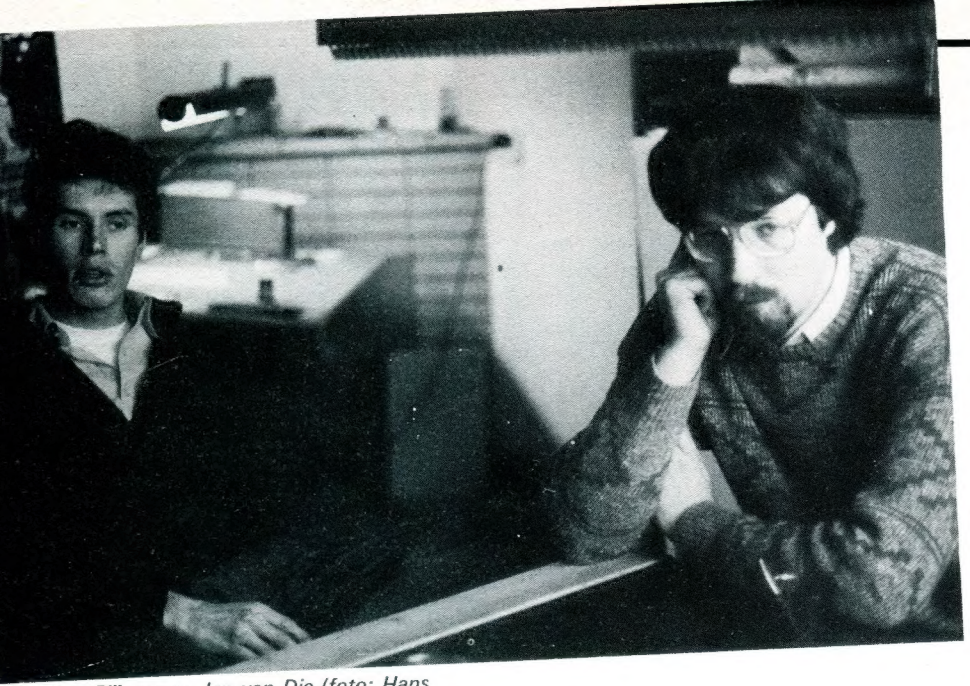

Wilbert Plijnaar en Jan van Die (foto: Hans van den Boom)

zullen wij de, hieraan verbonden kosten zo laag mogelijk stellen. Ook de bij dit gebeuren behorende reklame-campagne (affiches etc.) kunnen wij voor u verzorgen, wederom om de kosten zo laag mogelijk te houden.
Voor eventuele informatie of boekingen kunt u kontakt opnemen met Rommel-productions'.

Om op je stripwerk terug te komen, is er werk van jou in het buitenland gepubliceerd?
In *Indonesië* heeft een Eppo-achtig tijdschrift gelopen waarin strips van mij stonden en binnenkort komt er in *Spanje* een soortgelijk tijdschrift op de markt.

Gezien het succes dat Theo van den Boogaard, Joost Swarte en Dick Briel in het buitenland hebben, met name in Frankrijk, zou ik me kunnen voorstellen dat jouw werk, kwa tekenwerk toch in dezelfde stijl, ook wel zou aanslaan.
Daar heb ik eigenlijk nooit over nagedacht. Ik zou dan toch wel andere strips moeten gaan tekenen want Sjors en Sjimmie is zo Hollands dat het niet geschikt is voor het buitenland. Eigenlijk denk ik dat mijn ambities niet zo ver reiken. Ik houd me met nog zoveel dingen bezig die eigenlijk veel leuker zou zijn dan strips tekenen, muziek bijvoorbeeld. Het kan mij niets schelen of ik nu in één of ander ver land gepubliceerd sta of niet. Ik vind het bijvoorbeeld veel leuker om zo nu en dan eens muziek te staan maken op de Lijnbaan, dan heb je veel meer kontakt met hetgeen waarmee je bezig bent. Nee, voor mij hoef ik niet zo nodig beroemd te worden in het buitenland.

Je maakt de laatste jaren gebruik van de teksten van Wilbert Plijnaar en Jan van Die, hoe verloopt die samenwerking?
Prima, ik krijg wekelijks een pagina aangeleverd en die teken ik dan, eenvoudiger kan het niet.

Je krijgt je pagina's vrij uitgewerkt aangeleverd, vind je dat prettig?
Het is prettig omdat ik de pagina's meestal vrij laat aangeleverd krijg dus dan is het makkelijk dat alles er goed opstaat wat ik moet doen.

Op dat moment komen Wilbert Plijnaar en Jan van Die binnen. Het toeval wil dat er de dag voor dit interview een pagina door Eppo geweigerd is en onze volgende vraag, zonder van die weigering te weten, was: Wordt er weleens iets van jullie geweigerd?
Wilbert Plijnaar: Gisteren dus.

Als we het goed begrijpen is dit de eerste keer dat er een pagina afgekeurd is?
P.: Ja, dit is de eerste keer dat er een hele pagina geweigerd is. We hebben in het verleden wel eens wat geouwehoer gehad over een aantal plaatjes en grapjes, maar dat waren alleen maar opmerkingen achteraf. Zoals die gag met die peepshow. Men vroeg zich af of kinderen die in Groningen woonden wel wisten wat een peepshow was, wat gelul is natuurlijk, want *Franka* gaat ook regelmatig uit haar bloes en dat schijnt dan wel te mogen. We hebben ooit een gag gemaakt waarvan we wisten dat hij tever ging, maar die we zo gemaakt hebben dat het laatste plaatje overgetekend kon worden. In de week dat we die pagina inleverden hebben we alle drie de stekker van de telefoon er uit gehaald zodat we onbereikbaar waren. Dat laatste plaatje is toen door iemand van Eppo overgetekend. Dit zijn de enige incidenten die we tot nu toe gehad hebben, buiten deze pagina dus, die niet geplaatst wordt.

Waar ging die pagina over?
Jan van Die: De laatste tijd proberen we met Sjors en Sjimmie heel voorzichtig een wat aktuelere kant op te gaan dan vroeger het geval was.
Nu is er in Rotterdam onlangs een telefoonnummer geopend waar je naar toe kan bellen als je een rascistische of discriminerende tekst ziet op muren, gebouwen enz... Die tekst wordt dan door de gemeente weggehaald. We hebben toen een gag gemaakt waarbij de kolonel de tekst *Nikkers zijn Pikkers* schrijft over een muur waar een aantal andere teksten staan die niet voor weghaling in aanmerking komen, dit met dat idee dat door die rascistische tekst de hele muur wel schoongemaakt zal worden. Sally, Sjors en Sjimmie zien dit maar weten de bedoeling van de kolonel niet en de gag eindigt met een optreden van het viertal bij *Sonja* waarin Sonja aan de kolonel vraagt of dit nu 10 jaar verdrongen rassenhaat was die nu aan de oppervlakte kwam.
P.: Zelf hadden we er geen flauwe notie van dat deze gag geweigerd zou worden, temeer daar we zo'n soort mop een jaar geleden al eens gedaan hadden. Het probleem bij Eppo is dat ze geen geloof, politiek en dat soort zaken in hun blad willen hebben, terwijl wij vinden dat door middel van een grap dit soort zaken best bespreekbaar gemaakt mag worden. Wij zitten nog steeds met een erfenis uit het verleden waarbij Sjors en Sjimmie een rascistische strip zou zijn. Onlangs nog stond in het *Parool* in een artikel over rascisme: 'Het lijkt wel of je Sjors en Sjimmie leest'.
V.D.: Het probleem voor ons is dat je de belangstelling voor je eigen produkt warm probeert te houden door nieuwe lijnen te zoeken en dat zit nu heel erg in de karakterontwikkeling van onze figuren. En met die ontwikkeling van je figuren verander je zelf natuurlijk ook en het zou best eens kunnen dat je op een gegeven moment bezig bent met dingen waarvan je zegt: voor de Eppo-doelgroep klopt dit niet meer.
P.: De Eppolezer begint op zijn 10de jaar aan het blad en als hij 15 is scheidt hij er mee uit. Wij kunnen niet met het publiek meegroeien want het publiek wisselt steeds.
V.D.: Het is misschien best leuk om te weten of dit misschien het eerste sein is dat we uit het Eppo-jasje aan het groeien zijn of dat juist het Eppo-jasje groter wordt.
P.: We moeten voor onszelf uitmaken of we een 'maakstrip' willen maken (het geeft niet zo zeer wat wat er in staat als er iedere week maar een strip in staat) of dat we op een meer persoonlijke manier willen doorgaan. Het voordeel van deze gebeurtenis is wel dat er nu eindelijk eens een discussie ontstaat over Eppo, en dat wij op korte termijn misschien een antwoord krijgen op de zaken die we net aanhaalden. Er zijn op dit moment een aantal mensen bezig met concepts over Eppo en ik denk dat deze discussie meer er toe zal bijdragen om tot een goed concept te komen dan al die uiterlijke zaken als vormgeving enzo. Het is trouwens te gek dat er anderhalf jaar geleden wel een middenplaat verscheen van de F-16, waar niemand bezwaar tegen had, en nu wij aankomen met en grap die iets verder gaat dan normaal, wordt hij ineens geweigerd.
Maar goed, we hebben op 2 februari een gesprek over deze zaak en ik hoop dat daar iets positiefs zal uitkomen.

We hebben met Plijnaar, van Die en van der Kroft afgesproken dat dit interview na 2 februari een vervolg zal hebben over de resultaten van dat gesprek. We hopen dat in een volgend nummer van Stripschrift op te nemen.

PEPIJN

door Robert van der Kroft

WELKOM! IK KAN U MET VREUGDE MEEDELEN DAT OP PAGINA 22 EEN NIEUW VERHAAL VAN KRAAIENHOVE BEGINT! IN KLEUR!

BIJ IZNOGOEDH WORDEN DEZE WEEK VERKIEZINGEN GEHOUDEN... ALLES HIEROVER KUNT U LEZEN OP PAGINA... EH... ...

...OP PAGINA...

...TJA...

HÉ! OP WELKE PAGINA?!

'T STAAT ER NIET BIJ!

JA! JA! OP EEN ANDER VEL! WAAR DAN?!

MISSCHIEN LIGT ER HIER NOG WAT VAN DIE TROEP...

EVEN GEDULD, A.U.B.

DIT IMPO

NEE, DIT NIET!

DIT DAN!

NEE!...AU!!...

KRAAAK!

ACH, STIK!

WEET JE WAT JE DOET?! ZOEK HET DEZE WEEK ZELF MAAR EENS OP!

OP PAGINA 28 VINDEN WE DEZE WEEK HET TWEEDE DEEL VAN DE TIJGERJACHT VAN IZNOGOEDH!

VERDER HEBBEN WE OP DE MIDDENPAGINA... MPF!...

WEER EEN KALENDER...

ROOAAA

...MET DE PEP-SPETTER! ...

WOF!

O JA! DAN BEGINT ER OP PAGINA 74 WEER EEN NIEUW AVONTUUR VAN... AMBROSIUS...

"DE RUÏNES VAN DOEM"....

OEMPF!!

De kadergrappen van Pepijn. © Oberon/Robert van der Kroft

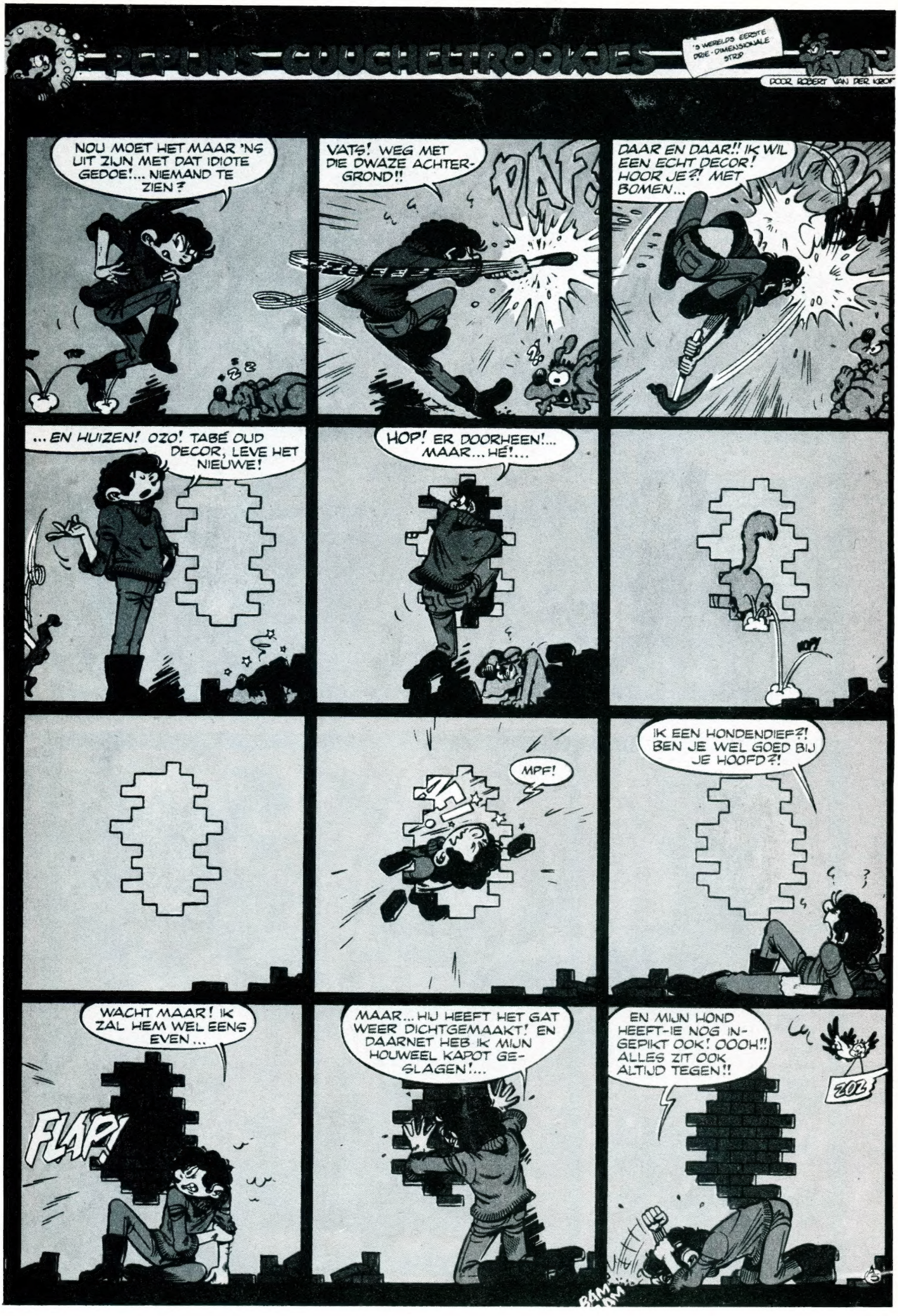
PEPIJNS GOUCHELTROOKJES
'S WERELDS EERSTE DRIE-DIMENSIONALE STRIP
DOOR ROBERT VAN DER KROF
NOU MOET HET MAAR 'NS UIT ZIJN MET DAT IDIOTE GEDOE!... NIEMAND TE ZIEN?
VATS! WEG MET DIE DWAZE ACHTER-GROND!!
PAF!
DAAR EN DAAR!! IK WIL EEN ECHT DECOR! HOOR JE?! MET BOMEN...
...EN HUIZEN! OZO! TABÉ OUD DECOR, LEVE HET NIEUWE!
HOP! ER DOORHEEN!... MAAR... HÉ!...
HOP!
MPF!
IK EEN HONDENDIEF?! BEN JE WEL GOED BIJ JE HOOFD?!
WACHT MAAR! IK ZAL HEM WEL EENS EVEN...
FLAP!
MAAR... HIJ HEEFT HET GAT WEER DICHTGEMAAKT! EN DAARNET HEB IK MIJN HOUWEEL KAPOT GE-SLAGEN!...
EN MIJN HOND HEEFT-IE NOG IN-GEPIKT OOK! OOOH!! ALLES ZIT OOK ALTIJD TEGEN!!
ZOZ
BAM
BOM

ELUK

ROBERT VAN DER KROFT

NIEUWJAAR

HOU NOU MAAR OP! DAT IS GEWOON EEN KADERLIJNTJE! DAAR IS TOCH NIKS BIJZONDERS AAN?

GRRRRRRRR

KA!!

KA! KA!

CRASH

AAAAH

WAWAZOANOU?

HET IS TOCH NOG GEEN 1 APRIL OF ZO?

HIJG HIJG

MAAR WACHT EENS

CRASH

WHOP

IK MAG WEL OPSCHIETEN HET IS AL 12 UUR GEWEEST

PAS OP!

BENG!

GELUKKIG NIEUWJAAR!

EINDELIJK! IK BEN ERACHTER! ALLES STOND OP HET TWEEDE VEL!
EUW!
OLGENDE EEK:
PTOE:
HET IS MIJ, ALS VOORAANSTAAND MEDEWERKER AAN ONS IMMER WISSELENDE PERIODIEK, EEN ZEER UITSPREEKBAAR GENOEGEN U WELKOM TE HETEN TE MIDDEN VAN EEN SCHARE UITGEBLEEFEN PERSONAGES, DIE U WELLIBBRIGE STAPPEN OVER DEZE HOUTHOUDENDE, GEKAPERDE BLADZIJDEN MET BELANGSTELLING ZAL VOLGEN
HUH?
ALARM!
IK WORD ACHTERVOLGD DOOR NIEUWE HELDEN!! HOUDT ZE TEGEN!
WAT?
ZIJN ZE DAAR?
EINDELIJK!
HEEL FIJNTJES DAT JE IN ONS MIDDEN BENT, HM MAKKER!
MAAR LUISTER DAN TOCH..
OEF
WAT MOET JE NOU, MAN?
ALS ZIJ ALLEMAAL IN PEP KOMEN, IS ER TOCH HELEMAAL GEEN PLAATS MEER VOOR ONS!
JONGENS, LATEN WE DIE DRUILOOR HIER EVEN IETS DUIDELIJK MAKEN!
HMMM
MOET JE LUISTEREN! PEP KRIJGT VOORTAAN PEPTOE INGENIET EEN KOMPLEET ZWART/WIT UITLEESVERHAAL OP 20 APARTE PAGINA'S. PEP PLUS PEPTOE: 52 PAGINA'S VOL ADEMBENEMENDE AVONTUREN EN HUMOR! IN PEP 22 VERSCHIJNT ER EEN AFLEVERING VAN COMANCHE, EEN STRIP VAN HERMANN, DE TEKENAAR VAN ROB PALLAND. ANDERE NIEUWE HELDEN ZIJN RAHAN, CONAN DE BARBAAR EN TON EN TINNEKE..
EN WIJ DAN?
IEDEREEN BLIJFT GEWOON IN PEP, NET ALS ANDERS!
OOOH! MAAR DAT VERANDERT ALLES!
IK BIED MIJN VERONTSCHULDIGINGEN AAN! IK WIST NIETS VAN DIE PEPTOE-TOESTANDEN AF!
HET GEEFT NIKS! HET IS HEEL BEGRIJPELIJK! HIER NEEM ER OOK EEN!
TOT VOLGENDE WEEK IN DE NIEUWE PEP! MET PEPTOE!!

over HET FEEST

OOK HIER IN PINDA-LAND HOUDEN WE NATUURLIJK EEN GROOT FEEST TER ERE VAN DE 200-MILJOENSTE POT!

...MAAR, WAAR IS DIE POT DAN NU?!

TJA...

..DIE KON NATUURLIJK NIET MEE-WAAIEN..

NGGRRGN

WIJG...

Afz. Calvé Delfte

DE BRIEF KWAM DAAR VANDAAN! DAAR MOET ONZE POT DUS ZIJN!

EROP AF!

VLUG! VOOR IEMAND ANDERS HEM VINDT!

HIN KRIJGT 'M NIET OPEN MET ZIJN DIKKE POTEN!

NGGGNG!

NET GOED!

OH! DIE OLIFANT HEEFT ONZE 200-MILJOENSTE POT GESTOLEN!

...KIJK NOU: EEN BRIEF VAN MENEER CALVÉ!...

Aan de inwoners van Pindaland! Hier is hij dan:...De 200-miljoenste pot pindakaas! Speciaal voor jullie feest. Ik hoop dat jullie er veel plezier van hebben,
Groetjes
Calvé

HOERA!

OH! KIJK! HIER HEEFT HIJ GESTAAN!

ZE HEBBEN 'M GESTOLEN!

HÉ! GROTE BULLEBAK!! GEEF ONZE POT TERUG!

WIE DENKT-IE WEL DAT-IE IS?!

ZO! DIE HEEFT ZIJN BEKOMST!

MAAR JONGENS, DIE OLIFANT WIST TOCH NIET DAT HET JULLIE POT WAS!

DIE BEESTEN KUNNEN TOCH NIET LEZEN...

HET STOND ER TROUWENS TOCH NIET BIJ... KIJK NOU HOE TREURIG HIJ ERBIJ STAAT...

TJA... EN NU?..

EN NU?..NU HEBBEN WE HET GROOTSE PINDA-FEEST VAN ALLE PINDA-FEESTEN!

EN...ALS JE JE POTJE PINDAKAAS DUS KWIJT BENT..

GA EENS BIJ DE OLIFANTEN KIJKEN!

Einde

Uit de Calvé Pindakaaskrant

Garfield, geen kat in de zak voor Jim Davis

door Jeff Japinga

De ontstuitbare opmars van Garfield in Nederland begon enkele jaren eerder al in Amerika. Nu geen kiosk, boekenkast of bijzettafeltje meer veilig is voor liefhebbers van het kattenwezen wordt het tijd eens wat naders aan de weet te komen over Garfield. We stellen u voor aan zijn maker Jim Davis.

'Ik heb altijd zo'n soort strip willen maken. Sinds ik katten ken liep ik al rond met het plan een strip te maken met mensen erin en een kat. Ik wist dat ik dat kon en dat het ook zou aanspreken bij een syndikaat' aldus Davis. De kat werd Garfield: 'dik, egoïstisch, lui, cynisch en innemend', zegt Davis zelf. 'En een grote dikke kat is op de een of andere manier wel grappig. Als het een mens was geweest, zou men hem verachten. Maar als kat kan hij ongestraft zichzelf zijn'.

Davis, die geboren is in Fairmount en nu in Muncie woont, heeft er niet lang over gedaan om zijn stripheld Garfield te scheppen. Garfield heeft als het ware zijn eigen hoofdrol opgenomen. 'Toen ik begon met de strip, noemde ik hem *Jon* naar Jon Arbuckle, de eigenaar van Garfield. Maar Garfield kreeg altijd de leukste teksten en toen moest ik de strip wel omdopen. Hij is nu eenmaal het grappigste in de strip. In grote trekken sta ik zelf model voor Jon Arbuckle. Hij is de katalysator die de strip bij elkaar houdt. Hij is een dromer en de aangever voor Garfield. Ik denk dat ik hem vaag genoeg heb gemaakt, terwijl je je er toch goed mee kunt vereenzelvigen'. Het is natuurlijk geen toeval dat Jon ook striptekenaar is.

'De andere personages kwamen er eenvoudig bij. Ik heb ze nodig om ook grappen kwijt te kunnen die niet zo in de aard van Garfield liggen'. Op die manier ontstond toen de strip nog maar een paar weken oud was Jons huisgenoot Lyman, een wat onduidelijk type waarvoor een vriend van Davis model stond. 'Liz is het meisje waar alle mannen van dromen, speciaal Jon, en dat is geen toeval. Ze is het soort meisje waarbij ik altijd stond te stuntelen, een meisje waarmee ik graag 'n afspraakje had willen maken. Weer heel anders dan Irma, die alle snibbige serveersters in zich verenigt die ik ooit ben tegengekomen'. En dan is er tenslotte nog Odie, een geesteloze hond die alleen maar rond rent met zijn tong uit zijn opengesperde bek en met oren die alle kanten uit wapperen. Vanaf het moment dat Lyman, zijn baas, hem in huis neemt is hij Garfields grootste vijand. Davis noemt Odie Garfields klankbord maar de kombinatie heeft meer van een mengsel van nitro en glycerine.

Formule

De formule van de strip is erg eenvoudig. 'Ik probeer Garfield in een grappige situatie te brengen en ik kijk wat er dan gebeurt. Ik ga soms uit van bestaande grappen of ik laat me inspireren door de krantekoppen, het doet er niet toe, het werkt vanzelf. Er is geen striptekenaar die je precies kan vertellen hoe hij aan een idee komt. Dat is het geheim. Als je dat wel zou weten dan zou de grap eraf zijn. Ik vind het wel moeilijk om elke dag weer iets leuks te bedenken. Het gaat ook zo onvoorspelbaar. Ik kan soms meer dan een half uur naar het papier zitten staren zonder dat er iets komt. En dan ineens heb ik binnen een halve minuut de zaak rond. Ik ken kollega's die altijd een notitieboekje op zak hebben om grappige uitspraken of situaties die ze mee maken op te schrijven om ze later nog eens te gebruiken. Ik heb tot nu toe geluk gehad. Ik sta ook al zo lang onder druk van deadlines dat ik er mijn inspiratie niet door kwijt raak.'

Het maken van strips is altijd Davis' grootste wens geweest. In plaats van aantekeningen te maken op school zat hij stiekum te tekenen. Hij wist strips geplaatst te krijgen in de bladen van Bell State University en Fairmount High School, onder andere *Herman and Herbie* over twee legendarische Fairmount studenten. Zijn moeder bracht hem de liefde voor tekenen bij. 'Als ik maar even niks te doen had gaf ze me een potlood en papier', zegt Davis. Hij nam in 1967 een baan aan op een advertentieburo in Muncie en twee jaar later werd hij gevraagd als assistent bij de stripmaker Tom

Jon Arbuckle, Gafields baas

Lyman, Odie, Jon en Garfield

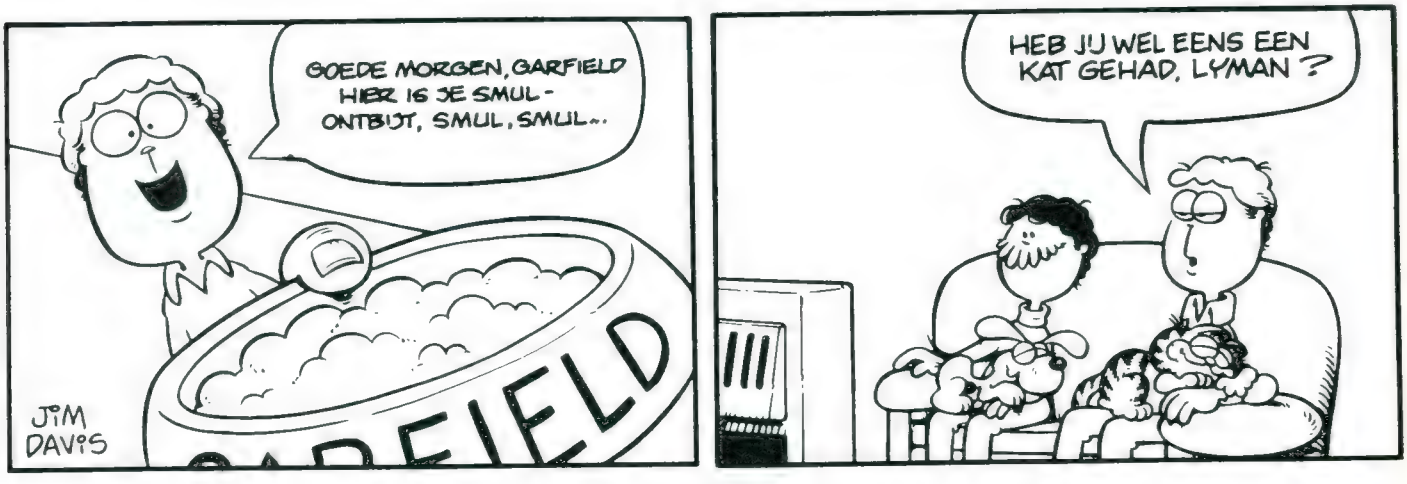

Zondagstrip uit The Washington Post (18 dec. '83)

K. Ryan, die wereldvermaard is om zijn strip de *Tumbleweeds* (in *De Volkskrant* in de zeventiger jaren verschenen als *Jippie).* Ryan zat ook in Muncie. Davis heeft negen jaar voor hem gewerkt en ook al zegt hij dat hij het werk leuk vond, de wens om ooit een eigen strip te hebben bleef aanwezig. 'Sinds ik voor Tom Ryan werkte heb ik altijd 'n eigen strip willen hebben. Ik begon met een insekt, *Norm Gnat* genaamd, maar na 5 jaar leuren bij de syndikaten ben ik er maar mee gestopt. Ik vond het een leuke strip, maar ze vertelden me dat de lezers zich niet kunnen identificeren met een mug. De syndikaten zijn enorm belangrijk hier. Striptekenaars die volledig van hun werk willen leven kunnen daar niet buiten. Ook al zou ik ambiëren om *Garfield* zelf te verkopen dan zou ik er gewoonweg de tijd niet eens voor hebben om dat te doen of het geld om al de kranten te benaderen die de syndikaten bestrijken. Het zijn echte professionele verkopers. Maar je moet natuurlijk wel bij zo'n syndikaat binnen komen. Een syndikaat neemt per jaar maar één of twee nieuwe strips en de grote krijgen per jaar zeker 35.000 strips aangeboden! Een van de eerste strips die via een syndikaat liep was *The Katzenjammer Kids* en die strip loopt nog steeds. Dat geeft natuurlijk wel hoop voor de toekomst.'

Het presenteren van zijn strip ging niet van een leien dakje. Garfield werd onmiddellijk geweigerd door King Features, het grootste syndikaat. Bij het Chicago Tribune-New York News Syndicate duurde het vijf maanden voor men hem vertelde dat de voorkeur toch uitging naar *Shoe* van de Pultizer prijswinnaar Jeff MacNelly. De volgende op de lijst was United Features Syndicate, waarbij onder andere de *Peanuts* en *Marmaduke* zitten. United Feature vond het heel aardig. Davis moest nog wat meer voorbeelden laten zien, hij moest een zondagstrip maken van Garfield en uiteindelijk werd het kontrakt getekend.

'Het syndikaat doet al het vervelende werk... ik hoef alleen maar te tekenen', zegt Davis. In 1978 hadden al meer dan dertig kranten besloten om *Garfield* te plaatsen, inklusief de *Journal-Gazette* uit Fort Wayne, de *Star* uit Muncie en kranten uit New York, Philadelphia en Chicago.

8 uur per strook

Davis loopt met zijn dagstrips 6 tot 8 weken voor en met de zondagstrip 12 weken. Voor een dagstrip heeft hij gemiddeld 8 uur nodig: 'Ik begin met het schrijven. Schrijven, steeds opnieuw herschrijven om het zo eenvoudig mogelijk te maken. Het moet zo zijn dat een lezer niet over de grap na hoeft te denken. Dan maak ik een ruwe schets van het geheel om te kijken of het past. Dan teken ik alles in potlood, het vervelendste onderdeel van het stripmaken. Ik kijk of de personage goed kloppen en of hun teksten wel bij hen past. De gezichtsuitdrukkingen bedenk ik meestal ter plekke, dat wil zeggen onder het tekenen. Ik heb een spiegel naast mijn tekentafel waarop ik bepaalde gelaatsuitdrukkingen uitprobeer. Daarna wordt de strip definitief geïnkt en stuur ik de strips naar het syndikaat in New York voor de distributie. De zondagstrip maak ik op dezelfde manier, behalve dan dat ik die ook nog moet inkleuren. De enige onzekere factor is eigenlijk de lezer. Ik hoop maar dat *Garfield* het goed blijft doen. Er verschijnen tegenwoordig zo veel nieuwe strips, er is veel konkurrentie. De meeste strips die nu zo populair zijn, hebben een wat wankele start gekend zoals de *Peanuts* en *Beetle Bailey.* Wat dat betreft maak ik me niet zoveel zorgen. Ik reken erop dat Garfield een populaire stripfiguur blijft'.

Werkwijze

'Het is echt niet zo dat er één bepaalde manier is om een gag te maken of om op een idee te komen. Wellicht de meest door mij gebruikte methode is lui achterover in een stoel gaan zitten en dan me proberen voor te stellen dat Garfield zich in allerlei verschillende situaties bevindt. Ik doe dat net zo lang tot ik me er iets grappigs bij kan voorstellen en dat verdeel ik dan over drie plaatjes. Het kan, zoals gezegd, wel een half uur duren voor het me begint te dagen, maar de eigenlijke grap komt dan ineens op. Het maken van gags heeft ook veel van doen met de bui die ik heb.

Het tekenen is voor mij een soort fysieke therapie. Ik werk de grap eerst op papier uit om te kijken of hij wel visueel genoeg is. Ik wil dat je de grap kunt *zien.* Vervolgens probeer ik een tekst te maken die uit zo min mogelijk woorden bestaat, want ik wil dat mijn lezers de grap zo snel mogelijk zien. Die timing is bij humor van groot belang. Wat mijn tekenmateriaal betreft, ik gebruik een Winsor & Newton No. 2 penseel en Pelikan Fount India inkt. Ik teken eerst de ogen van mijn personages. Dan komt het hoofd (of de kop) eromheen en ik eindig met het lichaam.

Wat mijn favoriete personages betreft denk ik dat ik het meest houd van Garfield. Ik vond het interessant om er een levend iemand van te maken, wat het tekenwerk betreft bedoel ik. Om met zijn grote ogen en zijn grote bek zoveel mogelijk ekspressie uit te kunnen drukken.

Het is voor iemand die striptekenaar wil worden van belang om met zoveel mogelijk penselen, pennen, inktsoorten en papier te eksperimenteren om uit te vinden welke het best bij zijn eigen tekenstijl passen. Je moet het tekenwerk fris en krachtig houden, omdat er veel verloren gaat door het verkleinde uiteindelijke resultaat. De kranten drukken strips tegenwoordig ook steeds kleiner af en dan gaat er van subtiliteiten in de tekeningen veel verloren.

Garfield bestaat uit drie precies even grote plaatjes, zodat de kranten ze ook vertikaal kunnen afdrukken als ze dat willen. Ik geloof dat *Garfield* de enige strip ter wereld is met drie gelijke plaatjes, maar er zijn natuurlijk wel strips met vier even grote plaatjes.

© Cartoonist Profiles (vertaling H. Brok)

George Orwell als stripfiguur in 1984

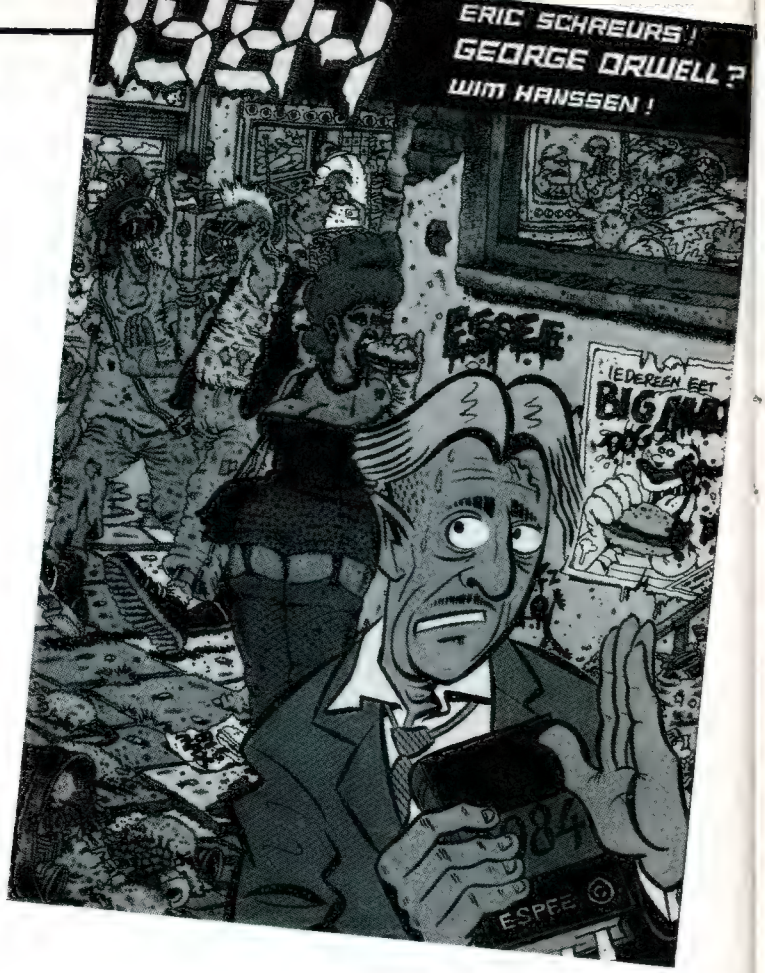

door Har Brok

'Het is niet de wereld zoals wij westerlingen die kennen; maar het is een wereld, die ook over ons kan neerdalen, als wij ons door de Sovjet-vloedgolf laten overspoelen. Wij kunnen nog steeds zeggen 2 × 2 = 4 en daar ligt onze vrijheid. '1984' is een verschrikkelijke nachtmerrie, die wel eens realiteit zou kunnen worden. Het is onze plicht de waarschuwingen niet klakkeloos in de wind te slaan'[1]

O. (K.) en W.

Met deze woorden sloot Reginald Colby in *De Linie* van 10 juni 1949 zijn recensie af van *1984*. De eerste recensie, die in Nederland verscheen, een jaar voordat de eerste Nederlandse vertaling van *1984* werd uitgebracht. Eén 'verschrikkelijke nachtmerrie' is in elk geval geen werkelijkheid geworden. Orwell voorspelde die weliswaar niet, maar het is té frappant om aan dit feit voorbij te gaan. In 1948, toen Orwell zijn *1984* schreef, liet de toenmalige minister van O.K. en W. dhr. Rutten een brief uitgaan aan de direkteuren der Rijksscholen, gemeentebesturen en schoolbesturen om te bevorderen dat het verspreiden van zgn. beeldromans zowel op school als daarbuiten zoveel mogelijk wordt tegengegaan[2]. En nu in 1984, op 12 januari om precies te zijn, neemt de huidige minister van (inmiddels) O. en W. officieel het stripalbum *1984* van Eric Schreurs en Wim Hanssen in ontvangst op een perskonferentie. Drs. Deetman besloot zijn toespraak zelfs met de woorden: 'Tot besluit zou ik willen zeggen dat ook stripverhalen een uitstekend middel kunnen zijn om de wetenschap bij een groter publiek 'aan de man te brengen'. Ik ben dan ook aangenaam verrast door het gezamenlijk initiatief dat een uitgever en TNO op dit gebied hebben genomen (...)'. Dat had Rutten in 1948 niet kunnen vermoeden en het is een uitstekend idee van de uitgevers Van Wulften BV en Spectrum BV geweest om de verschijning van dit stripalbum gepaard te laten gaan met de historische voorval.

Eric Schreurs' 1984

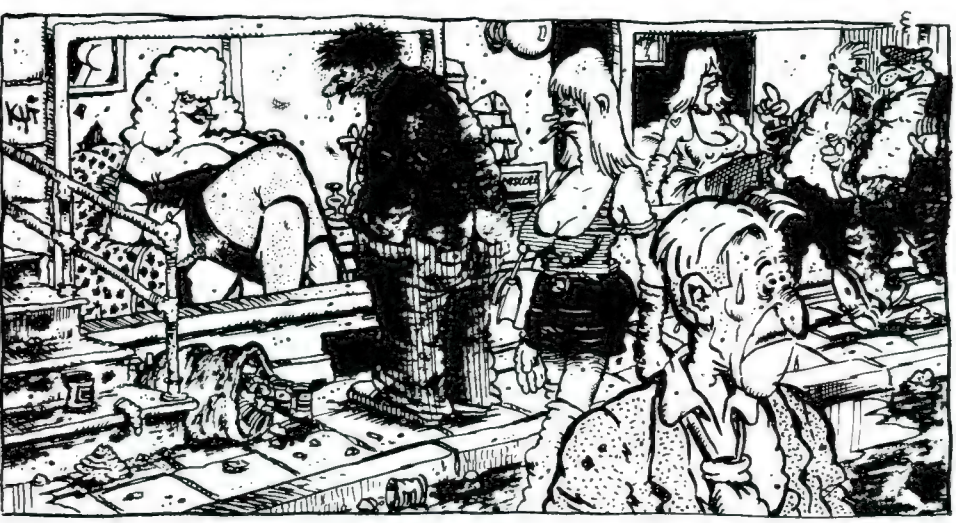

TNO

Het album *1984* is het resultaat van een initiatief van uitgever Ger van Wulften medio 1983 om eens na te gaan in hoeverre het toekomstbeeld van Orwell zich gerealiseerd heeft en om de bevindingen daaromtrent in stripvorm uit te brengen. De Hulp van TNO

DOLKOMISCHE HUWELIJKS PERIKELEN

I HATE YOU!!!

DE NIEUWE FERDIENIE

FILM

NU IN 300 THEATERS

EEN BLOEDSTOLLENDE FILM

DE KETTINGZAAGMANIAK

HOSS is KLO

KLINT IESTWOET - DJEK TS

50 DOOIEN MEER DAN IN BUIL IS DE WIJ

CHOP CHOP

DE CHINEES ZEG JE BENNER GEWEES!!!

CINEMA 1

JAMES KLONTIS

DR. NO

HARD ANGST BLOED

BINNENKORT IN LIDO 5

10 OSCARS

HARA & KIERI PRODUCTIONS

SOSJES

SHH

SIM

HANSSE

STINKPOT

THE GROING

ERIC SCHREURS - WIM HANSSEN

Uit: 1984 © Uitgeverij Espee/Het Spectrum

werd ingeroepen, omdat deze organisatie zich bij uitstek bezig houdt met alle technologische ontwikkelingen en de gevolgen daarvan. Medewerkers van deze organisatie, met name Willy J.C. Melgert, Maarten J. Matthijssen en Piet Smit, bleken eveneens naar een manier te zoeken waarop zij de resultaten van hun onderzoekingen toegankelijker konden maken voor een breder publiek en zo ontstond er een vruchtbare samenwerking (die mogelijk in de toekomst een vervolg kan hebben). De tekenaars Eric Schreurs en Wim Hanssen, bekend uit het Van Wulften-fonds, namen het op zich de resultaten te visualiseren en zo ontstond eigenlijk nog in zeer korte tijd het album *1984*.

Het werd aan de minister en het Nederlandse volk aangeboden door Prof. Dr. Ir. A. Rösch, lid van de Raad van Bestuur van TNO. Deze ging in zijn toespraak nader in op de uitdaging die Orwell onze beschaving heeft gedaan met zijn 1984. Inhakend op de minister van Onderwijs en Wetenschap, de vóór hem klaar zat om het album in ontvangst te nemen, wees hij ook op een mogelijke oplossing: 'Onze vraag is: hoe wapenen we het individu zodat het zich kan handhaven tegenover de druk van de systemen, van de ideologieën en van de simplifikaties, zeker nu het individu de bescherming dreigt te missen van een dagelijkse werktaak, (...) konstateer ik dat wij nog lang niet veilig zijn voor een *1984*. Bij het voorkómen daarvan zullen opvoeding en opleiding een beslissende rol spelen'. Op dat moment had Drs. Deetman zich natuurlijk beschaamd uit de voeten moeten maken, maar dat zou de feestvreugde bederven en voor het gemak werd er verder dus maar over gezwegen dat juist deze minister door zijn voorstellen om lerarensalarissen te verlagen en leerlingenaantal per klas te vergroten wel zeer knaagt aan opvoeding en opleiding.

Deetman hield middels *1984* een pleidooi voor het programma Integratie Wetenschap en Techniek in de Samenleving, waarover hij een nota aankondigde in het parlement. Tenslotte richtte hij zich ook op het stripaspekt van het album *1984*.

Stripalbum

Op dit aspekt zou ik hier ook nog even in willen gaan, de inhoud krijgt u niet kado. Maar eerst de minister van Onderwijs en Wetenschappen: 'Het medium strip heeft echter zijn beperkingen. Ik maak uit een vluchtige lezing van *1984,* op, dat aan een zekere versimpeling en overdrijving blijkbaar moeilijk valt te ontkomen. Hoe dat te rijmen met de eisen van gezonde wetenschapsvoorlichting, is een zaak waarover wij allen nog eens dieper na moeten denken. Beschouw dat als een uitdaging, zou ik willen zeggen. Ik ben benieuwd hoe u zich er uit redt, maar ik wens u er alle sukses mee!' Dus toch kritiek op het *medium* strip? Niet op dít album, niet op déze stripauteurs, nee, meteen maar op het *medium* strip als zodanig... Een onthullend besluit van zijn feestelijke toespraakje, na 35 jaar opnieuw een stripkenner als minister van O. (K.) en W.! Nadere lezing van het album geeft evenwel ook mij af en toe aanleiding tot teenkrampen. Spellingsblunders zoals 'ik wordt', 'welliswaar' en 'tenminstte' in het verhaal van Eric Schreurs, dat kán niet in een zo serieus opgezet album en je kunt er achteraf alleen maar blij op zijn dat Deetman zoiets heeft willen verzwijgen.

Het tekenwerk van Schreurs zal u intussen bekend zijn van andere albums van zijn hand. Virtuoos, maar zonder rem. Een tekenaar die door blíjft tekenen totdat de uitgever hem het papier weet te ontfutselen. Dat had hij ook in dit geval eerder moeten doen, want een Schreurs die eindeloos mag doortekenen werkt langzamerhand toe naar een volledig zwarte pagina. Het resultaat mag er evenwel zijn, het talent druipt er vanaf. Wim Hanssen, bekend van de *Bredero*-strip uit *De Waarheid* komt in dit album meteen kompleet uit de verf. Evenwichtige platen in dekors en met klose-ups in een stijl die in zijn helder- en soepelheid doet denken aan Yves Chaland. Nee, niet Serge Clerc maar Chaland himself met een prachtige Dr. Septimus verwijzend naar Blake en Mortimer. Van Hanssen, maar ook van Schreurs kan men nog wat verwachten. Genoeg redenen om Van Wulften te komplimenteren voor dit initiatief. Voor mij is 1984 goed begonnen...

Noten:

1. Zie G.J. Aarts: 'George Orwell in Nederland', in: *Aarts Letterkundige Almanak voor het George Orwell Jaar 1984*. Amsterdam 1983, blz. 152-185.
2. Zie Anton Hermus: 'De kracht van het kromzwaard', in *Stripprofiel* jg. 3 (1976), nr. 9 blz. 7-8.

Wim Hansens 1984

EPPO

STRIPS EINDHOVEN

PRESENTEERT:

EEN

ONVERGETELIJKE

DAG VOOR DE

STRIPLIEFHEBBER!

8 STRIPTEKENAARS SIGNEREN 8

OP ZATERDAG 24 MAART 1984 ZULLEN ENKELE ROEMRUCHTE STRIPTEKENAARS BIJ STRIPWINKEL "EPPO" IN EINDHOVEN HUN WERK KOMEN SIGNEREN.

LICO EGMOND, PEER COOLEN EN HEC LEEMANS ZULLEN DIE DAG VAN 12.00 TOT 16.00 UUR HUN ALBUMS VOLKRABBELEN EN BEREIDWILLIG MET U EEN BABBELTJE BABBELEN.

EPPO

ER ZULLEN EEN AANTAL ORIGINELE TEKENINGEN EN PLATEN VAN DE STRIP "EPPO" VERKOCHT WORDEN. HIERONDER BEVINDEN ZICH NOG ENIGE EXEMPLAREN UIT ZIJN BEGINPERIODE (74-75) **LICO EGMOND** ZAL ZE SIGNEREN.

LEUKEBROEDERS

OOK VAN DE STRIP "DE LEUKEBROEDERS" ZIJN PLATEN UIT DE PERIODE DAT **LICO + PEER** EEN DUO VORMDEN (**PECO**) AANWEZIG.

BAKELANDT

EEN BESTSELLER IN BELGIË!! BEGIN MAART VERSCHIJNT ALWEER DEEL 23: "DE JONGENS VAN TURNHOUT"! **HEC LEEMANS** ZAL AANWEZIG ZIJN OM DESGEWENST ZIJN HELE SERIE VAN EEN HANDTEKENING TE VOORZIEN. ALLE ALBUMS ZIJN VOORRADIG.

SLECHTS 5 MINUTEN HOLLEN VAN AF HET STATION!

EPPO STRIP-EN BOEKANTIKWARIAAT

KLEINE BERG 33 EINDHOVEN TELEFOON: 040-441882

NOOT: MOCHT DEZE STRIPSCHRIFT ONVERHOOPT NA 24 MAART VERSCHIJNEN DAN ZULLEN WIJ EEN NIEUWE DATUM VASTSTELLEN. DAN EVEN BELLEN S.V.P.

Skopje World Cartoon Gallery 1983.

Een verslag.

door Peter Nieuwendijk

Peter Nieuwendijk, cartoonist, kunstschilder, tevens voorzitter van de Nederlandse cartoonistenvereniging *De tulp* (die het *eerste Nederlandse cartoonfestival* organiseerde...), verbleef op kosten van de inrichters van het *XVe World Cartoon Gallery Skopje,* 'n week lang in Joegoslavië, om aldaar op te treden als internationaal jurylid.

v.l.n.r. Ladislav Barisik, Ane Vasilecsky, Vlado Jocic, Peter Nieuwendijk, Mustava Ramezani en Vrouw

Maandag

Aankomst in Skopje.
Alles ziet eruit alsof 't niet ouder is dan 20 jaar! Na de aardbeving van 26 juli 1963, is hier in een moordend tempo een nieuwe stad uit de grond gestampt. Architecten van verschillende nationaliteit hebben hun medewerking verleend bij de tot stand koming van nieuwe gebouwen. Veel Japanners, die ervaring hebben met aardschokken, konden hier hun speciaal ontwikkelde techniek aan de praktijk toetsen.
Hoewel de meeste snelgebouwde flats uit grijs beton zijn opgetrokken, is van de grauwheid, kenmerkend voor landen van het oostblok, bij de Joegoslavische bevolking niets terug te vinden. De doorsnee Joegoslaaf valt in Amsterdam beslist niet op door afwijkende kleding of gedrag.
Men is gekleed volgens de laatste mode en zéér westers ingesteld. Na het puinruimen, is men 18 jaar geleden begonnen met de wederopbouw. Grootser en indrukkwekkender dan Skopje ooit geweest is. Met de hulp uit meer dan 60 landen, groeide hier een stad.
Het satirische tijdschrift 'Osten' nam het initiatief om de kontakten met al die landen te onderhouden, d.m.v. het organiseren van een jaarlijks terugkerend internationaal cartoon 'gebeuren'.
Vlado Jocić, de organisator van het XVe Cartoonfestival, verwelkomt mij met uitgestoken armen als een oude bekende. Een kleine tanige man, met pretoogjes, krulletjes en een slank postuur.
Vlado komt over als eenzelfde fanatieke en idealistische éénling als Eric Parez (Knokke-Heist). Bob Vincke (Beringen) en Peter Nieuwendijk (Amstelveen). Alles lijkt te staan of te vallen met zijn aan- of afwezigheid.
In het gedeeltelijk verwoeste Centraalstation van Skopje is het stadsmuseum ingericht. Op alle denkbare plekken hangen rode lappen. De voormalige stationrestauratie en vertrekhal zijn ingericht als oorlogsmuseum. Veel wapens, oude foto's van 40-45, de verwoesting van 63, legerkleding, maquettes, vlaggen én overal afbeeldingen van Tito. Hij is nog steeds niet dood! En zal nimmer sterven.

Dinsdag

De klok van het gedeeltelijk verwoeste station staat nog steeds op 5.17 uur in de ochtend. De tijd waarop de bevolking in hun slaap door de aardbeving werd verrast en de klok stil bleef staan.
Bij binnenkomst in de hal zie ik de grappen op de grond liggen. Met vier of vijf worden de cartoons op grote crèmekleurige vellen geplakt. Dames in overall zijn met spons en keukenrol in de weer om de grote glasplaten, die dienst doen als lijsten, schoon te maken.
Op een paar cartoons na, die duidelijk zijn door hun onduidelijkheid of onbenulligheid, wordt er verder géén voorselectie gemaakt. Rond de 400 prenten zijn binnengekomen. Ik mis wel veel Nederlandse collega's!
Bij het zien van mij bekende Zuiderburen ontstaat er een warm gevoel van europees broederschap, dat ik natuurlijk als enig west-europees jurylid niet mag laten blijken.
Slimme Joegoslavische medejuryleden merken dit desondanks. 'Vind je dit een prijswinnaar?' 'Is dit een vermelding waard?' De mening van een Nederlander wordt zeer hoog aangeslagen!
Om 5 uur 's middags hangt 'alles'. Oók de op het laatste moment binnengekomen cartoons worden aan de tentoonstelling toegevoegd. Hiervoor is plaats vrijgemaakt in een schemerige gang, slechts toegankelijk voor zijn kleine mensen.
Wie laat ingezonden heeft, hangt in het donker!
Het thema van dit jaar was TOMORROW (herhaalde malen verkeerd geschreven: één R of twee M'en). Sommige cartoonisten gebruikten het woord zelf. 'O' als oog, wereldbol, bom, schijnwerper enz. Veel onheilsboodschappen, exploderende aardbollen, grappen met raketten, bommen en wapens.
Daarnaast toch veel optimistische prenten uit Joegoslavië, België, Groot Britannië en zèlfs de Sovjetunie.
Als we er van uit gaan, dat naast de mooie eenvoudige lijncartoon (Frans de Boer, Rak Bela, D, Huyge, Didier, Aleksandar Klas, Nabil-El-Solami e.a.) óók ruimte behoort te zijn voor de prachtig getekende grafische humor (Stefan Popa, Vojin Stanković, Verschaeren, de Bruin, Jensen e.a.) valt hier véél te genieten.
Na een verblijf van 'n half uur tussen de uitgestalde cartoons, wordt besloten rond 6 uur 's avonds verder te gaan.
Ik loop terug naar hotel Grand Skopje waar ik op kosten van de organistatie verblijf. Een zéér luxe hotel, onbetaalbaar voor Joegoslaven! First Class, uitzicht naar alle kanten, torenflats, laagbouw, in de verte niet opdringerige maar duidelijk aanwezige bergen van het Macedonisch hoogland. Muziek op het terras, telefoon op de Kamer, onberispelijk gedekte tafels, vlotte bediening en vriendelijk lachende mensen.
Rond 6 uur ben ik terug in het museum. Men is verbaasd over mijn stiptheid. De anderen komen tegen 7 uur of later. Nu pas wordt mij duidelijk wie de overige juryleden zijn, wie bij het organisatiecomité horen en welke de medewerkers van het museum zijn.
Na een voorzichtige opmerking mijnerzijds over onpartijdigheid bij het jureren van van Cartoons, volgt een felle discussie die mijn talenkennis te boven gaat, eindigend in een vriendelijk onverstoorbaar Joegoslavisch. Er is besloten.
Men heeft mij met algemene stemmen aangewezen als juryvoorzitter, wat tevens inhoudt dat ik donderdag de verzamelde pers tijdens de opening behoor toe te spreken. Mijn Engels openingswoord zal dan in het Joegoslavisch worden vertaald.
Omdat de prenten al hangen is het jureren er niet eenvoudiger op geworden. Opnieuw felle discussies. Uit beleefdheid nu afwisselend in het Engels, Frans of Joegoslavisch. Om mijn zojuist verworven voorzitterschap kracht bij te zetten, ver-

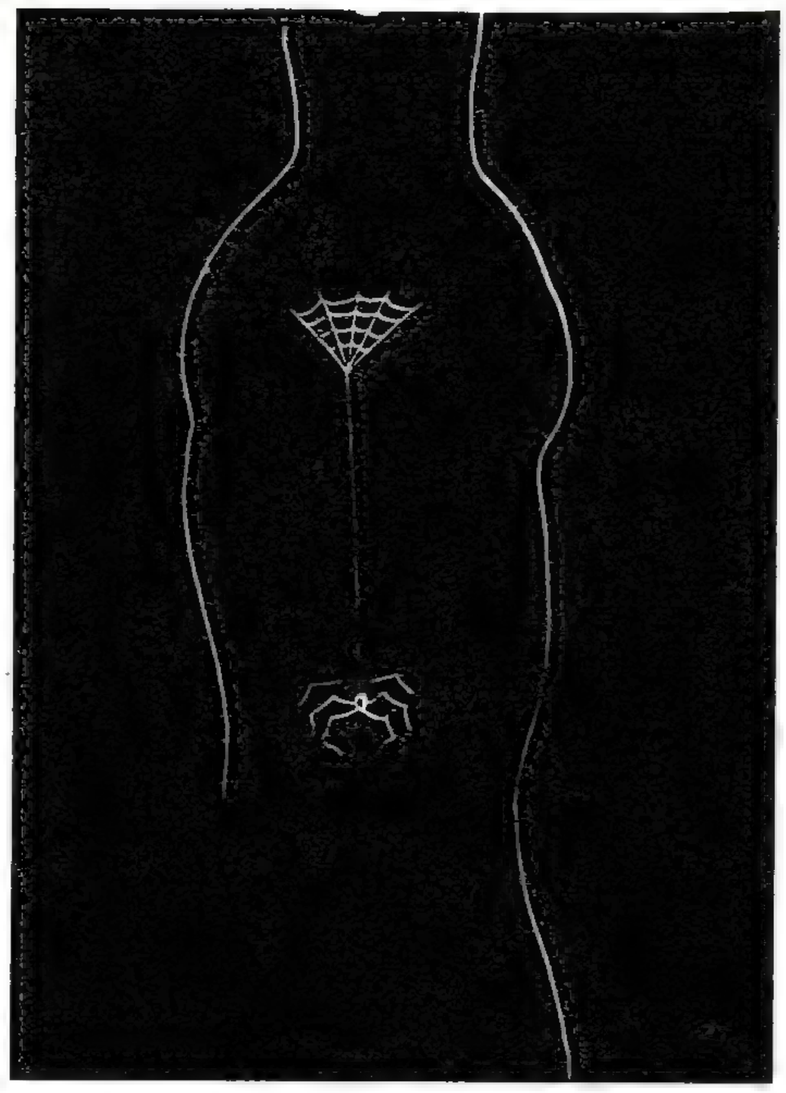

Ivan Haramija (Yoeg.)

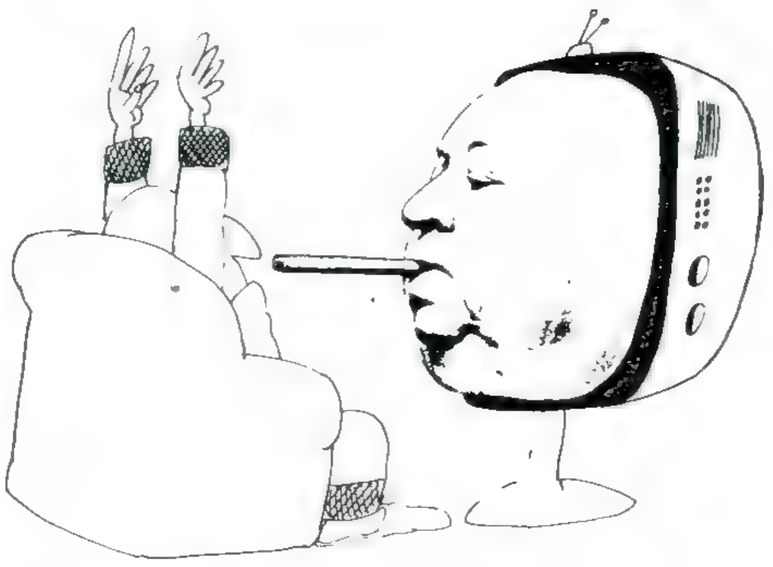

Ivan Haramija (Yoeg.)

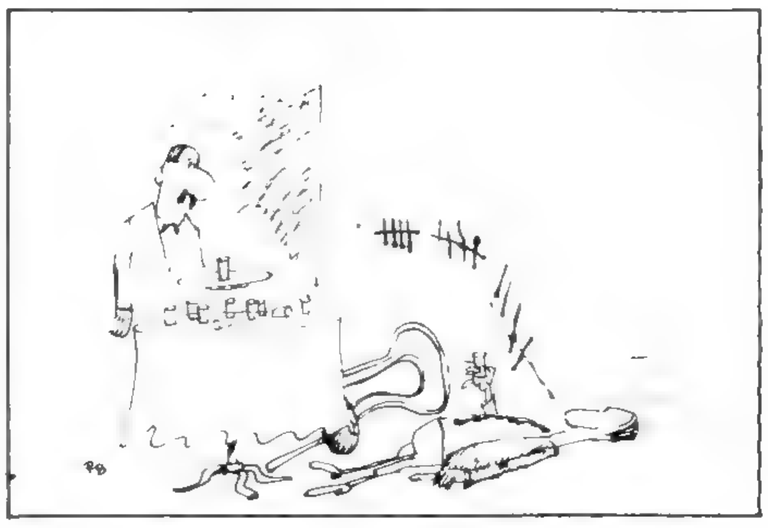

Rak Bela (Hongarije)

Alexander Klas (Yoeg.)

zoek ik om aandacht en stel voor, ieder jurylid onafhankelijk van elkaar 15 tot 20 prenten uit te zoeken en te noteren. Morgen kan er dan een nieuwe 'ronde' worden gemaakt, zodat ieders' voorkeurlijst ingekort of verlengd kan worden. Uiteindelijk moeten er 3 prijswinnaars en 10 vermeldingen overblijven.
Is het onzekerheid of nieuwsgierigheid? Ongemerkt wordt er over elkaars schouder gekeken. Na afloop blijkt Dada, een Joegoslavische beeldhouwer, en vroegere klasgenoot van Miletić, bijna de zelfde lijst als ik te hebben samengesteld. Beiden tippen wij een Joegoslaaf (Boris Stanković), een Nederlander (Hans Zommermeijer, een Belg (Paulo Verscharen) en een Hongaar (Laszlo Jelensky) als uiteindelijk 'prijswinnaars', Oók Nell Cobar en onze zuiderburen Vincke, de Moor en Descheemaker zitten nog bij 'onze' laatste 20.
Op mijn voorkeurslijst bevinden zich bovendien nog: Ross Thompson (Engeland) Arrago (Mexico) en Ramezani (Iran).

Woensdag

Ik heb besloten mij niet op te laten halen, maar lopend naar het museum te gaan, zodat ik nog wat van de stad kan zien.
Opvallend is het grote aantal licht-metalen bakfietsen, waarmee mensen in Skopje allerhande dingen vervoeren.
Vóór 'softporno'-bioscopen staan lange rijen wachtenden van verschillende leeftijd. De temperatuur is tussen 25 en 30 graden, aangenaam warm.
In het oude Turkse stadsdeel, óók verwoest in '63 (en opnieuw gebouwd) waait een sfeer van 200 jaar geleden. Talloze kleine winkels in scheve huisjes, decor van een goedkope derdewereldfilm. Hier komt men zelfs met Engels, Frans of Duits niet uit de voeten. Een ogenschijnlijk toeristische plek, waar weinig andere dan streekbewoners, samenkomen. Schoenpoetsers op de hoeken, schoenwinkels (vooral) waar niet slechts schoenen verkocht worden, maar ook zélf gemaakt en gerepareerd. Kledingwinkeltjes, restaurants en zilversmeden. Niemand is opdringerig of haastig.
Ik volg de richting van de meeste wandelaars en kom uit op een ruime marktplaats. Honderden lege of halflege kramen. Paprika's in verschillende maten, tomaten, Spaanse pepers, aardbeien, aubergines, druiven. Hier en daar een wormstekelig appeltje, géén peren of sinaasappels!
Ik besloot een tros druiven te kopen ($\pm$ 80 ct). Eén kilo, dat wordt verstaan.
Na een grote pils handengebarend besteld te hebben (1 liter, 70 ct) ga ik terug naar de rivier, die Skopje in twee helften scheidt, met 'n gevoel nu toch wel erg ver van huis te zijn.
In verband met de economische crisis mag het licht in 't museum pas nà 6 uur vanavond aan.
Rond 8 uur 's avonds is iedereen present. De hoeveelheid voor prijzen in aanmerking komende cartoons is nog té groot. Op mijn voorstel maakt ieder uit zijn lijst een nieuwe selectie van 15 cartoons. Daarna worden de lijsten vergeleken. Iedere cartoon welke slechts éénmaal op de verzamellijst voorkomt, valt af. Oók dit idee verwelkomt men als een geniale vondst!
Tien cartoonisten zijn over: 5 Joegoslaven, 1 Belg, 1 Nederlander, 1 Rus, 1 Hongaar en 1 Oost-Duitser. Voor de hand liggend is nu, om deze cartoonisten punten te geven van 10 tot 1 (10 voor no. 1, 9 voor no. 2 enz.) Men vindt dit idee van de voorzitter ongelooflijk praktisch!
Het eindresultaat zal morgen na het ontbijt worden vastgesteld...
Vanuit Parijs zijn inmiddels Mustafa Ramezani en zijn vrouw aangekomen en uit München Kristina Bötterich.
Om 11 uur ga ik naar mijn hotelkamer om mijn persboodschap voor donderdag voor te bereiden.

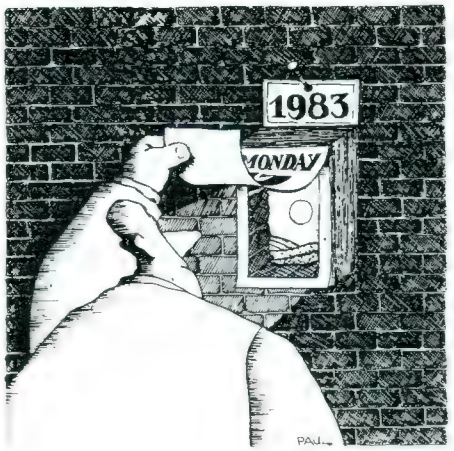

Paul Verschaeren (België)

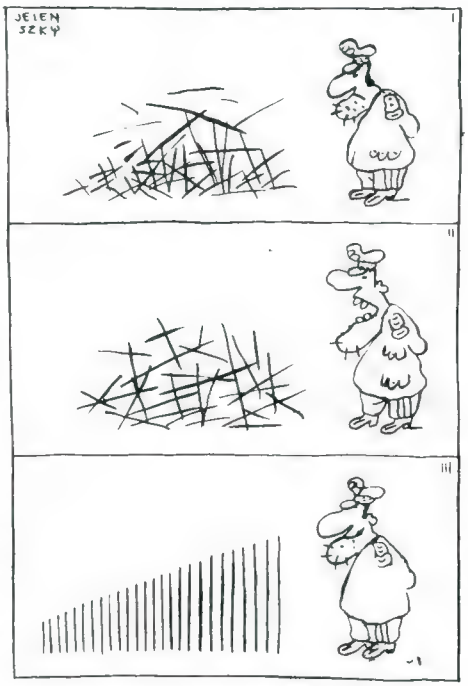

Laslo Jelenszky (Hongarije)

Stefan Popa (Roemenië)

Donderdag

Na de lunch met de overige juryleden, worden in de lounge van het hotel de prijswinnaars uitgekozen, zonder dat de prenten voorhanden zijn.
Drie juryleden zijn niet aanwezig, maar hebben hun lijstjes aan Vlado, die niet meegestemd heeft, afgegeven.
De uitslag is na 3 dagen bekend:
1. Laszlo Jelensky Hongarije
2. Borislav Stankovic Joegoslavië
3. Johan de Moor België.

De winnende prent van Jelensky is een ontroerend signaal van wat er in de toekomst zou kunnen gebeuren. Een 'troosteloze' prent van een haveloos ventje, dat zijn aandacht zoekt bij een automaat, waar hij een liefdevolle streling haalt (waar thuis geen tijd meer voor is?).
Het Nederlandse TULPlid Hans Zoomermeijer eindigt eervol als achtste.
Een tiental journalisten van alle mij onbekende kranten, aanhoren mijn voordracht, die zin voor zin in het Joegoslavisch wordt vertaald. (Het geheel doet mij sterk denken aan de séance van prediker Billy Graham, ondersteund door een verklarende heilssoldaat).
Na afloop zijn er nog wat vragen, waarvan de meesten buiten mij om door mijn secondant worden beantwoord. Enkele, vermoedelijk moeilijk te beantwoorden vragen, worden aan mij doorgeschoven.
'Waarom deze prent nummer 1?'
'Wat is Uw mening over morgen?'
Ik vertel iets over de gevoeligheid van mister Jelensky's cartoon, het niet geweldadige karakter, dat zeker 50% van de prenten uitademt...
M.i. geeft deze cartoon op humoristische wijze de zorgen van morgen weer. Dit vindt men bevredigend.
Na afloop deel ik Hollandse sigaren en informatiefolders van het eerste Nederlandse cartoonfestival uit en vertrek met goedvinden van de organisatoren naar het hotel.
5 uur. Een bus haalt ons op voor een jaarlijks terugkerende traditie: ontvangst bij de burgemeester.
Ik krijg een tolk toegewezen: Nenad Gvozdenović, een goed Engels sprekende Joegoslaaf die in London heeft gestudeerd, schrijver van kinderboeken, grote gestalte, verwrongen kaken, behulpzaam, vriende-

lijk, 35 jaar, bijnaam: 'de reus van Montenegro'.

Het huis van de burgemeester is een barak. Twintig jaar geleden heeft het toenmalige stadsbestuur besloten éérst huizen voor de bevolking te bouwen. Pas als de hele stad herbouwd is zal een nieuw stadhuis worden ontworpen.
Omdat Skopje zich van een middenprovinciestadje heeft uitgebreid tot de derde stad van Joegoslavië en zich nòg steeds uitbreidt, kan de bouw van het nieuwe raadhuis nog wel enige jaren vertraagd worden. (Een mooie socialistische gedachte!)
Iedereen krijgt een lijvig boek met schitterende kleurenfoto's over 20 jaar Skopje. Als tegenprestatie wordt van elke aanwezige cartoonist een karikatuur van de burgemeester verwacht. Tijdens de koffie, de nootjes, toffees, chocolaatjes en drankjes, wordt er druk getekend en gelachen.
Na het bezoek aan het raadhuis volgt de officiële opening van World Cartoon Gallery Skopje 1983. Terug met dezelfde bus naar het museum.
Als speciale gast wordt ik verwacht vooraan te komen staan, tussen notabelen, radio, t.v., en fotografen. Op bandrecorders van twee radiozenders spreek ik mijn boodschap voor het volk in. (Radio Skopje 2, Radio Macedonië). Men is voornamelijk geïnteresseerd in de tekenstijlverschillen tussen west- en oost-europa. Er is weinig bekend van Nederlandse of Belgische cartoonisten.

Vrijdag

Er zijn in Joegoslavië drie cartoontijdschriften: Osten, Brodo Lom en Feferon, welke 2-wekelijks of maandelijks verschijnen.
Oók het grootste dagblad, Nova Macedonia, besteed zeer veel aandacht aan cartoons.
Om 10 uur worden we verwacht bij de hoofdredacteur van Nova Macedonia. Ik maak kennis met Nabil El-Solami uit Egypte (tegenwoordig woonachtig in Oost-Berlijn) en Albert Poch uit Roemenië.
Albert Poch is een goed Frans sprekende, vriendelijke oude baas met pretoogjes. Liefhebber van Topor en hoofdredacteur van Urzica (een cartoontijdschrift waaraan de meeste Roemenen meewerken). Bovendien blijkt hij artistiek directeur te zijn van Perpetuum Comic, een jaarlijks verschijnend cartoonboek, waarvan hij mij ongevraagd een exemplaar aanbied (no. 9; 1983).
Perpetuum Comic doet me denken aan 'De Mallemolen', boekjes die vroeger door Born uitgegeven werden, na opheffing van het blad 'Mandril'.
P. Comic is eigentijdser, mooier, groter, dikker én met méér cartoons.
Na afloop maak ik kennis met Ane Vasilevski, redacteur-cartoonist van Osten, die mij zijn cartoonboekje met opdracht overhandigd. Bovendien deelt hij cartoonboekjes van de vorige tentoonstellingen in Skopje uit. Iedereen krijgt de catalogus van '82, thema: Lines.
Er moet weer druk getekend worden. Het

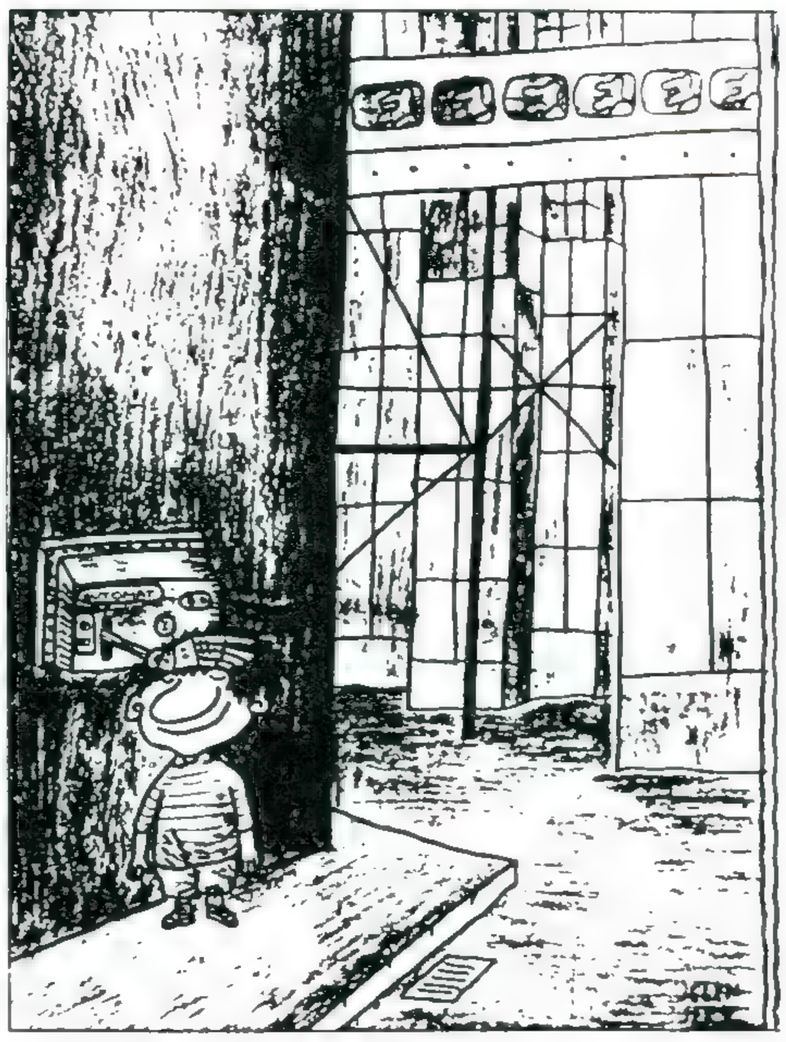

Laslo Jelensky, de eerste prijswinnaar (Hongarije)

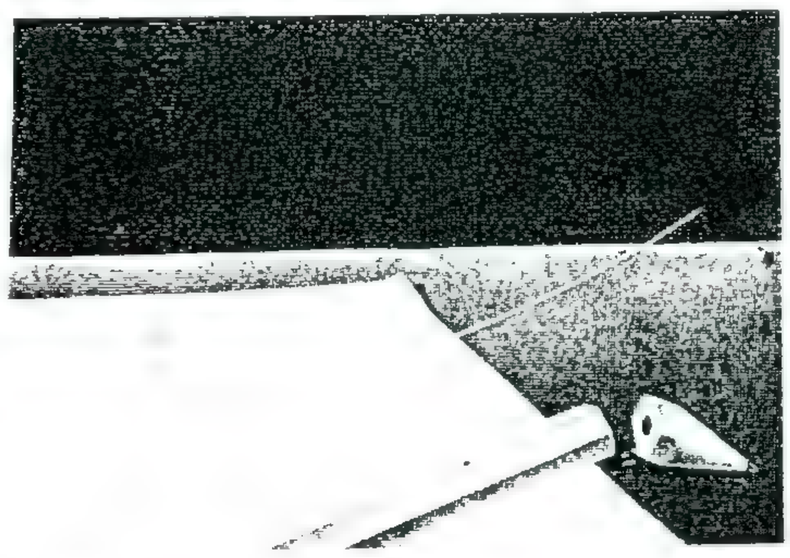

Vojin Stankovic (Yoeg.)

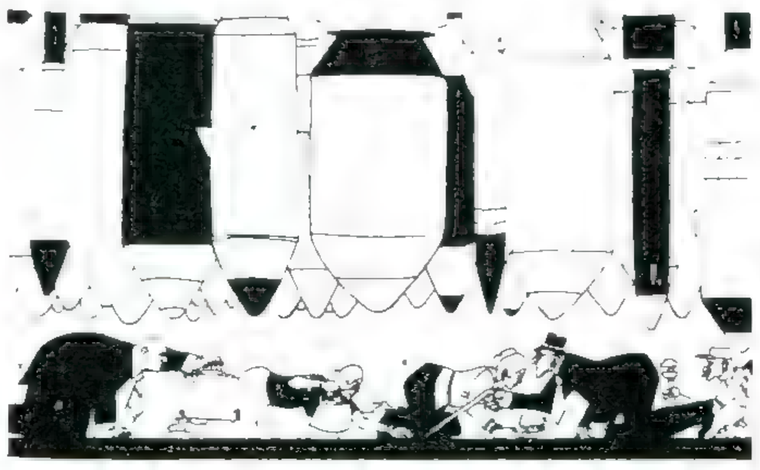

Carlos Villar (Cuba)

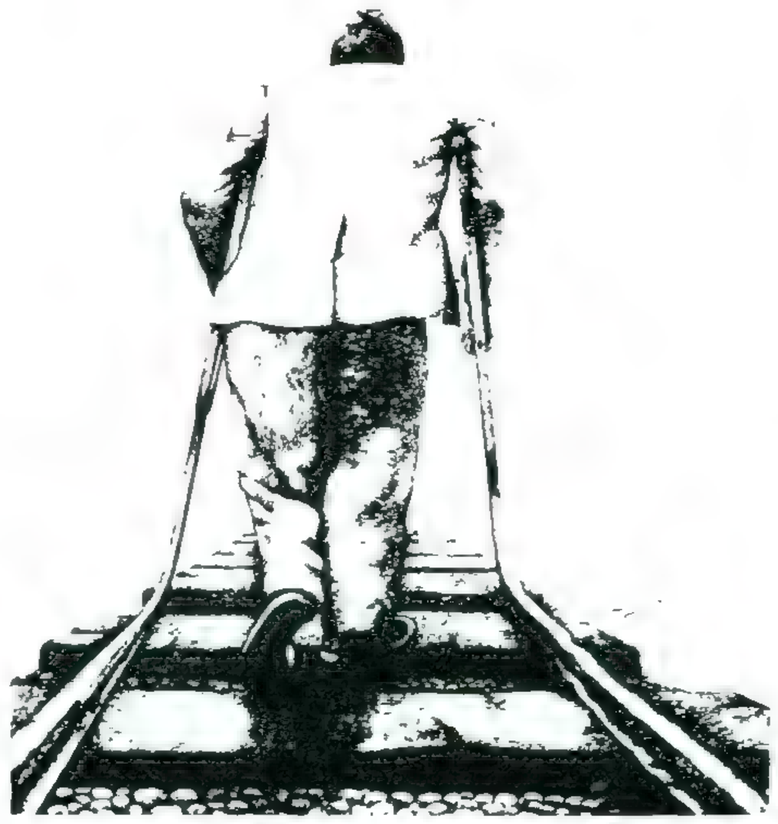

Stefan Popa (Roemenië)

ter plaatse bedenken van toepasselijke cartoons, gaat mij steeds moeilijker af. Ik maak mij ter plekke het voornemen om voor dit soort gebeurtenissen een arsenaal van snel te tekenen 'standaardgrappen' aan te leggen. Het beeld van een zwetende, piekerende tekenaar met opengeslagen boek op de knie, pen in de hand, afwachtend publiek rondom, blijft me achtervolgen.

Zaterdag

Om 6 uur moeten we naar de televisiestudio.
Bij de ingang wordt ik onmiddellijk aan een dame voorgesteld. (Type schoonheidsconsulente met internationale ervaring). Of ik maar even in 5 minuten voor de camera zes vragen in het Engels wil beantwoorden. In ieder geval de mooie woorden van het zelfgeschreven juryrapport wil herhalen en iets dieper in wil gaan op de betekenis van de cartoon.
Ik doe mijn best en wordt na afloop enthousiast door mij onbekende mensen gecomplimenteerd.
In club 19/19 (open van 7 uur 's avonds tot 7 uur 's morgens) worden we toegesproken door de tv-directie. (Mijn tolk Nenad, doet zijn best!). Alle cartoonisten worden uitgenodigd, onvoorbereid één cartoon te tekenen. Daartoe zijn op het podium schotten geplaatst, waarop grote vellen wit papier zijn bevestigd. De zaal kijkt verwachtingsvol toe.
In totaal komen 10 cartoonisten aan de beurt. Even hoop ik dat men mij zal vergeten, maar helaas... Als laatste moet ik 'op'. Ik overweeg nog te struikelen in het middenpad, om zodoende ernstig op mijn pols terecht te komen, zodat deze kelk aan mij voorbijgaat', maar vanzelfsprekend ben ik reeds op het podium aangekomen, geen weg terug...
Met een haperende en afschuwelijk piepende viltstift teken ik een van mijn 'honden-cartoons'. Applaus..
Vlado Jocić heeft een afspraak gemaakt met Radio Skopje Nova, dat een populair radio-live-nachtprogramma brengt.
Tussen 24.00 uur en 3.00 uur wordt er een programma 'gedaan' over cartoonisten. Samen met de Joegoslavische cartoonist Ivan Haramija (Hans) ben ik daarvoor uitgenodigd.
Na een inleiding over Skopje '83 door de disc-jockey, worden opnieuw de stijlverschillen tussen de deelnemende landen belicht. Luisteraars kunnen telefonisch reageren.
Cartoons moet je zien. Er over praten leek mij zeer moeilijk. Desondanks reageren sommige mensen. Men is werkelijk geïnteresseerd.
'Hoeveel cartoonisten zijn er in Nederland?' 'Zijn er veel tijdschriften?' 'Mag alles gedrukt worden?'
'Zijn er veel cartoontentoonstellingen in Nederland?' 'Wat krijgen cartoonisten betaald voor een prent?'
'Is er een cartoonistenvereniging?'
De eindconclussie is eensgezind: *Een cartoon spreekt alle talen van de wereld!*

Stripschrift-enquête 1984

Er zijn liefhebbers van Jean Dulieu die in katzwijm raken van Chantal Montellier. Maar er zijn ook bewonderaars van Montellier die over hun nek gaan van Jean Dulieu, net zo goed als er Dulieu-liefhebbers zijn die op hun beurt geen pap lusten van Montellier. En dan gaat het nog maar om twéé stripauteurs... U kunt zich de diskussies binnen de redaktie voorstellen, want deze voorbeelden zijn niet verzonnen. Door middel van deze enquête willen we ook uw oordeel over deze en andere zaken betrekken in onze diskussies. Kwesties die we daarbij over het hoofd gezien hebben kunt u vrijelijk kwijt in vraag 26. Opmerkingen met betrekking tot de uitgever van *Stripschrift* verzoekn we u echter ons op een aparte bijlage te doen toekomen, zodat we die zo nodig kunnen doorgeven aan de betreffende instantie. We bedoelen daarmee opmerkingen over adressering, betaling, verzending en dergelijke.
Wie dit nummer niet wil beschadigen kan ofwel de enquête kopiëren en inzenden, ofwel een lijstje maken van antwoorden (bijvoorbeeld, vraag 2: A, vraag 3: A = 4, B = 3, vraag 4: B, enz.). We verzoeken u te reageren binnen 4 weken na ontvangst van dit nummer. Inzendingen te richten aan: Redaktie Stripschrift/Enquête, Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam.

1. Naam en voornaam:
.....
Adres:
.....
Postkode en plaats:
.....
Leeftijd en geslacht:
Opleiding:
Beroep/Bezigheid:

2. Op welke wijze betrekt u *Stripschrift?*
- ☐ A. Via abonnement
- ☐ B. Via *reduktie-abonnement* van Het Stripschap
- ☒ C. Losse aankoop van alle nummers
- ☐ D. Losse aankoop van bepaalde nummers
- ☐ E. Anders, namelijk:.....

3. Wat vindt u het belangrijkste onderdeel van *Stripschrift?* Graag nummeren in volgorde van belangrijkheid (het belangrijkste is 1, dan 2, enz.).
- ☑ A. Artikelen
- ☑ B. Interviews
- ☑ C. Stripherdrukken
- ☑ D. Nieuws
- ☑ E. Boekbesprekingen
- ☑ F. Boeken in het kort
- ☑ G. Advertenties
- ☑ H. De Stripschapspagina
- ☑ I. De vaste strips, zoals Doonesbury
- ☑ J. Bibliografieën
- ☐ K.

4. Hoe vindt u over het algemeen de teksten?
- ☐ A. Te oppervlakkig
- ☒ B. Redelijk
- ☒ C. Te diepgravend

5. Wat vindt u van de verhouding tekst/strips?
- ☐ A. Te veel tekst
- ☒ B. Evenwichtig
- ☐ C. Te veel strips

6. Wat vindt u van de verhouding in de artikelen tussen tekst en illustraties?
- ☐ A. Liever minder illustraties
- ☒ B. Evenwichtig
- ☐ C. Liever meer illustraties

7. Hoe vindt u de verhouding vaste rubrieken/losse artikelen?
- ☒ A. Liever meer vaste rubrieken
- ☐ B. Het is wel goed zo
- ☐ C. Liever meer losse artikelen

8. Hoe vindt u de lay-out (vormgeving)?
- ☐ A. Overzichtelijk
- ☐ B. Onoverzichtelijk
- ☒ C. Goed verzorgd
- ☐ D. Slecht verzorgd

Geldt dat ook voor de voorpagina?
.....

9. Hoe vindt u de informatie over kartoens?
- ☐ A. Te weinig
- ☐ B. Houden zo
- ☒ C. Meer dan genoeg

10. Hoe vindt u de informatie over tekenfilm en animatie?
- ☒ A. Te weinig

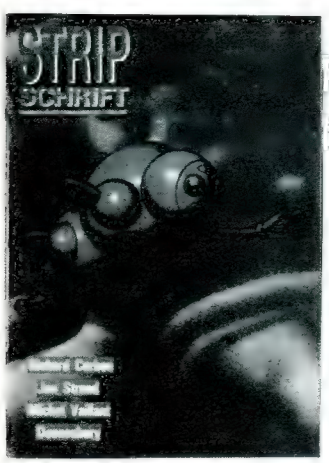

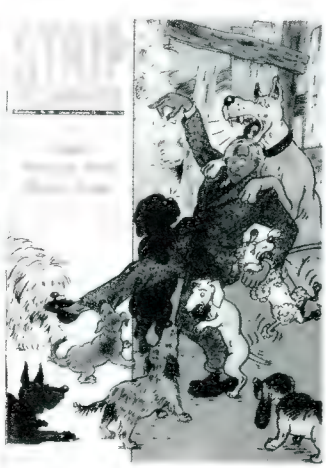

☐ B. Juist goed
☐ C. Te veel informatie

11. *Stripschrift* besteedt aandacht aan zowel oude als nieuwe strips. Hoe staat u daar tegenover?
☐ A. Liever meer over oude strips
☒ B. Het is wel goed zo
☐ C. Liever minder over oude strips

12. Af en toe, meestal in de dubbelnummers, is *Stripschrift* aan een speciaal thema gewijd. Wat vindt u van themanummers?
☒ A. Liever meer themanummers
☐ B. Laat het maar bij die dubbelnummers
☐ C. Liever minder themanummers

13. Naast de wisselende stripherdrukken bevat *Stripschrift* ook enkele vaste strips, zoals Shoe, Doonesbury. Wat vindt u?
☐ A. Liever meer vaste strips
☐ B. Liever een vaste vervolgstrip
☐ C. Het is wel goed zo
☒ D. Liever minder vaste strips

14. Op gezette tijden bevat *Stripschrift* een omvangrijke inhoudsopgave. Wat vindt u daarvan?
☐ A. Liefst jaarlijks een index
☐ B. Liefst eens in de ... jaar een index
☐ C. Zou die index losbladig moeten zijn? Ja/nee
☒ D. Hebt u er de prijs van één nummer voor over om een aparte index te kopen van alle tot nu toe verschenen nummers? Ja/~~nee~~

15. Hier volgen enkele rubrieken uit de nummers van de afgelopen jaargang van *Stripschrift.* Wilt u hiervoor (rapport)cijfers geven tussen één en tien?

Cijfer
☐ A. Nieuws: .8.
☐ B. Ruiladvertenties: .6.
☐ C. Boeken in het kort: .7.
☐ D. Stripschapspagina: .8.
☐ E. Tekenfilm: .8.
☐ F. Het Atelier: .8.
☐ G. Doonesbury: .9.
☐ H. Striptoptwintig: .6.
☐ I. ....
☐ J. Stelt u prijs op terugkeer van de rubriek *In de Zoeker?* ~~ja~~/nee

16. *Stripschrift* besteedt aandacht aan zowel binnen- als buitenlandse strips en stripauteurs. Hoe staat u daar tegenover?
☐ A. Liever meer over Nederlandse strips
☐ B. Het is wel goed zo
☒ C. Liever meer over buitenlandse strips
☒ D. Over welke landen zou u graag meer geïnformeerd worden:
☒ a. Verenigde Staten
☐ b. Engeland
☒ c. Frankrijk
☒ d. Spanje
☐ e. Italië
☐ f. Zweden
☐ g. Duitsland
☐ h. .....
☐ i. .....

17. Welke stripbladen en stripvakbladen leest u naast *Stripschrift?*
A. Stripbladen Nederland: .....
Vlaanderen, Kuifje, Robbedoes, ...
.....
B. Stripbladen buitenland: .....
.....
.....
C. Vakbladen Nederland: .....
Stripmarkt, Stripschrift, ...
Strips .....
D. Vakbladen buitenland: .....
.....
.....

18. Hoeveel stripalbums koopt u gemiddeld per maand? .2.5.....

19. Beschouwt u zichzelf als een stripverzamelaar? ja/~~nee~~

20. Maakt u bij uw werk gebruik van strips? ~~ja~~/nee

21. Over welke onderwerpen, tekenaars, enz. bezit u veel informatie? En wat voor soort informatie of materiaal? *Hergé, Jiri Mellaus en algemene literatuur, uit verschillende bronnen.*

22. Zoudt u eventueel aan *Stripschrift* willen meewerken, al dan niet in samenwerking met redakteuren?
☐ A. Nee
☒ B. Ja, en wel: .....
☐ Een artikel schrijven over: .....
☐ Een interview maken met: .....
☐ Een biografie maken van: .....
☐ Gegevens leveren over: .....
☐ Vertalen uit het: .....
.....
☐ Iets anders, namelijk: ...
Boekbespreking .....

23. Welke stripauteurs zijn volgens u ten onrechte nog niet in *Stripschrift* behandeld? .....
.....
.....

24. Welke stripauteurs zouden volgens u nog eens opnieuw in *Stripschrift* behandeld moeten worden en waarom? *Tardi, Franquin,* ...
Peellaert, Jijé, ...
.....

25. Welke onderwerpen zou u in *Stripschrift* graag aan de orde gesteld zien? *Uitgebreidere* .....
tekenfilm mededelingen en ....
fanzines? .....

26. Opmerkingen, wensen, klachten, verlangens, enzovoorts? .....
Wanneer eindelijk ontdekt .....
overheden wat de cultuur .....
waard is? .....
.....

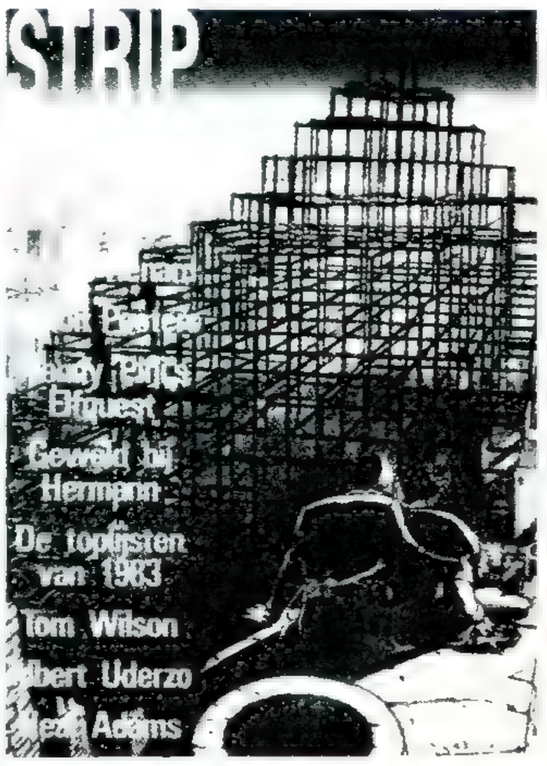

Over Reiser niets dan vrolijks!

door Jac Drewes

In november van het vorig jaar overleed op 42-jarige leeftijd Jean-Marc Reiser, met zijn vriend Wolinski zonder moeite de meest bijtende en kontroversiële striptekenaar, waarvan in Nederland albums zijn verschenen. Het is een hele opgaaf enigszins eerbiedig en gepast stil te staan bij de dood van een man, die zelf zijn hele leven de draak heeft gestoken met alles wat maar een beetje heilig is voor mensen. Nog recent wist de in Frankrijk zeer populaire Reiser de Franse ziel diep te treffen, door openlijk grappen te maken over het busongeluk bij Beaune, waarbij de dood van zoveel kinderen het land in diepe rouw dompelde. Onder het motto: 'Over de doden niets dan vrolijks', zou Reiser zelf waarschijnlijk het beste de grote verslagenheid onder zijn vrienden en bewonderaars hebben weten te doorbreken.

Hara Kiri

Jean Marc Reiser werd geboren in 1941 en tekende al zo gauw hij in staat was om een potlood vast te houden. Toen hij vijftien jaar was werden zijn eerst cartoons geplaatst in *La Gazette de Nectar*, het blad van het wijnverkopersbedrijf Nicolas, onder het pseudoniem J.M. Roussillon. In 1959 kwam Reiser in aanraking met de groep van tekenaars – Fred, Cavanna, Cabu, Gébé, Wolinski en niet te vergeten Topor – waarmee hij het blad Hara Kiri Mensuel ging maken. In dit hypersatirische blad werden niet alleen het kerkelijk en wereldlijk gezag en de politiek op te hak genomen, maar ook gespot met de meest elementaire menselijke en maatschappelijke taboes, vooral op sexueel gebied. Het is dan ook geen wonder dat Hara Kiri, en daarmee ook Reiser en zijn vrienden, een stormachtig leven hebben geleden. Reiser levert aanvankelijk cartoons onder het pseudoniem 'Jiem', maar moet al snel zijn bijdragen opschorten omdat hij in dienst moet. Ondertussen lijdt Hara Kiri een moeizaam bestaan, en wordt tijdelijk verboden. Bij terugkeer uit het leger gaat hij strips maken voor Hara Kiri, onder andere de serie 'Mon Papa', maar hij tekent ook voor andere bladen. In 1966 is de maat voor de autoriteiten opnieuw vol en wordt 'Hara Kiri Mensuel' voor de tweede keer verboden. Een serie stripalbums onder de naam Bête Et Méchant verschijnen, met daarin de bundeling van de Mon Papa-strips.

Pilote

Noodgedwongen moeten Reiser en zijn collega's de wijk nemen naar Pilote. Reiser had het zo bont gemaakt, dat hij het eerste jaar een tekenverbod had en alleen scenario's mocht schrijven voor andere tekenaars. Later heeft hij ook zelf verhalen gemaakt voor Pilote en Super Pocket Pilote. Maar de grote liefde van de heren bleef toch Hara Kiri.
Met de groter wordende tolerantie en met name de sexuele revolutie kreeg het blad nieuwe kansen en langzaam maar zeker trokken zij zich terug uit Pilote, waarin de laatste bijdrage van Reiser is te vinden in 1972.

Charlie

Het ging na het legendarische jaar 1968 zelfs zo goed, dat besloten werd naast Hara Kiri Mensuel nieuwe bladen op te richten: Hara Kiri Hebdo en Charlie Mensuel. Reiser leverde van het begin af bijdragen aan beide bladen. In 1970 was het al weer mis, toen na grappen over de dood van De Gaulle Hara Kiri Hebdo werd verboden. Men ging toen van start met Charlie Hebdo, alhoewel het weekblad naar inhoud en formule meer van Hara Kiri, dan van Charlie weg had, dat was opgezet als een echt stripblad.
In datzelfde jaar verschijnen ook de eerste albums van Reiser: *Ils sont Moches* in Frankrijk, en *Je Vous Aime* in Nederland bij Thomas Rap. In kringen van de propagandisten van de sexuele revolutie was Reiser een geziene figuur wat hem in de jaren interviews opleverde in smaakmakende bladen op dat terrein, zoals Gandalf en Suck. In 1971 wordt ook uiteindelijk *Mon Papa* uitgebracht als album, spoedig gevolgd door *La vie au grand air* en *La vie des Bêtes,* met verhalen uit Charlie. Het eerste verschijnt ook in Nederland bij de Harmonie onder de titel Tam-Tam.

Albums

Deze albums vormen de voorhoede van een rij albums, die in Frankrijk grote populariteit zijn gaan genieten, en die in het komend jaar ook allemaal in Nederland zullen worden uitgebracht.

Beknopte bibliografie

Verschenen zijn:
(Met het jaartal van de Franse uitgaven)

+ *Jungle Foxtrot (= Tam-Tam)*	*1972*
+ *Leve de Beesten*	*1974*
+ *Wat 'n Tijd, wat 'n tijd*	*1976*
+ *Leve de vrouwen*	*1978*
+ *Leve de vakantie*	*1979*
+ *Vieze vetzak*	*1982*

Dit jaar zullen nog verschijnen:

+ *Speciaal-album*	*1983*
+ *Fantask*	*1980*
+ *Vriendinnen*	*1981*

Mon Papa

POSTRIPTUM

Beste Mensen,
Temidden van vele honderdduizenden gelijkgezinden demonstreren tegen kernwapens, kan je doen, zonder de kans te lopen gerechtelijk te worden vervolgd.
Om als eenling voor een overtuiging uitkomen, die afwijkt van wat wettelijk is voorgeschreven, kan je in aanraking brengen met justitie.
Dat ondervindt Wim Stevenhagen, striptekenaar van o.a. De Familie Doorzon, Han en Hanneke en Bert J. Prulleman, die als totaal-dienstwegeraar veroordeeld is tot 18 maanden gevangenisstraf.
Naar aanleiding daarvan hebben wij het plan opgevat een album te maken waarin strip- en ander werk van collega's en sympathisanten zal worden opgenomen dat betrekking heeft op dit onderwerp en andere onrechtmatigheden binnen onze huidige samenleving, om op deze wijze blijk te geven van ons respect en onze sympathie ten aanzien van de door Wim Stevenhagen genomen beslissing.
De opbrengsten van dit album zullen, in overleg met de makers, ten goede komen aan diverse instellingen die zich met deze problematiek bezighouden.
Wij hebben een uitgever bereid gevonden zijn medewerking te verlenen aan dit album. Ook hij wil op deze manier uiting geven aan zijn ongenoegen over de bestaande mistoestanden in deze maatschappij.

Wie aan dit album een bijdrage wil leveren in de vorm van een of meerdere pagina's op A4 formaat kan dit doen door zijn/haar werk te sturen naar Patty Klein of Willy Lohmann.
Uiteraard zal het binnengekomen materiaal met medeweten van de maker beoordeeld worden op bruikbaarheid.

Willy Lohmann (Halfweg) & Patty Klein
Henri Dunantstraat 25
Eck en Wiel

I'm looking for the enclosed missing dailies of ***Smitty*** *to complete my collection and to prepare a course on the american comic-strips.*
I had the privilege to meet Walter Berndt and his wife in Montreal during the 12th International Salon of Cartoons in 1975. Since then, I'm working on a serie of articles on a simple and wise man with a special narrative art. To my knowledge, very few people wrote about ***Smitty.*** *I consider Berndt a first class story-teller. His strip, from 1922 to 1964, was a nostalgic testimony of an American way of life and thinking. He was, to a certain degree, the Norman Rockwell of the kid strips.*
If you want to sale your daily strips in complete runs only, I can understand. But good photocopies of the missing strips would be satisfactory for my needs and my researches. Let me assure you that I have no commercial purpose in mind, no reproduction or resale. I need your service of reproduction for academic purpose only.
What I would appreciate, is a fair and global price for your trouble, your copies or duplicates available and the postage and handling. In a near future, I will be able to buy the missing sundays and I'm sure that I will need your precious help.
I think that you should know about my serious implication in the comic field. Since 1973, I'm teaching comic art and narrative at the college and the university of Sherbrooke, writing articles for French revues and doing lectures and workshops on the subject. Since the early '50 I have started to collect comic-strips and comic-books and I have became a serious researcher. I have subscribed to the following 'zines' since their first issue mostly: ***Cartoonist Profiles, Strip Scene, Comic Art Collection Newsletter,*** *(from my friend Randall W. Scott), .* ***Cartoonews, Cartonaggio, Target, The Funnies's Paper (sic)...*** *the precious new magazine of* ***Nemo*** *and* ***Steve Canyon.*** *I have complete collections of* ***The Cartoonist, Inkling, Greater Buffalo Press, The Menomonee Falls Gazette and Guardian, Vintage and Golden Funnies, Comic Strip News, Charters*** *and lots of others zines like* ***The Stripper, Bull-Dog, Adventure Scene...*** *I'm also a member of* ***The Museum of Cartoon Art*** *and I have ALL the books published on the Comics (in English and French) since Sheridan, Waugh, Craven and Becker introduced the first serious studies. All this to tell you that I'm not an amator neither an investor, but an academic researcher with a personal affection for Berndt's work.*
Hoping to hear from you verry soon,

RL/11
Send all items to the following address

Richard Langlois
Professor in Comic Art and narrative
394, Châtelaine # 5
Sherbrooke
(Québec)
JIG 1Z6
CANADA

P.S.: *Please let me know if I can help you in your own researches. I have long time correspondents and friends collectors from all over Europe and Canada. I had the oppurtunity to accommodate American friends like Tony Raiola, maybe I can do the same for you.*

L.S.

Hierbij deel ik u mede dat ik mijn abonnement op ***Stripschrift*** *per 31 dec. 1983 beëindig. De reden dat ik mijn abonnement beëindig is:*

a. *Het zeer onregelmatig verschijnen van het blad.*
b. *De rubriek* ***Nieuws*** *bevat vaak uitgaven welke reeds weken in de winkels verkrijgbaar zijn, of men moet nog een maand of meer wachten op het verschijnen ervan.*
c. *De redactionele artikelen gaan vaak over franstalige uitgaven welke waarschijnlijk nooit in het Nederlands zullen worden uitgegeven.*
d. *De pogingen van de redactie om de stripverhalen tot een soort 'kunst' en 'literatuur' te verheffen vind ik misplaatst. Het heeft tot gevolg dat het blad onleesbaar is en dat de populaire stripverhalen niet de hun toekomende aandacht krijgen.*

Ik hoop dat u aan mijn bezwaren enige aandacht wil besteden. Hoogachtend,

P. Koelewijn
Castricum

Redaktie: Uw eerste twee motieven zijn ook voor ons een aanhoudende bron van zorg, al is motief b grotendeels een gevolg van a. Met het aantrekken van Donald Stroomberg als nieuwsredakteur zal uw motief b echter verdwijnen. Uw motief c ligt in de orde van lezers die hun krant verwijten dat er teveel aandacht aan het buitenland besteed wordt. Bovendien zijn zeer veel lezers van Stripschrift de Franse taal machtig, zoals uit de lezers-top-twintig telkens weer blijkt. Onderschat u ook niet, dat de aandacht die wij aan deze strips besteden een gunstige invloed heeft op het besluit van uitgevers om bepaalde Franse strips in Nederland uit te geven. Op uw laatste motief is geen antwoord mogelijk. Smaken verschillen.

WAARSCHUWING (aan vorsers, speurders, kritici & kompletisten)

De ***International Bibliography of Comics literature*** *(1974) samengesteld door de Duitser Wolfgang Kempkes moet bestempeld worden als* ***hoogst onbetrouwbaar,*** *spijts de welwillende write up in Stripschrift destijds. Ik heb hier* ***zeer*** *teleurstellende ervaringen mee. Ten behoeve van mijn rapport over de repressie en censuur op strips (zo'n twee jaar geleden aangekondigd als deel twee van mijn reeks* ***Stripologische Navorsingen****; nog steeds niet afgesloten overigens) wilde ik tientallen door Kempkens opgenomen bronnen raadplegen. Ik overdrijf geenszins als ik zeg dat sommige aanvragen maandenlang cirkuleerden langs bibliotheken en archieven zowel in binnen- als buitenland! Resultaten? Massa's door Kempkes genoemde artikelen en geschriften (zoals no 4593:* ***Sex and Censorship in the Visual Arts*** *door Donald H. Gilmore) blijken helemaal niet te bestaan! Bij talloze bronnen zijn de data of paginering foutief vermeldt, enz.*
M. Thomas Inge, in zijn voortreffelijke ***Handboek of American Populair Culture,*** *Vol. 1 pag. 82: 'What should be a comprehensive and useful checklist of secondary data is marred by inaccuracies, incomplete data, and inconvenience.'*
De striphistorici zijn gewaarschuwd. Het is een schande dat een dergelijk naslagwerk bestaat.

Anton Hermus
Utrecht

...CARTOONS...

2E NEDERLANDSE CARTOONFESTIVAL

Na het enorme succes van het 1e Nederlands Cartoonfestival in Amstelveen (dec. 83/jan. '84) zal dit jaar het 2e Nederlands Cartoonfestival opnieuw in Gemeentelijk expositiecentrum Aemstelle te Amstelveen, plaatsvinden. De titel luidt: *'Lachen mag nog steeds'* Er mogen maximaal 2 cartoons per deelnemer ingezonden worden. De afmetingen: 30 × 40 of 40 × 50 cm. De werken moeten origineel zijn en mogen niet eerder in Nederland gepubliceerd zijn.
De tentoonstellingen duurt van 8 december 1984 t/m 13 januari 1985 en vindt wederom plaats in Aemstelle, Amsterdamseweg 511, Amstelveen.
De opening is op zaterdag 8 december om 16.30 uur.
Cartoons dienen vóór 1 oktober 1984 te worden ingezonden naar:
Dienst voor Cultuur
Raadhuis Amstelveen
postbus 634, 1180 AP Amstelveen
Deelnameformulieren kunnen op het zelfde adres worden aangevraagd.

Dit jaar worden de volgende prijzen uitgeloofd:

1. DE GOUDEN TULP troffee + *f* 2000,—
2. DE ZILVEREN TULP troffee + *f* 1500,—
3. DE BRONZEN TULP troffee + *f* 1000,—
4. Vierde prijs: troffee + *f* 500,—
   De persprijs *f* 300,—
   De publieksprijs *f* 500,—
   Prijs K.V. Kever 5000 B.Fr.
   Prijs N.C. de TULP *f* 600,—

Het prachtige boek van het 1e Nederlands Cartoonfestival: *'Lachen mag'* dat bij het W&L fonds van Loeb is uitgegeven, is nog beperkt bestelbaar bij de uitgeverij. (*f* 17,50).
Oók in 1984 zal een cartoonboek over de tentoonstelling verschijnen.

MAPJES KAARTEN NEDERLANDS CARTOONFESTIVAL

8 Cartoonprentbriefkaarten zijn verkrijgbaar door overmaking van *f* 5,— (incl. verzendkosten) op de rekening van de Nederlandse Cartoonvereniging: N.C. de TULP, Rabobank Amstelveen, rekeningnr. 392358433, giro Rabobank 19809, met vermelding: Mapje kaarten.

Nederlandse Cartoonistenvereniging De TULP
Postbus 2180, 1180 ED Amstelveen

DE NEDERLANDSE CARTOONISTENVERENIGING

In Juni 1982 werd de Nederlandse Cartoonvereniging opgericht. Onder de bezielende leiding van voorzitter Peter Nieuwendijk is het ledental reeds de 100 genaderd.

DOELEN VAN N.C. DE TULP

1. Het aanzien van de kunstzinnige waarde van de cartoon verbeteren.
2. Het bevorderen van internationale betrekkingen tussen cartoonisten.
3. Bemiddelen bij het 'doorspelen' van opdrachten voor cartoonisten.
4. Het organiseren van een jaarlijks terugkerend cartoonfestival, in België genaamd: Kartoenale.
5. Een jaarlijkse ledententoonstelling onder de titel: 'De TULP bloeit...'
6. Het TULP-documentatiecentrum: speciaal m.b.t. Nederlandse cartoons en cartoonisten.
7. IJveren voor de totstandkoming van een Cartoonmuseum in Nederland.
8. Uitgaven van 'De Nieuwe Mandril' een Noord/Zuid-Nederlands Cartoontijdschrift.

LIDMAADSCHAP

De leden van de N.C. de TULP betalen voor 1984 een lidmaatschapsgeld van *f* 30,— per jaar. Donateurs *f* 50,— of méér! Rabobank Amstelveen: rekeningnr. 392358433.

INFORMATIE

De Tulpleden krijgen regelmatig berichten en informaties via het Stripschrift én het eigen mededelingenblad 'De Lachende Tulp'.

BESTUUR

Het bestuur van de Nederlandse cartoonistenverenging bestaat uit de volgende personen:
secretaris: Elly Holzhaus;
penningmeester: Tonny Pappot;
voorzitter: Peter Nieuwendijk.

Voor nadere inlichtingen:

KEVER
KARTOENISTENVERENIGING V.Z.W
Eikhof 20, 3540 Zolder - België

ECUN

'Op 18-8-1983 werd in Zolder (België) de ECUN opgericht (European Cartoonists Union). De grondleggers waren de voorzitter van de Belgische cartoenistenvereniging Bob Vincke (cartoonist) en de voorzitter van de Nederlandse Cartoonistenvereniging Peter Nieuwendijk (cartoonist).
Slechts landen waar een cartoonistenvereniging is, kunnen aan dit samenwerkende orgaan deelnemen.
De ECUN werkt voorlopig samen met Engeland, Joegoslavië, België en Nederland.

SPONSORS NEDERLAND CARTOONFESTIVAL

Voor het Eerste Nederlands Cartoonfestival hadden de volgende sponsors hun steun verleend:
Gemeente Amstelveen, Nederlandse Cartoonistenvereniging de TULP, Aegon-verzekeringen, Keukenhof, Textielhandel de MOF, Rabobank Amstelveen, Weekblad de TIJD, KLM, Golden Tulips Hotels, Kunsthandel v.d. Have, Vlaamse Kartoenistenvereniging KEVER, ABB-verzekeringen W&L Loeb, Prins Bernardfonds, WVC.
Voor het Tweede Nederlandse Cartoonfestival inmiddels de KLM Golden Tulip Hotels, Gemeente Amstelveen, de TULP en KEVER in steun toegezegd. Wie volgen?

HET ANTI-OUDERS BOEKJE, ELYH

Verrukkelijke grappen van cartooniste-striptekenares Elly Holzhaus. Kleine en grote frustraties van kinderen worden schitterend in beeld gebracht. Een ontroerend goed boekje, dat behalve vele volwassenen, talloze kinderen enorm aanspreekt. Als ondertitel kreeg het boekje mee: handboek tegen opvoedkundige overheersing! Ouders tegen opvoedkundige overheersing! Ouders én kinderen zullen zichzelf op grappige wijze

herkennen. Het leukste boekje van ELYH tot nu toe.
Loeb, uitgevers, Amsterdam, *f* 12,50.

HERSENSCHIM

Kolder van het vat. Cartoons van de Belgische cartoonist O-SEKOER (Luc Descheemaker). Iedere cartoon is een schaduwbeeld. Sterke en zwakke vondsten.
Uitgave: Albino, H. Casteleinstraat 6 8510, Marke, België, ± *f* 12,50.

CARTOONTENTOONSTELLINGEN IN 1984

Inktpot, 100 jaar politieke cartoons Frans Halsmuseum, Haarlem, maart 1984.
Ton Smitshuis, mini-museum in de voormalige atelierwoning van de onlangs overleden cartoonist Ton Smits. Jacob Reviuslaan 25 Eindhoven. Na telefonische afspraak geopend, 040-114786.
Wereldkartoenale Knokke-Heist (23e) Humorhall, Laguna, Beach, Duinbergen: van 24 juni-9 september 1984.
Groepstentoontelling KEVER-Limburg Galerij Klimop, Mol, België, van 19-24 februari 1984
Wijnkartoenale
Mahler-Besse & Co, Broederminstr. 9 Antwerpen: 24 maart-1 april 1984.
Kartoenale Danny's Club (7e) Koolmijnlaan 15, Beringen, België van 14 april-14 mei 1984.
7e Internationale Kartoenale Beringen
Casino Beringen; Kioskplein, Beringen oktober 1984, thema: 'De Pers'

BOEKEN IN HET KORT

Een aangename kennismaking met Pink Panther. Amsterdam (Loeb) 1983. 128 blz. kleurenomslag, prijs. *f* 17,50.

Deze fraai ogende, maar binnenin zwart-witte Pink Panther bundel bevat 21 korte verhaaltjes in lengte variërend van 4 tot 9 bladzijden uit de studios van United Artist Corporation (?). De bundel heeft weinig te maken met de prachtige en geestige tekenfilmpjes van de Pink Panther. Er zit geen vaart in en vooral het tekenwerk is stuntelig slecht. Alsof dat niet genoeg is: deze strips zijn ongeïnspireerd, bedacht, kinderachtig en flauw. Ligt dat aan het feit dat de Pink Panther meer geschikt is als tekenfilmfiguur! Ik denk het niet, want in werkelijk geen enkel opzicht komen deze strips ook maar in de buurt van de tekenfilms. De prijs van deze bundel liegt er intussen ook niet om. Voor bijna de helft heeft men evenveel Pink Panther-bladzijden en dan nog wel in kleur door 4 afleveringen te kopen van Semic Pink Panther-blad *De rose Panter*.

(Brok)

Willy Vandersteen: *De Eenhoorn,* Robert en Bertrand deel 52, Uitg. De Standaard, *f* 3,95.

Toen Willy Vandersteen in 1977 met zijn strip Robert en Bertrand begon, raakten de liefhebbers van het oude Vandersteen-werk in een staat van blijde verwachting. Eindelijk zou er weer eens kwaliteitswerk van de hand van de oude meester op de markt komen. Nu, na meer dan vijftig albums moet gekonstateerd worden, dat deze verwachtingen maar zeer ten dele zijn ingelost Robert en Bertrand is een aardige en leesbare strip en een parel binnen het huidige Vandersteenfonds, maar dat ligt meer aan de bedroevende kwaliteit van het overige Vandersteenwerk, dan aan de kwaliteit van de strip zelf.
De verhalen moeten het grotendeels hebben van mysterieuze – deels magische, deels detectiveachtige – elementen, en zijn meestal opgebouwd rond gebeurtenissen in het verleden, die nu een apotheose beleven. Robert en Bertrand raken er steeds toevallig bij betrokken, een toevalligheid die een handje geholpen wordt door hun zwervend bestaan. Overigens is het vagebondige van de heren, dat hun oorsprong vormde en in de eerste verhalen sterk werd aangezet, er in de loop van de tijd een beetje afgegaan. Dat komt ook tot uiting in de houding van detective Nummer 17, die steeds vaker de medewerking zoekt van Robert en Bertrand in plaats van hen te willen opsluiten.
In de nadruk op het gegeven, hoe één gebeurtenis in het verleden iemands hele leven en karakter kan bepalen, hebben de verhalen een welhaast psycho-analytische inslag, maar dan van een gepopulariseerde soort. En daarmee duikt gelijk weer de moraal op, die in geen enkele Vandersteen-strip schijnt te kunnen ontbreken, met dit keer als belangrijkste boodschap: 'Een moment van onbedachtzaamheid, kan maken dat men jaren schreit'. In de eerste verhalen werd hier en daar ook nog wel eens een stuk sociaal onrecht aan de orde gesteld, maar dat is gaandeweg de serie ook veel minder geworden.
Het tekenwerk is goed maar haalt nergens een hoog niveau. Mensen blijven wat raar hollen en vallen, zij het in een iets verzorgdere vorm dan in de andere Vandersteenstrips. Striptechnisch wordt wel gebruik gemaakt van nieuwe vormen – open kaders, close-ups van voorwerpen, filmische bewegingsgang – maar dat is nergens origineel en levert alleen een wat dynamischer verteltrant op.
Na vijftig afleveringen lijkt de strip wat vastgelopen. Dat heeft (Studio?) Vandersteen zelf schijnbaar ook aangevoeld. De volgende twee albums zullen één verhaal beslaan. Misschien dat deze ruimere verhalenmogelijkheden Robert en Bertrand wat nieuw leven in kunnen blazen.

(J.D.)

Berni Wrightson/Stephan King: *Creepshow,* Uitg. WL Boeken, Prijs *f* 25,—.

In Amerika wordt Stephan King momenteel als de beste schrijver van Horror-verhalen beschouwd, terwijl Berni Wrightson doorgaat voor de beste tekenaar van griezelstrips. Beiden zeggen ze zich vooral te beroepen op de horrortraditie van de EC-strips uit de jaren vijfitg. Nadat King eerder succes gehad had met scenario's voor films als *Carrie* en *The Shining,* maakte hij recent het scenario voor een nieuwe film van horrorfilmregisseur George Romero. Het scenario kent de opzet van een soort raamvertelling, waarbij een comicbook uit de jaren vijftig dat door de wind langzaam wordt doorgebladerd het raamwerk vormt. Daarbinnen worden dan verschillende griezelverhalen zonder onderling verband verteld.
Om het geheel te onderstrepen werd aan King en Berni Wrightson gevraagd de hele film ook nog eens in stripvorm te maken, en het resultaat daarvan is dit album, dat net als de film de titel Creepshow draagt.
Vele liefhebbers van het genre en van het werk van King en Wrightson zullen met spanning gewacht hebben op het produkt van de samenwerking van deze twee grootmeesters van het macabre. Nou, dat valt bitter tegen. De verhalen van King halen nergens het hoge peil van de Horrorverhalen van *The Crypt of Terror, The Vault of Horror* en *The Haunt of Fear* van EC. De horrorelementen worden veel te snel geïntroduceerd, en nergens is de vloeiende overgang tussen het gewone leven en de meest afgrijselijke gebeurtenissen, zoals die de EC-verhalen kernmerkte, terug te vinden. Ook Wrightson lijkt zich maar weinig geïnspireerd te voelen door deze magere verhaalopzet. In veel van de verhalen die hij voor DC maakte in het begin van de jaren zestig wist hij de oude EC-sfeer beter te treffen dan in Creepshow. Ook zijn verhalen voor Eerie en Creepy, onlangs herdrukt door Pacific Comics, haalden een veel hoger peil. De tekeningen zijn on-Wrightsoniaans vlak en mogelijk heeft hij zich laten beperken door de filmbeelden. Een grote teleurstelling, ondanks dat het boek qua uitvoering moeiteloos kan meedingen naar de prijs voor het mooist uitgegeven stripboek van Nederland: gebonden met stofomslag, met daarop de filmposter. Deze lijkt niet van de hand van de vroegere EC-tekenaar Jack Kamen te zijn, zoals elders werd vermeldt, en is trouwens ook door iemand anders ondertekend. Op de omslag

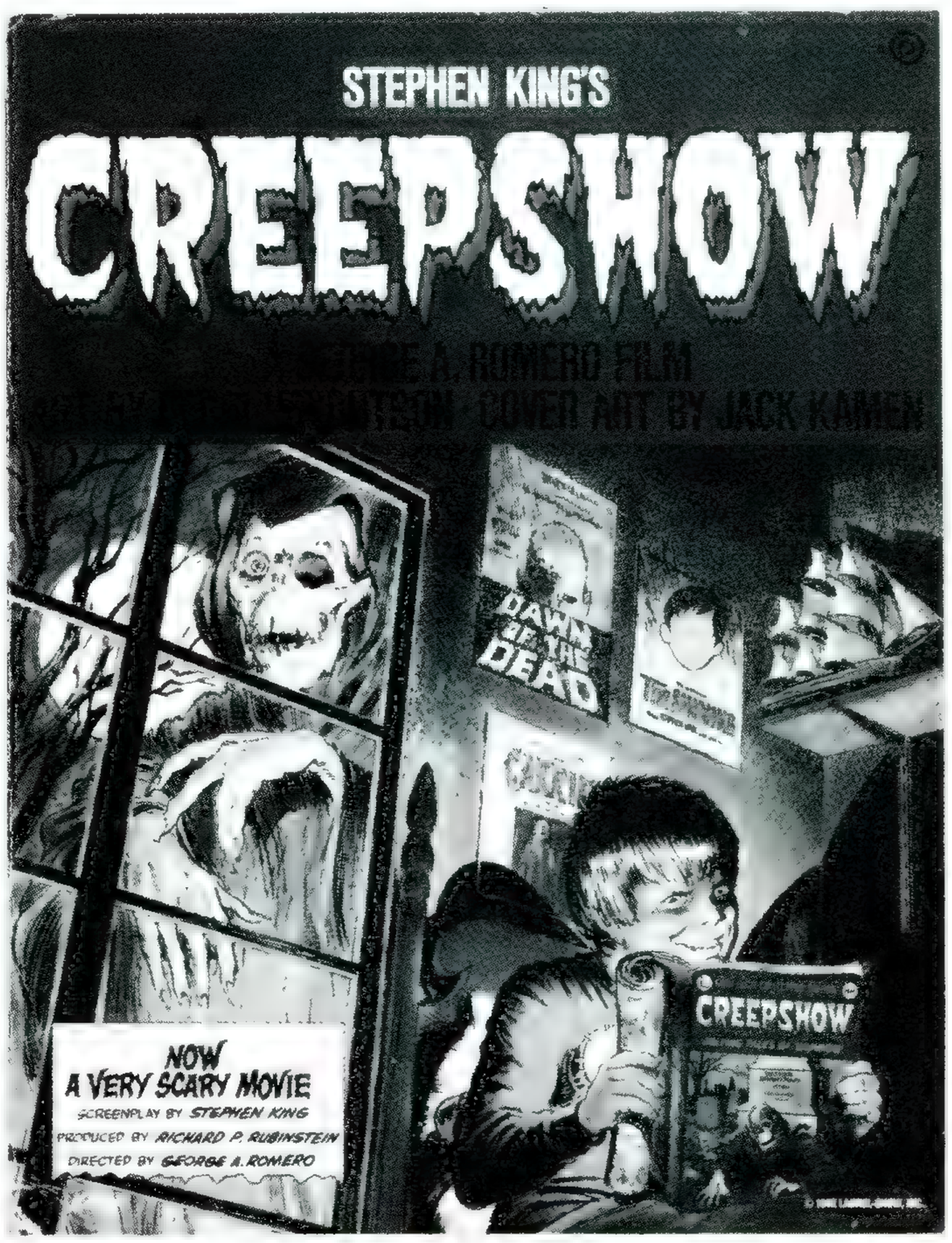

van de Amerikaanse uitgave van het album prijkte wel een tekening van Kamen, die hij special voor het album maakte. Deze is voor de Nederlandse editie niet gebruikt (?) daarom hierbij afgedrukt.

(J.D.)

Jim Davis: *Garfield slaat weer toe.* Amsterdam (Loeb) 1983, 96 blz., zwart-wit. Prijs *f* 18,50.

Garfield slaat weer toe, zeg dat wel! Hij belaagt je constant vanaf affiches, T-shirts, kalenders en wat dies meer zij. Garfield is 'in' en dat zullen we weten. In deze nieuwste bundel met 94 eenpagina-gags is hij er amper vrolijker onder geworden. Jezus, wat een sikkeneurig stuk vreten. Als zoiets rage kan worden dan moet er wel iets grondig miszijn met de samenleving. Stukken beter te verteren zijn trouwens wel de gags waarin Garfield het met honden aan de stok heeft, maar dat komt omdat ik (op Snoopy na) een hekel aan honden heb. En dat is er niet beter op geworden toen ik elf jaar geleden naar Amsterdam verhuisde om nu dagelijks hondestront te peuteren uit al die moderne profielzolen, rolerskates en kinderwagenwieltjes. Er valt dus toch nog wel te lachen om Garfield.

(Brok)

Hugo Pratt: *Corto Maltese, De jeugd 1904-1905,* Uitg. Casterman, Prijs *f* 6,55.

Met het klimmen der jaren worden ons door Pratt steeds meer ontbrekende stukjes uit de legpuzzel van Corto Malteses leven aangereikt. Dit album vormt de vroegste tot nu toe beschreven belevenis, waarbij Corto bijna twintig jaar oud is. Achtergrond vormt de Russisch-Japanse oorlog van 1904-1905. Eigenlijk gaat het verhaal nauwelijks om Corto Maltese. Hoofdfiguren zijn de schrijver en oorlogscorrespondent Jack London en Raspoetin, waarmee Corto later nog veel te maken krijgt in 'de Ballade van de zilte zee' en 'Siberië'. Dit verhaal vertelt hoe London Maltese en Raspoetin bij elkaar brengt. Voor het verhaal dat maar 33 platen telt, heeft Pratt zich weer terdege historisch gedocumenteerd. Hijzelf schrijft een korte inleiding bij de gebeurtenissen en voor de rest is het album opgevuld met tekeningen. Alles weer in de beproefde stijl van Pratt, zeer de moeite waard dus.

(J.D.)

KLAAR?... Over lijnen, opvattingen en bedoelingen. Transkriptie van een symposium over een stroming genaamd de Klare Lijn; VPRO-radio, maart 1978. Van een inleiding en aantekeningen voorzien door Anton Hermus. Prijs *f* 10,— (23 blz.).

Anton Hermus bezorgde onlangs in eigen beheer een nieuwe editie van deze tekst, die eigenlijk een unikum is, maar hier nog nooit besproken. Onder leiding van Wim Noordhoek kwamen voor *Gods eigen Radio Programma* (VPRO) Aart Clerkx, Joost Swarte, Evert Geradts, Theo van den Boogaard, Thomas Koolhaas, Piet Schreuders en ondergetekende begin 1978 bijeen om voor een gehoor van studenten van de Rietveld Akademie van gedachten te wisselen over de Klare Lijn. Het werd daarom een zeer geanimeerd geheel, dat gedeeltelijk op 17 maart van dat jaar werd uitgezonden en 3 jaar later door Hermus uitgeschreven.
Als deelnemer aan die diskussies had ik toen al een onbevredigend gevoel, vooral omdat Noordhoek er kennelijk op uit was Clerkx en Swarte zoveel mogelijk tegen elkaar uit te spelen. Bij Swarte lukte dat niet zo, maar Clerkx, die zich gesteund wist door Noordhoek, stapte er volop in en kreeg al snel het gehoor op zijn hand. Met de tekst nu voor me kan ik niet eens meer van onbevredigend spreken. Meer bekruipt me een gevoel van gêne bij het teruglezen van zoveel vaagheden, zijsporen, afgezaagde waarheden en onwil om te luisteren. Of, zoals Hermus het in zijn Ten Geleide noemt: 'nodeloze herhalingen, afgezaagde waarheden en vage algemeenheden' (pag. 4). In feite heeft dit Ten Geleide meer inhoud dan al wat erop volgt. Niet dat Hermus er niet in doordraaft ('Ik pleit voor fouten in strips' pag. 6) of in tegenspraak komt het zichzelf (de aardige parallel die hij trekt tussen het werk van Hergé en dat van Nescio enz. versus zijn pleidooi voor het impulsieve, onvolmaakte stripmaken), maar hij heeft in elk geval wat te zeggen en dat kan van de diskussieleden inklusief mijzelf maar ternauwernood gezegd worden.
Hier dan ook nader op ingaan bespaar ik mezelf. Men kan het nu inklusief het kommentaar van Hermus zelf nalezen. Dat Clerkx vindt dat Hergé nog nooit een juiste lijn heeft getrokken (pag. 13), dat Swarte zich meer tekenaar vindt dan Hergé (pag. 14) en dat ikzelf last van mijn keel had.

(Brok)

Piet Wijn/Rudy Jansen: *Maartje in de Biesbos* (Tina Topstrip 51). Haarlem (Oberon) 1983. 48 blz. kleur. Prijs *f* 6,25.

Maartje Nobel, gek op dieren en natuur, woont in Amsterdam met een slovende kattige moeder. Op een dag gaat mevrouw Nobel werken op een beautyfarm bij de Biesbos en ze meet zich daar een overdreven deftige levensstijl aan die Maartje noodgedwongen ook moet ondergaan. Haar Westbrabantse provinciaalse klasgenoten accepteren Maartje evenmin zoals ze is en in deze indentiteitskrisis zoekt ze haar heil in de Biesbos. Ze maakt kennis met een 'baron', die naar later blijkt een wildstroper is, en bij haar omzwervingen raakt ze bevriend met een ottertje, dat haar uiteindelijk voldoende zelfvertrouwen en waardering bezorgt. Misschien heeft de aderverkalking ingezet, misschien kijk ik teveel naar *Dynasty* of mis ik mijn vriendin, maar eigenlijk vind ik dit stripalbum prachtig. Tsja, en dat Piet Wijn kan tekenen was natuurlijk al lang bekend.

(Brok)

Dany/Greg: *Het kanon van de goede luim* (Roze Bottel nr. 9) Brussel/Montfoort (De Lombard/Albracht) 1983. Prijs *f* 6,55.

Roze Bottel is een sprankelende stripreeks, die zich hoofdzakelijk afspeelt in Droomland waar een stemming hangt, die het best te vergelijken is met het gevoel dat je hebt als je verliefd bent. In dit negende verhaal wordt Droomland belaagd door de Heksebollen, die klaagzaad verbouwen. Ze proberen daarmee de Droomlanders even sikkeneurig te maken als ze zelf zijn. Rozebottels geliefde Duifje en de bokser Kid Kanis steken daar een stokje voor en het is opvallend dat Greg zonder echt moralistisch te worden de liefde daarbij een beslissende rol weet te laten spelen. Ook het scenario is weer interessant, want Greg probeert in deze reeks een soort kommunikatie te bereiken tussen zijn stripfiguren en zijn lezers en vreemd genoeg werkt dat nog ook.

Een merkwaardigheidje, dat ik niet kan oplossen omdat ik niet alle albums ken: op blz. 15 wordt verteld dat de Heksebollen al eerder in deze reeks optraden in het album *De wonderlijke Odyssee.* Dit album bestaat niet onder die titel en ontbreekt ook in Matla's *Stripkatalogus.* Hoe zit dat?

(Brok)

Willy Vandersteen: *De dolle dromedaris* (De wonderbare reizen van Jerom 6). Antwerpen/Amsterdam (Standaard) 1983, *f* 3,95

Er zijn maar een paar manieren om Jerom tot bedaren te brengen: slaapmiddelen, chantage en stommigheid mits die ertoe leidt dat Jerom zich zuidwaarts begeeft terwijl zijn taak in het noorden ligt. Daarbij gesteld dat Jerom een man is van weinig woorden doet toch wel de vraag rijzen waarom deze figuur niet alleen de reeks Suske en Wiske van alle spanning mocht ontdoen, maar ook nog eens een eigen reeks kreeg. Dat die reeks (de groene) na 95 delen door Vandersteen stopgezet is getuigt van inzicht. Eind 1982 echter was het weer zover: een nieuwe Jeromreeks (nu een rode) met Jerom in een andere outfit en daar gaat hij weer. Binnen een paar jaar waren er alweer 6 albums uitgebracht. Iets beter getekend, maar dat op schaal van Suske en Wiske waar tekentechnisch de lol nu toch wel voorgoed van af is. Het nu verschenen zesde album is opgebouwd uit grappen en cliffhangers die allen al in de Suske en Wiske-reeks gebruikt werden. Ook het verhaal zelf is daar al eens gebruikt.

(Brok)

Morris/Lo Hartog van Banda: *Fingers* Lucky Luke 23). Brussel/Haarlem (Dargaud/Oberon) 1983. Prijs *f* 6,55.

Dit album is een komplete verrassing na de delen die Morris sinds de dood van Goscinny gemaakt heeft met verschillende scenaristen. Hartog van Banda heeft met de goochelaar Fingers een figuur geschapen waar voorlopig nog veel plezier aan te beleven valt. Hij is niet alleen vingervlug en welbespraakt, hij is een gelijkwaardig tegenstander van Lucky Luke in list en onderkoelde humor en dat houdt de spanning erin. Het verhaal is niet gebaseerd op een nieuw trukje en staat evenmin stijf van inside-grapjes en verwijzingen naar vroegere albums. Hartog van Banda heeft daardoor een verhaal gemaakt dat kan wedijveren met de beste van Goscinny. Hij heeft Lucky Luke nieuw leven ingeblazen en dat werd tijd. Men mag hopen dat deze samenwerking een lang leven beschoren is.

(Brok)

NIEUWS

NIEUWSREDAKTIE:
DONALD STROOMBERG

ALGEMEEN

STRIPKALENDERS

– Futuropolis bracht de jaarlijkse Tardi-kalender uit, 12 zwart/wit prenten sieren deze kalender op groot formaat. Verkrijgbaar bij diverse Stripspeciaalzaken voor rond de vijfentwintig gulden.

– Verkerke bracht een deurpostkalender uit van Mickey Mouse in frisse kleuren. Verkrijgbaar bij diverse 'art-shops' voor *f* 13,50.

– Bij kunstwinkel Plaizier te Brussel verscheen een poster-kalender in kleur van Ever Meulen. Prijs: *f* 32,50.

– Het Stripschap bracht zijn jaarlijkse Stripschapskalender uit, ditmaal in een 'liggend'-formaat. Thema van deze kalender zijn de Dierenriemtekens, de kalendaria is buiten de tekeningen gehouden. De vormgeving was in handen van Fred Julsing, en de samenstelling was in handen van Hans Sonius. De tekeningen komen ditmaal van Hans Kresse, Eddy Ryssack, Hector Leemans, Fred Julsing, Robert v.d. Kroft, Willy Lohmann, Peter Coolen, Gideon Brugman, Peter van Straaten, Paul Teng, Uco Egmond, Jos Looman, Dick Vlottes en Jo-El Azara.

DE SLEGTE

Gesignaleerd bij deze opruimingsgigant zijn albums van Winnetou en Steven Severijn voor *f* 2,95 per stuk, en voor de Garfield-liefhebbers wordt het hollen, want de 'Garfield-Wandkalender 1984' is verkrijgbaar voor *f* 4,95.

ANTIQUARIAAT

620 aanbiedingen van oude Amerikaanse-cartoons (strips en humor in pocket), stripalbums, striptijdschriften en stripdocumentatie treft u aan in de 10e catalogus van Antiquariaat 'De Robijn', Rommelhaven 26, 8861 AS Harlingen (05178-4357), welke u gratis kunt aanvragen.

VERHUIZING

Stripwinkel 'De Strip-Aap' is sinds januari te vinden op het volgende adres: Kuiperstraat 66 te Enschede (053-305261).

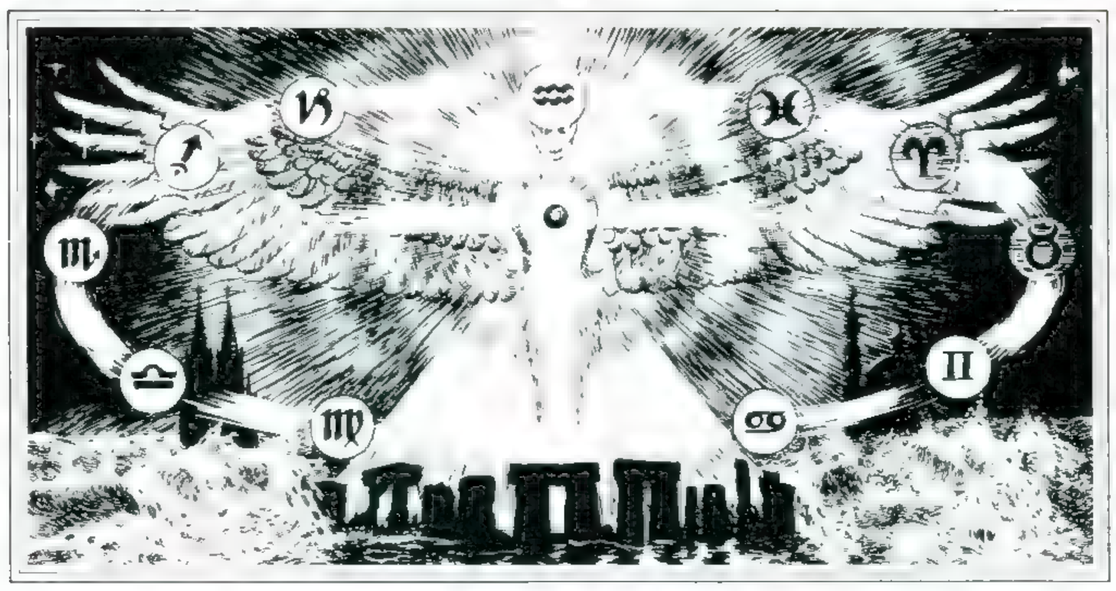

STRIPSCHAP **STRIPSCHAPKALENDER 1984**

HARI-KIRI

Fantastic Visions is niet meer! Ingaande 1 januari j.l. is de naam van deze strip- en comicspeciaalzaak gewijzigd in Hara Kiri. De leiding blijft in handen van Henk Baard en Ton van Loon. Op het adres Goudsesingel 44-A te Rotterdam (010-331710) doen zij hun best om het de stripliefhebber naar zijn zin te maken.

KURSUS CARTOON- EN STRIPTEKENEN

In Amsterdam start in februari de kursus 'Cartoon- en Striptekenen in 4 lessen'. De kursus is bedoeld voor mensen, jong en oud, die zelf graag strips en cartoons willen leren tekenen. In Groningen e.o. hebben al honderden kursisten deze kursus met enthousiastme en succes gevolgd, vandaar nu de start in Amsterdam. Het doel van deze kursus is het aanleren van de basistechniek van het cartoon- en striptekenen, in zeer korte tijd, volgens het 'vlotte Hand' principe. John Croezen, van huis uit cartoon- en striptekenaar, en dagelijks werkzaam in de reklame als ontwerper/illustrator, is gedurende de vier lessen uw leraar. In vier lessen van elk 1½ à 2 uur wordt u optimaal getraind, zodat u op een gegeven moment automatisch de lijn snel en effectief plaatst, kortom u leert spelenderwijs cartoon- en striptekenen. De kosten van de kursus zijn *f* 50,— + *f* 2,50 administatiekosten, hierbij zijn alle materialen inbegrepen. De kursus zal plaats-

1 De eerste les bouwt het gezicht op van een stripfiguur. Na de (noodzakelijke) vingeroefeningen wordt u geleerd hoe u 't beste èn 't leukst ogen, oren, neus, mond en tenslotte het

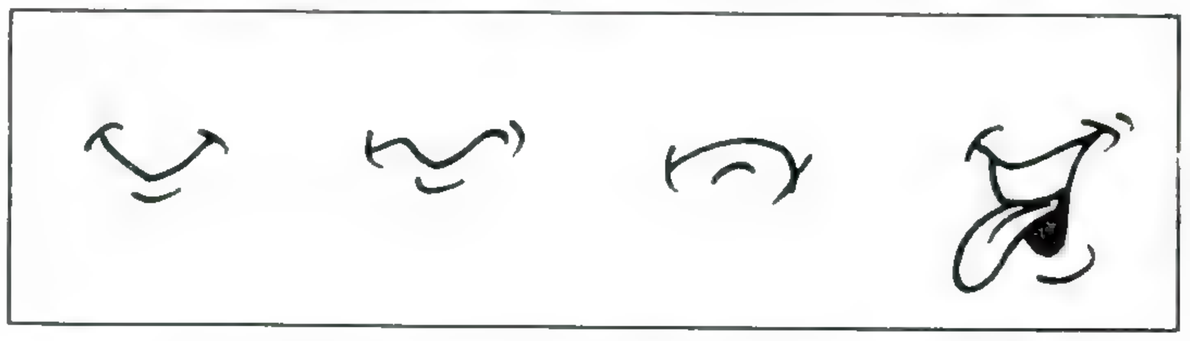

hele hoofd van een figuur tekent. Zowel 'en profil' als 'en face' en 'driekwart'. Verscheidene soorten lengten haar worden aangemeten. Een beetje geschiedenis van cartoon en strip.

4 De vierde les laat o.a. zien hoe mens- en dierfiguren, ook in kombinatie met andere figuren (groepjes dus), bewegen. Hoe je snel eenvoudige voorwerpen tekent, zoals tafel/stoel, piano, boom/struik, hondenhok, auto, boek etc.

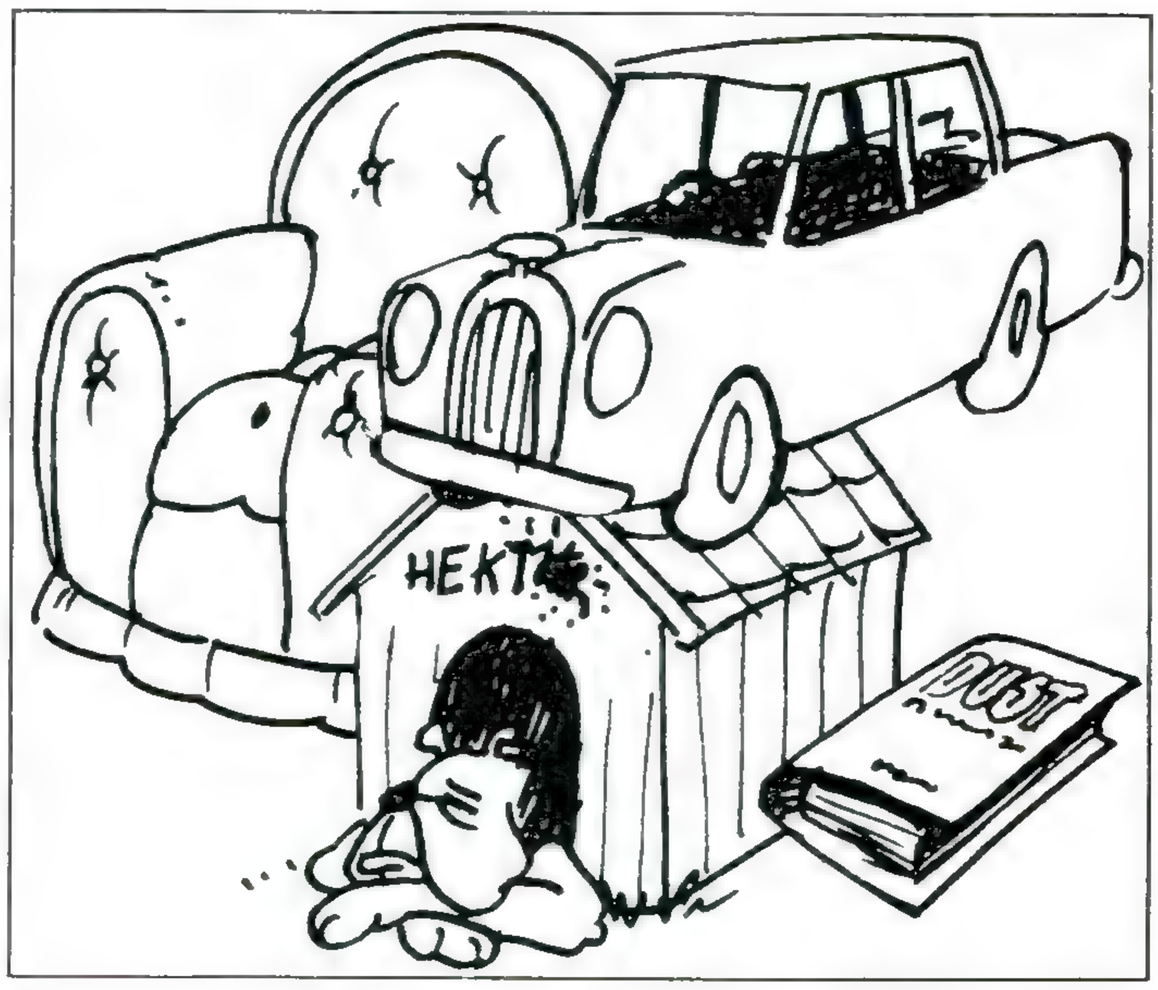

vinden in 'De Populier', Nieuwe Herengracht 93, Amsterdam, in 4 opeenvolgende weken van 20.00-22.00 uur. Inlichtingen: John Croezen, Star Numanstraat 48 B, 9714 JS Groningen (050-718702).

KUIFJE-WEEKBLAD
In Het Parool van 3 december j.l. stond vermeld dat Kuifje zou gaan verdwijnen, en een maandblad vol avonturenstrips zou worden onder een andere naam. Maar... Kuifje, verdwijnt niet, integendeel, Kuifje wordt mooier en beter dan voorheen. Ingaande 1 januari j.l. wordt Kuifje uitgegeven door Lombard Uitgaven Nederland BV i.o. Voor inlichtingen en abonnementen kunt u terecht: Postbus 77m 5126 ZH Gilze (01615-2900).

STRIPBEURS
Elke vierde zondag van de maand treft men in Utrecht de 'Utrechtse-Stripbeurs' aan, van 11.30-14.30 uur op het adres: Nieuwe Gracht 32.

RECTIFICATIE
Het 'huewelijk' tussen de amateurbladen TNT en Baal, zoals gemeld in Stripschrift 177/178, zal geen doorgang vinden. Voor inlichtingen over TNT, kunt u terecht op het adres: Holendrechtstraat 7', 1078 TM Amsterdam, en voor Baal op het adres: Vlietlaan 73, 1566 WE Assendelft.

STRIPBLADEN

COYOTE
Nummer 4 van 'Coyote' (voorheen Coyote Magazine) met een nieuw omslag. Dit nummer wordt gevuld met werk van Jaap Kloes, Rob Hogenbirk, Wout Paulussen, Kees de Boer, Maraboe (Marc de Boer), Ben Jansen, Albert Survie, Henk van de Meij, Marius Brouwer en Bolo, 32 bladzijden zwart/wit voor *f* 3,95. Inlichtingen: Coyote, Bellinistraat 112, 1962 CD Heemskerk (02510-46323/37712).

BAAL
Nummer 14 is alweer enige tijd geleden verschenen, maar nog wel verkrijgbaar. Werk van Tosti, Herwin Walravens, Pirana, Gleever, Remco de Korte, Kerst Brouwer, Goor, Maraboe, Raha, Martin v.d. Laan en Ben v.d. Outenaar vullen dit 28 bladzijden zwart/wit tellende nummer. Prijs: *f* 2,50
Nummer 15 is een 'spéciaal Kerst no', met werk van Remco de Korte, Maraboe, Edward Koster, Ben v.d. Outenaar, Goor, Ernst, Aart Clerx, Herwin Walravens en Paul Bodini, 40 bladzijden gevuld door bovenstaande tekenaars in zwart/wit. Prijs: *f* 2,90. Inlichtingen: Vlietlaan 73, 1566 WE Assendelft.

STRIPNIEUWS
Nummer 11/12 brengt een interview met Frans Verschoor, de tekenaar van Bassie en Adriaan, een bespreking van het Stripjaarboek, de strip Sjimmie door Wout Paulussen, Heleentje, Monster Parade. Hoe maak ik een Strip en Hell,14 bladzijden zwart/wit telt dit nummer, prijs: *f* 1,75. Inlichtingen: Stripbureau Van Tecken, Puntenburg 1, 3451 CD Vleuten.

LE PETIT PSIKOPAT ILLUSTRÉ
Nummer 7 brengt werk van Kamagurka, Hugot, Wolinski, Pichon, Nemos en Amadéor, Edika, Schlingo, Goossens, Gourio, Léandri, Binet, Nicolaud, Coudray, Le Haineux, Carali, Willem, Coucho en Sophia Loren, 44 bladzijden vol humor in zwart/wit op A-5 formaat. Prijs. FF7,— (ongeveer *f* 3,50). Inlichtingen: Editions Calva, 49 Rue de Rochechoart, 75009 Paris/Import voor Nederland: Lambiek-Amsterdam.

RUBBISH STRIP
Nummer 1 van deze reeks is gewijd aan Herwin Walravens met zijn strip Go-Go... en Red Cat!. Op 20 bladzijden een compleet verhaal in zwart/wit op A5 formaat. In voorbereiding zijn deeltjes met werk van Maraboe en Tosti. Prijs: *f* 2,50. Inlichtingen: E.J. Veenendaal jr., Holendrechtstraat 7', 1978 TM Amsterdam.

RHAA LOVELY
Nummer 15 opent met 'Guuzelieve Klater' door Lucques, 'Jack Palmer' door Petillon. Verder in dit nummer werk van Binet, Gotlib, Goossens, Lelong, Gimenez, Eisner, Foerster, Veyron en Edika.
Nummer 16 start met een 'Guust' voor Amnesty International, door Franquin en Delporte, en nieuw is 'De Kneus' door Lacroix. Verdere aanwijzingen zijn Edika, Binet, Gotlib, Goossens, Foerster, Eisner, Petillon, Gimenez, Veyron en Stril.
Nummer 17 begint ditmaal niet met Franquin, doch met Ritstier's 'Volgende Patiënt...', en nieuw in dit nummer werk van Maester met 'Die mooie zondagen bij de bushalte', en oude bekenden zoals: Veyron, Binet, Gotlib, Goossens, Petillon, Lelong, Gimenez, Lacroix, Foerster en Edika. Elk nummer telt 68 pagina's in zwart/wit met kleurenomslag. Prijs: *f* 6,95 per stuk. Inlichtingen: Yendor, Goudsesingel 44-A, 3011 KC Rotterdam (010-331710).

VAKBLADEN

ZOZO LALA
Een interview met Marin Lodewijk over Titanic opent het 13e nummer, twee pagina's strips van Ben Verhoeff, het album 'Blitz besproken door Fred Wald, 1984 – Jaar van Jacobs, S.O.S. Meteoren 1 door Mat Schifferstein, de luxe albums van 1983 (een kwaliteitsonderzoek), Histores Métal no. 1 Mat Schifferstein, en de rubrieken: Strips te Verschijnen in januari en februari. Extra kompakt, Goed nieuws – Slecht nieuws, Agenda en een Prijsvraag... en een foto van het album 'La Terreur Rouge'. Inlichtingen: Lange Hezelstraat 113A, 6511 CG Nijmegen (080-226146).

DE ZAAK ZONNEBLOEM STRIPINFOKRANT
Nummer 1 brengt 'verwacht' in december en januari, 'uit' – albums die de afgelopen maanden verschenen zjin. Een bespreking van Bilal's 'De Jacht' en 'Westernreeks deel 1 en 2' door Eleuteri en Serpieri, en

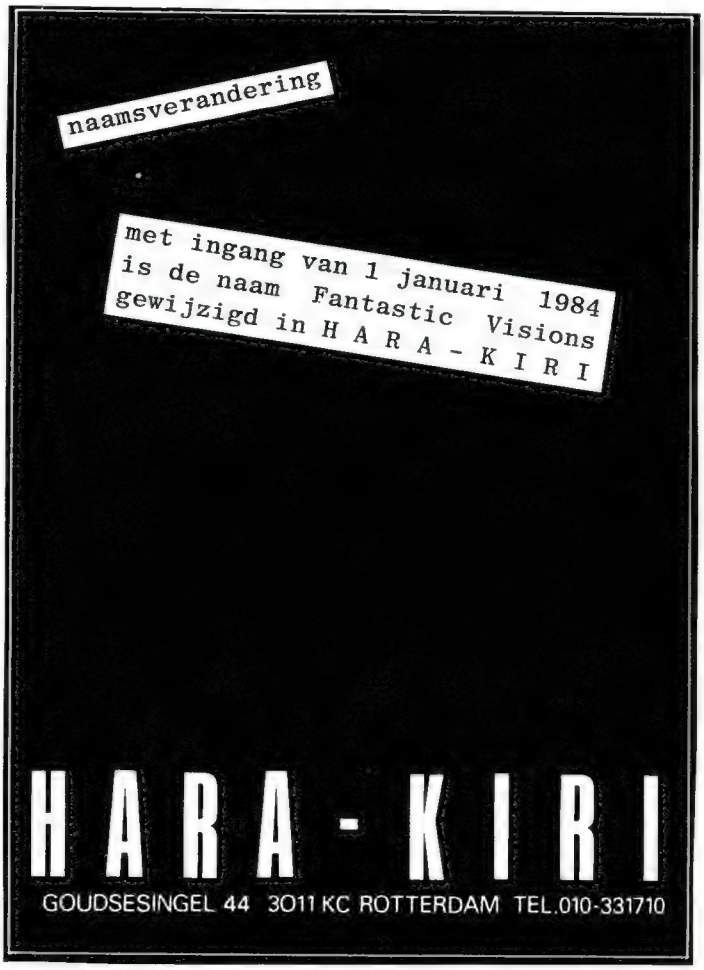

een kort stripje: 'Postbode' door Bert Tier. Totaal 4 pagina's zwart/wit op groot formaat. Een abonnement voor 6 nummers kost *f* 9,—.
Inlichtingen: De Zaak Zonnebloem Stripinfokrant, Postbus 14748, 1000 NA Amsterdam (020-247294).

ROBBEDOES FANCLUB

Nummer 11/12 met de Dupuis-albums van het 1e kwartaal 1984, Nieuw Talent, Zomaar een Stripje door David Kroese, Namen (pseudoniem en eigen naam van de Robbedoes tekenaars). Bij dit nummer behoort ook de bibliografie 'Weekblad Robbedoes' 8302-8326 en bibliografie Album + Reeks, beiden van de hand van André Wijntjes. Totaal telt dit nummer 36 bladzijden zwart/wit op A-5 formaat. Prijs: *f* 12,— voor 6 nummers. Inlichtingen: Robbedoes Fanclub, Goudsbloem 3, 3161 SE Rhoon.

EQUINOX

Na een lange tijd van afwezigheid weer een nummer van Equinox – 83.1, met een kennismaking met Demeure, Goossens en Goffin. Een boekbespreking van Servais, Axel Moonshine deel 2 (= 4), Elric – De Droomstad. Totaal 6 pagina's zwart/wit. Prijs: *f* 1,— / 12 nummers *f* 10,—. Inlichtingen: J.N. Pols, Statensingel 40C, 3039 LN Rotterdam.

HOP!

Nummer 32 besteedt aandacht aan Molinary, Garry, Walthery, Tarou, Tha, Teng (Delgadito), de strip Jacky et Célestin sur la Piste du Scorpion. Verder nieuws en besprekingen maken van Hop! een onmiskenbaar vakblad. Omvang 64 bladzijden in zwart/wit. Prijs: Ff20,—. Inlichtingen: 13 Rue E. Duclaux, 15000 Aurillac, France.

COMIC FORUM

Nummer 22 brengt een terugblik op de Frankfurter Buchmesse, het eerste deel van een artikel over Amerikaanse krantenstrips – in dit deel o.a. Mutt en Jeff, Barney Googie en Bringing up Father, – een interview met Antonio Hernandez Palacios plus een overzicht van zijn albums – met 16 pagina's 'Die Gesänge von Maldoror' in kleur van zijn hand, een artikel over Luc Oriënt met albumoverzicht plus de strip 'Die Feuerstrahlen der Sonne' over 10 pagina's in zwart/wit. Verder in dit nummer nog recensies. Fan-Forum en Das Haus – een nieuwe comic-serie uit Duitsland. Prijs: DM6,80. Inlichtingen: Postfach 125, A-1013 Wien.

UITGEVERIJEN

PANDA

In maart zal bij deze uitgeverij de volgende titels verschijen: Miranda Blaise deel 17 – 'Take-over' (*f* 9,90); Axa deel 3 – 'Verleden Tijd' (*f* 9,90); Aram deel 9 – 'De Gouden Horde' en deel 28 – 'Aram en de Zeekoninging (*f* 16,50 per deel): Jeremie deel 2 – 'De fat, de feeks en de naan' – een gekartonneerde uitgave in een oplage van 300 expl (*f* 100,—); Kresse Bibliofiel deel 3 – 'Per Atoomraket naar Mars' – gekartonneerde uitgave met stofomslag, in een oplage van maximaal 500 ex. (*f* 45,—); Eric de Noorman Band 11 – 'Het teken der Joms + De Witte Raaf + De Scheepsbouwer' – gekartonneerde uitgave met stofomslag (*f* 45,— / intekenprijs *f* 38,—); en ten slotte de lang verwachte Stripcatalogus, editie 1984 (*f* 45,—).
In juni kunnen we de volgende titels verwachten; Miranda Blaise deel 18 – 'De Krijgers van Phoenix' (*f* 9,90); Axa deel 4 – 'De Begeerde' (*f* 9.90); Kresse Bibliofiel deel 4 – 'Robby en de Robijn van den Hertog + en het Wintermysterie + en de Schat van de Inca-beren' (*f* 45,—).
In September kunnen we verwachten: Eric de Noorman Band 12, Kresse Bibliofiel deel 5, Bommelcatalogus 1985 en een portfolio van Hans G. Kresse met 7 kleur- en 2 zwart/wit prenten van ongepubliceerd werk. Deze portfolio zal op de Strip-3-Daagse verschijnen. Prijs nog onbekend.

ARCHERS

Onlangs verschenen bij deze uitgeverij het eerste deel in de reeks 'Action 22' – Johnny Paraguay – 'In de Klauwen van Baron Samedi'. Tekeningen van Malik (bekend van Archie Cash) en tekst van Varende, 48 pagina's in kleur, prijs: *f* 6,55.

ARBORIS

In week 14 verschijnen Elfquest deel 1 en 2 – 'De Wolfrijders' en 'De Barre Tocht', door Richard en Wendy Pini, Elk album telt 32 bladzijden in kleur, prijs: *f* 5,25 per deel.
Na verschijning van deel 5, zal een gekartonneerde uitgave verschijnen van de delen 1 tot en met 5, in een oplage van 300 ex., de prijs hiervan is nog niet bekend.
In mei kunnen we de delen 5 en 6 verwachten van Uit de Toonder Studio's. Deel 5 – 'Horre Harm en Hella – De maagd van Otterhout' door Thé Tjong Khing, Jan van Haasteren en Andries Brandt en deel 6 – 'Marion – twee verhalen' door Thé Tjong Khing en Jan Wesseling. Prijs: *f* 9,50 per deel.

OBERON

In mei, kunnen we (als alles meezit) eindelijk het 50e en laatste deel verwachten van de Oberon Zwart-Wit reeks. 'Het prentenboek van Frans Piët zal deze reeks afsluiten. Prijs: *f* 6,55.

PRESTO PRINT

Een Suske en Wiske verhaal van 25 bladzijden, met als titel 'Het onbekende Eiland', is verkrijgbaar bij de Presto-Print Fotowinkels. Tegen inwisseling van een volgeschoten fotorolletje, kunt u de eigenaar worden van dit album.

MARC DE BOER

Apres nous le Deluge, is de titel van een albumpje op A-6 formaat in zwart/wit, welke onlangs bij Marc verscheen, veertien cartoons, eveneens door Marc getekend, vullen dit albumpje. Te verkrijgen door overschrijving van *f* 1,20 (*f* 0,50 + *f* 0,70 porto) op giro 5394074, t.n.v. Marc de Boer, Vlietlaan 73 te Assendelft.

YENDOR

In de eerste helft van dit jaar kunnen we een 'Hommage aan Guus(t)' verwachten, titel: 'Ballade van de Klaters', 44 tekenaars zorgden voor deze hommage. Het album zal 16 pagina's in kleur bevatten, en de rest in zwart/wit. Prijs, ongeveer: *f* 12,50.

LOMBARD

Sinds 1 januari j.l. zijn de Lombard-uitgaven in Nederland niet meer in handen van Albracht te Montfoort. Lombard Uitgaven Nederland BV i.o., is de 'nieuwe' uitgever van dit fonds, onder deskundige leiding van Rob Harren (tot voor kort werkzaam bij Oberon). Voor het eerste kwartaal staan de volgende uitgaven op het programma: Clifton deel 8 - 'Tijd om te Doden' (week 3); Vasco deel 2 - 'De Gevangene van Satan'; Verhalen en Legenden deel 8 - 'Rork' (gekartonneerde uitgave / *f* 14,50); Kaleidoscoop deel 9 - 'Knipoogje Ernst 4' (gekartonneerde uitgave / *f* 14,50) (te verschijnen in week 4); Robin Hoed deel 9 - 'Klets maar Raak' (week 5); Pen en Penseel deel 1 - 'Corentin en de Wegen van het Wonderlijke' (gekartonneerde uitgave / *f* 29,95); Aria deel 4 - 'De Ruiters van Aquarius' (week 6); Ian Kaledine deel 3 - 'Het Geheugen uit de diepten van het Oog'; Chlorophyl Special met 3 verhalen (*f* 9,95) (week 7); Dommel deel 9 - 'De Pij maakt de Pater niet' (week 8); Bob Morane deel 14 - 'De Dinosaurusjagers' (week 9); Pokervrouw deel 3 - 'De Wraak van de Mousthikos'; Xan deel 1 - 'Het Goud van de Dood' (week 10); Rik Ringers deel 37 - 'Verdwenen in de Hel' (week 11); Chick Bill deel 41 - 'De Deserteurs'; Kees en Klaas deel 1 - titel onbekend - (gekartonneerde uitgave / *f* 16,50) (week 12); Verhalen en Legenden deel 9 - 'Hij die tweemaal Geboren werd 2: De Zonnedans' (gekartonneerde uitgave / *f* 14,50) (week 13). Voorzover er geen prijzen genoemd zijn, kosten de albums *f* 6,55 per stuk.

VRIJBUITER

In week 9 zal het 12e Knudde-album verschijnen, met als titel 'Knudde Antiek'. In dit deel zijn de eerste twee Knudde-albums opgenomen - Tikkie Terug en F.C. Knudde - welke in 1975 verschenen bij Plusprodukties. Dit Knudde-deel zal ook in een gekartonneerde uitgave verschijnen, in een beperkte oplage voor een prijs van rond de *f* 11,—.

(Advertentie)

STRIPWINKEL
OMBROSIUS

Nu ook INBINDMAPPEN voor stripbladen zoals Kuifje, Eppo, Donald Duck, Robbedoes, Tina, etc. Bij ons slechts f 8,95 per map excl portokosten.
Te bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekening nr. 1791745 t.n.v. stripwinkel Ombrosius te Amsterdam

Molukkenstraat 86 Amsterdam
Tel. 020-945969
Oostenburgergracht 69 Amsterdam
Tel. 020-224680

gespecialiseerd in:
* **stripweekbladen**
* **ned. en amerik. comics**
* **antiquariaat**
* **videofilms**

copyright by Marvel Comics Group a division of Cadence Industries Corporation represented by Wavery Productions the Hague All rights reserved

SIGNALEMENT

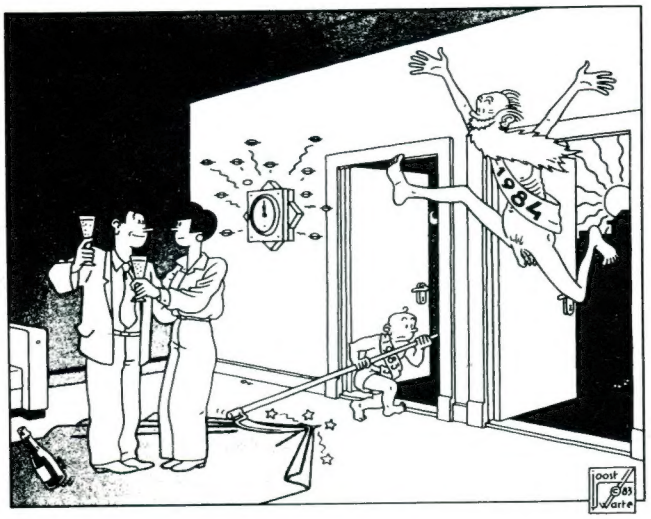

Nieuwjaarswens van Joost Swarte

/-/ Geboortekaartje met tekening van Hans G. Kresse /-/ Ilja Vincent Elvis /-/ zoon van Lida Bezuur en Martin Wassington /-/ Gefeliciteerd /-/ Vrolijk Kerstfeest, Voorspoedig 1984! & Illegale groeten! /-/ aan ons gewenst door Ger Knoop /-/ in een twee pagina's Suske en Wiske verhaaltje /-/ uitgegeven door Brandhaard uit Ridderkerk /-/ en getekend door W. Winterpeen /-/ Ben Vranken wenst ons een Vrolijk Kerstfeest & een Gelukkig 1984 /-/ met een foto van een on-

Nieuwjaarswens van Eppo redaktie

bekende meester/-/ Hongerende boeren verhandelen mensenvlees, waarvoor onze dank /-/ Gelukkig Nieuwjaar! – Happy New Year – Bonne Année! /-/ Sjors en Sjimmie die vuurpijlen afsteken /-/ maak er wat moois van! /-/ Anette, Jaap, Marijke, Bert, Meerten en Kees /-/ Prettige Kerstdagen en een Gelukkig Nieuwjaar /-/ voor Stripschrift van Richard Ferdmans /-/ een strip(schrift)fan uit Leeuwarden /-/ enkele afbeeldingen van wensen treft u aan in de nieuwsrubriek /-/ Jut en Jul in de Jungle, getekend door Bert Tier /-/ is gestart in Panorama nummer 2 van dit Jaar /-/ Ronnie Hansen: De Transfer door Raymond Reding /-/ in Voetbal International nummer 1 van dit jaar /-/ Het Dargaud-fonds zit niet meer bij Oberon /-/ Van Ditmar zal zorg gaan dragen voor dit fonds /-/ Betapress zorgt voor de verspreiding /-/ Uit 'Het Parool' van 7 januari j.l. /-/ Gezellige stripfanaat met kreatief vrij beroep die zoals ik lekker koken kan, van dieren houdt, eenvoudige auto heeft i.v.m. regelen verblijf recr. gebied en aantr. uitziet 35-40 jr is, in A'dam /-/ wordt gez. door mij, jong uitz. 35 jr, blonde vrouw /-/ Had zij niet beter in Stripschrift kunnen adverteren? /-/

Geboortekaartje Ilja Vincent Elvis

De Stripschappagina

Het Stripschap
Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Colofon:

voorzitter: Hennie Wesseling	070-276202
secretaris: Hans Sonius	015-570067
penningmeester: Theo van Anraad	020-115025
informatie: Hans Duncker	020-939857
ledenservice: Ton Schuringa	020-852229
documentatie: Albert Tol	020-134128
filmzaken: Ad Huysmans	030-321353

Girorekeningen:

contributie	1.513.000
hoofdrekening	5.000.000
ledenservice	3.291.121
informatie	5.463.424
filmotheek	491.593

Alle girorekeningen staan t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Bankrekeningen:

hoofdrekening	42.11.38.114
ledenservice	46.28.09.498

Beide rekeningen bij de Amro Bank te Amsterdam t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Lid kunt u worden door:

- storting van *f* 25,— op giro 1513000 of bankrekening 421138114 beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- storting van *f* 17,50 op één van bovengenoemde rekeningen indien u jonger dan 15 of ouder dan 65 jaar bent.

Lid én abonnee op Stripschap wordt u door:

- storting van *f* 62,— op bovengenoemde rekeningen.

Evenementen

Op 10 maart a.s. organiseert Het Stripschap een stripruilbeurs met daarnaast filmvertoningen in het wijkgebouw, de Romeinshof, Stresemannplaats 8, 3068 JL Rotterdam-Ommoord. Tel. 010-204099.

Aanvang 10.00 uur en opruimen om 16.30 uur. De Romeinshof is gemakkelijk te bereiken met de metro. Vanaf het station Rotterdam Centraal de metro nemen naar de halte Churchillplein/Beurs. Daar overstappen naar de halte Romeijnshof richting Binnenhof. Het wijkgebouw zit vastgeklonken aan de metrohalte, vandaar dat deze halte eveneens Romeijnshof heet. Mocht men met de bus willen gaan, dan zijn 37 of 48 de aangewezen bussen.

Voor de automobilist is hier een route-beschrijving bijgevoegd. Hopelijk tot ziens op 10 maart in de Romeijnshof!.

Autoroute

Komend van Amsterdam of Den Haag richting Rotterdam rijden. Dan richting Utrecht gaan en de afslag Capelle a/d IJssel nemen. *Bij deze afslag niet naar rechts de Capelseweg op, maar LINKSAF onder het viaduct door de Capelseweg op.* Deze tot de eerste grote kruising uitrijden wat de *President Rooseveltweg* is. Deze weg buigt naar links en deze bocht moeten we in. *Dan de 3e straat rechts in wat de Marshallweg is* en zo komen we vanzelf op de Stresemannplaats en de Romeijnshof. Komt men vanuit Utrecht, dan de afslag Capelle a/d IJssel nemen, rechtsaf gaan en richting President Rooseveltweg rijden als voorheen is omschreven.

Evenementen II

Op 12 mei a.s. vindt de 31e Algemene Leden Vergadering van Het Stripschap plaats in Zalencentrum *KOBUS* aan de Poort Utrechtsestraat 49, 3811 LA Amersfoort. Tel: 033-17345/46.

Naast deze A.L.V. is er een stripruilbeurs, worden films vertoont uit eigen film-o-theek en is er een kleine gezellige veiling na afloop van de vergadering.

Kobus aan de poort is makkelijk vanaf het station Amersfoort lopend te bereiken, maar de afstand is te ver om met zware dozen af te leggen. Stevig wandelend doet men 't in zo'n 10 minuten.

De automobilist kan ter plekke kortsstondig laden en lossen. Kobus Zalencentrum staat pal aan de ingang van het winkelcentrum/wandelpromenade.

Uit de Toonder Studio's

Van deze stripserie, uitgegeven door Arboris i.s.m. Het Stripschap, zijn inmiddels vier delen verschenen.

1 Floris: Het rode meel + Wie kaatst moet de bal verwachten (door Gerard Soeteman en Gerrit Stapel) + informatie over Floris;
2 Myra van Dijk: Drugs + Bloody Mary (door George Mazure) + informatie over Myra van Dijk;

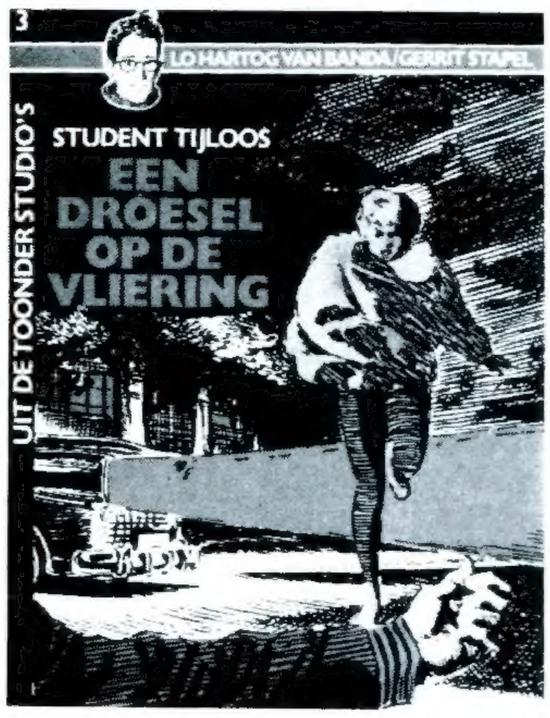

3 Student Tijloos: Een droesel op de vliering + De wet van vraag en aanbod (door Lo Hartog van Banda en Gerrit Stapel) + informatie over de totstandkoming van Student Tijloos;

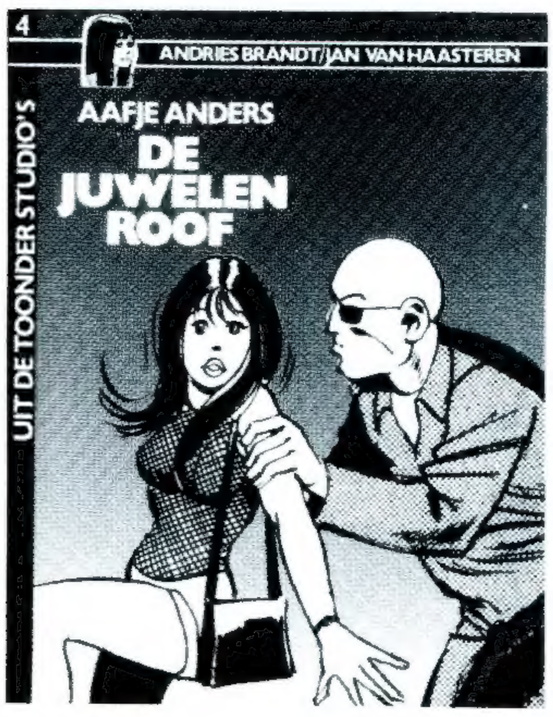

4 Aafje Anders: De juwelenroof + De glazenwasserij + Operatie NB (door Andries Brandt en Jan van Haasteren) + interview Jan van Haasteren o.a. over Aafje Anders.

In deze reeks worden strips opgenomen uit de Toonder Studio's, voornamelijk in de vijftiger en zestiger jaren vervaardigd door tekenaars en scenaristen als Gerrit Stapel, George Mazure, Thé Tjong Khing, Andries Brandt, Jan van Haasteren, Fred Julsing, Gerard Soeteman en Jan Wesseling.
Deze strips zijn (op een enkele uitzondering na) nooit eerder in albumvorm verschenen en meestal bij zeer weinigen bekend. Niet terecht, want de kwaliteit van deze strips staat op hoog peil.
Uitgeverij Arboris en Het Stripschap staan er borg voor dat deze liefhebbersuitgaven op waardige wijze vorm krijgen: verzorgd, overzichtelijk, druktechnisch van hoge kwaliteit en voorzien van uitgebreide informatie over de strip, de makers en publicatiegeschiedenis.
Van deze reeks zullen er per jaar zes delen verschijnen, paarsgewijs in september, december en mei. In mei zullen delen 5 en 6 verschijnen:

5 Horre, Harm en Hella: De maagd van Otterhout (door Thé Tjong Khing, Jan van Haasteren en Andries Brandt) (strip met ondertekst);
6 Marion: twee verhalen (door Jan Wesseling en Thé Tjong Khing).

De omvang van de albums varieert van 44 tot 60 pagina's op normaal albumformaat. De reeks verschijnt in beperkte oplage en wordt alleen onder de stripspeciaalzaken verspreid.
De prijs bedraagt *f* 9,50 per album. Het Stripschap heeft echter mogelijkheid tot INTEKENEN geopend, en wel op 6 albums tegelijk, voor de gereduceerde prijs van *f* 51,— (d.i. *f* 8,50 per deel). Voor dit bedrag krijgt u de albums zo spoedig mogelijk na verschijnen thuisgestuurd (zonder berekening van portokosten).
Intekenen doet u door middel van het overmaken van dit bedrag op girorekening 3291121 of bankrekening AMRO 462809498 t.n.v. Het Stripschap ledenservice onder vermelding van 'Uit de Toonderstudio's 1-6.

Ledenservice

Als u ver van de bewoonde stripwereld woont, als het typisch Hollandse winterweer u binnen houdt, of als u gewoon gesteld bent op comfort, dan kan de Ledenservice van Het Stripschap toch uw stripverzameling op peil houden. Hieronder treft u een overzicht aan van wat die Ledenservice u allemaal kan bieden.

U kunt de aanbiedingen bestellen d.m.v. een overmaking op postgiro 3291121 of AMRO 462809498 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Amsterdam. Op de overschrijving vermelden welke albums u wenst te ontvangen en gaarne minimaal 2 albums tegelijk bestellen i.v.m. portokosten. Niet leden dienen 10% bij het bedrag op te tellen voor verzendkosten.

Uit de Toonder-studio's:	4 delen	*f* 9,50 per deel
Tom Poes: sets A B C D H	I K R U V W X	*f* 7,50 per set
Oberon zwart-witreeks:	delen 21 24 27 29 30 31	*f* 5,95 per deel
	delen 32 33 34 35 38 39	*f* 5,95 per deel
	delen 40 42 43 44	*f* 5,95 per deel
	deel 41	*f* 6,95
	delen 45 46 47 48 49	*f* 6,25 per deel
Arman en Ilva	7 delen	*f* 29,75 per deel
De Generaal (harde kaft)	delen 6 7 8	*f* 9,90 per deel
Aram delen 7 8 10 12 13	14 15 16 17 19	*f* 14,95 per deel
	delen 24 25 26 27	*f* 14,95 per deel
Senmoet	4 delen	*f* 13,90 per deel
Jennifer Scott	4 delen	*f* 13,90 per deel
Gloria van Goes	3 delen	*f* 13,90 per deel
Frank de vliegende Hollander	delen 1 4 7	*f* 11,90 per deel
Piloot Storm	6 delen	*f* 11,90 per deel
S.S. Anne	2 delen	*f* 11,90 per deel
Alleen op de wereld		*f* 13,90
Dzjengis Khan		*f* 13,90
Liselore		*f* 13,90
Tekko Taks	deel 1	*f* 14,90
Koning Hollewijn	10 delen 1 t/m 8	*f* 19,90 per deel
	delen 9 en 10	*f* 22,50 per deel
Vader en Zoon	12 delen	*f* 8,50 per deel
Het Hop-mysterie		*f*
Het toernooi		*f*
Kraaienhove	deel 1	*f*
Arboris Stripselectie	delen 1 t/m 4	*f* 00,00 per deel
Oktaaf Keunink		*f* 35,—
Paulus als Hulpsinterklaas		*f* 8,90
De reis van Prins Foedji		*f* 18,50
Walt Disney verjaardagskalender		*f* 7,50
Spekkie en Blekkie: De meewarige kruipers		*f* 9,90
Word Vervolgd – Striplexikon der lage landen		*f* 49,50
Stripkatalogus 1982/1983		*f* 45,—
Stripjaarboek '83-'84		*f* 19,50
Comics katalogus		*f* 14,95
Katalogus Lilliput-uitgaven		*f* 14,95
Stripspecials: Lucky Luke en Suske & Wiske		*f* 19,80 per stuk
Giraud/Moebius en Flater		*f* 25,— per stuk
Conventiebundel Parodie en Plagiaat		*f* 2,50
Conventiebundel Strips en Onderwijs		*f* 3,50
De zaak Kuifje		*f* 15,—
Het zwartboek van Prins Valiant		*f* 27,50
Tom Poes: de feunix – Kursorisch lezen		*f* 6,90

STRIPWINKELGIDS

POP
Stripwinkel - Oude Aa 1 - Helmond - 49222

HAAGSE STRIPSHOP
Wagenstraat 183
2512 AW Den Haag
Tel.: 070 - 63 41 15

STRIPBOEKHANDEL
breestraat 22 delft
tel. 015 126097
BUL SUPER

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

Leidse Stripshop
Aalmarkt 4 Leiden
tel. 071-121802

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

STRIPWINKEL GUUST

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

BLUNDER

In- & Verkoop
van STRIPBOEKEN

Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

STRIPBOEKHANDEL DE NOORMAN

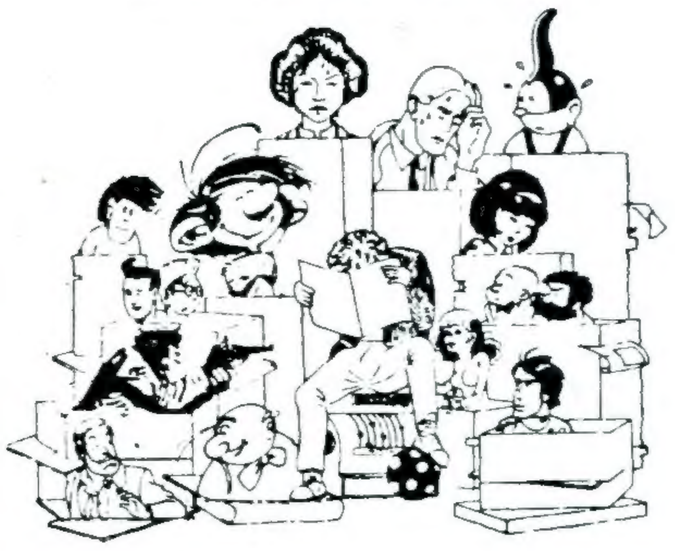

Lange Hezelstr 113a Nijmegen tel 080 - 226146
Koningstr 43 Arnhem tel 085 - 420909
Nieuwlandstr Tilburg tel 013 - 358319

EPPO STRIP & BOEK
ANTIKWARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL: 040-441882

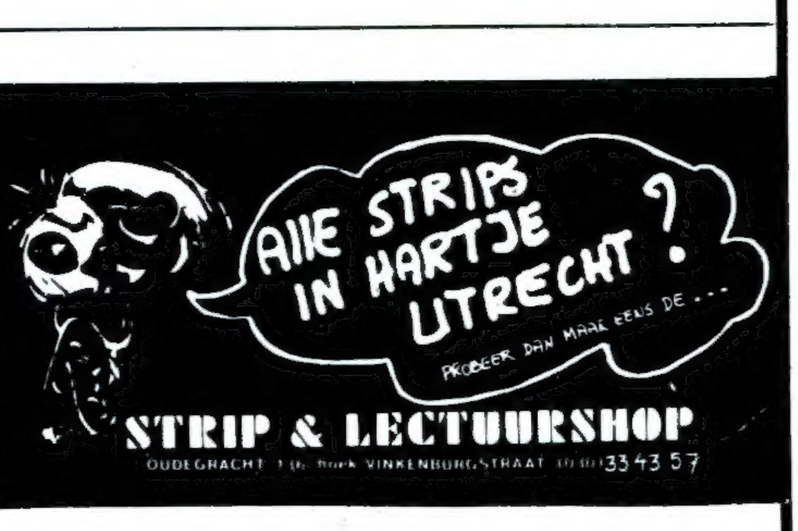

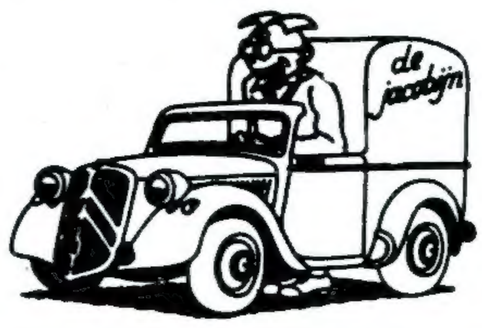

JACOBIJNENSTRAAT 10
2011 TH HAARLEM
TEL. 023-320792

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
OUD KELDERS 10
058 - 130756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150 - 15510

Antiquariaat Nillco
Strips en oude boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

P.G. Hermans

HARA-KIRI

Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel. 010-331710

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

STRIPWINKEL STORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078 - 142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN
TEVENS ANTIQUARIAAT.

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

WONDERLAND

strips en science fiction

Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62